

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

**ПРО СТАН
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

*Матеріали
парламентських слухань
у Верховній Раді України
23 травня 2012 року*



Київ
Парламентське видавництво
2012

УДК 351.86+355](477)(042.5)
ББК 67.9(4Укр)401.212я9
П78

Редакційна колегія:

Гриценко Анатолій Степанович, (голова редакційної колегії) народний депутат України, Голова Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони.

Гриневецький Сергій Рафаїлович, Перший заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони.

Горовенко Валентин Костянтинович, завідувач сектору безпекових стратегій Національного інституту стратегічних досліджень.

Грабовенко Іван Миколайович, головний консультант секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони.

Долгов Ігор Іванович, завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони.

Роговець Наталія Олександрівна, головний консультант секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони.

Тіщенко Олександр Васильович, заступник завідувача секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони.

П78 Парламентські слухання «Про стан та перспективи розвитку воєнної організації та сектору безпеки України» / За заг. ред. І. М. Грабовенка. – К.: Парламентське видавництво, 2012. – 160 с.

ISBN 978-966-611-861-8.

Видання містить матеріали парламентських слухань на тему: «Про стан та перспективи розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України», які відбулися 23 травня 2012 року у Верховній Раді України, доповіді і виступи учасників слухань, а також документи та інформаційно-аналітичні матеріали з цього питання.

Матеріали вміщені у виданні можуть бути корисними народним депутатам України, працівникам органів державної влади та органів місцевого самоврядування, військовослужбовцям, державним службовцям, науковцям і практикам, студентам, іноземним громадянам, усім, хто цікавиться станом функціонування та розвитку Воєнної організації нашої держави та її безпечного розвитку.

**УДК 351.86+355](477)(042.5)
ББК 67.9(4Укр)401.212я9**

ISBN 978-966-611-861-8

© Комітет Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони, 2012.

© Грабовенко І. М., авт.-упоряд., 2012.

Постанова Верховної Ради України

ПРО ПРОВЕДЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАНЬ НА ТЕМУ: «ПРО СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ»

№ 4708–VI від 17 травня 2012 року

(Із змінами, внесеними згідно з Постановою ВР)

Верховна Рада України постановляє:

1. Провести 23 травня 2012 року в залі пленарних засідань Верховної Ради України парламентські слухання на тему: «Про стан та перспективи розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України».

(Пункт 1 із змінами, внесеними згідно з Постановою ВР № 4708–VI від 17.05.2012)

2. Кабінету Міністрів України до 19 березня 2012 року підготувати та подати до Верховної Ради України інформаційно-аналітичні матеріали з питання парламентських слухань, тиражовані для народних депутатів України, та пропозиції до проекту рекомендацій парламентських слухань.

3. Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони забезпечити підготовку і проведення парламентських слухань та внести пропозиції щодо їх рекомендацій.

4. Національній телекомпанії України та Національній радіокомпанії України за участю Апарату Верховної Ради України забезпечити в установленому порядку пряму трансляцію парламентських слухань на Першому загальнонаціональному каналі Національної телекомпанії України та Першому загальнонаціональному каналі Національної радіокомпанії України.

5. Управлінню комп'ютеризованих систем, Інформаційному управлінню Апарату Верховної Ради України та Дирекції телерадіопрограм Верховної Ради України забезпечити аудіо- та відеотрансляцію парламентських слухань у мережі Інтернет.

6. Апарату Верховної Ради України забезпечити фінансування витрат, необхідних для організації і проведення зазначених парламентських слухань, стенографування та видання матеріалів парламентських слухань видавництвом Верховної Ради України.

Голова Верховної Ради України

В. ЛИТВИН

Постанова Верховної Ради України
ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІНИ ДО ПОСТАНОВИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
«ПРО ПРОВЕДЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАНЬ
НА ТЕМУ:
«ПРО СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ»

Верховна Рада України постановляє:

1. У пункті 1 Постанови Верховної Ради України від 9 лютого 2012 року «Про проведення парламентських слухань на тему: «Про стан та перспективи розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України» цифри та слова «25 квітня 2012 року» замінити цифрами та словами «23 травня 2012 року».

2. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

Голова Верховної Ради України

В. ЛИТВИН

ПАРЛАМЕНТСЬКІ СЛУХАННЯ
ПРО СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*Сесійний зал Верховної Ради України
23 травня 2012 року, 15 година*

Веде засідання
Голова Верховної Ради України
В. М. ЛИТВИН

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добрий день, шановні учасники парламентських слухань! Сьогодні нам належить проаналізувати одне з найскладніших питань української державності – проблеми Воєнної організації і сектору безпеки України і, звісно, законодавче забезпечення їх розв'язання. Відтак сподіваюся на серйозну, вдумливу розмову про стан безпеки України та її майбутнє.

Складність комплексу проблем, винесених на парламентські слухання, на мою думку, полягає в їх надзвичайній багатоплановості. Маю на увазі складне переплетіння внутрішніх та зовнішніх факторів, економічних і соціальних проблем, технологічних та людських чинників, відсутність перспективного законодавчого коридору для створення надійного воєнного та безпекового середовища в Україні, яке цілком відповідало б викликам ХХІ століття, національним інтересам України, її міжнародним домовленостям і міжнародним зусиллям в ім'я безпечного майбутнього.

Динамічні міжнародні процеси після завершення холодної війни кардинально змінили геополітичну ситуацію в Європі і у світі загалом. Інтенсивний розвиток новітніх технологій привів до того, що сучасний світ став більш тісним, я сказав би, більш вразливим. На жаль, він не став більш безпечним.

Говорячи про майбутнє, ми усвідомлюємо, що й сьогодні залишаються нерозв'язаними традиційні проблеми безпеки. А на додаток до них постали нові загрози і виклики зон нестабільності та керованого хаосу. Насамперед йдеться про існування заморожених конфліктів, міжетнічних проблем, у тому числі прецедентів етнічних чисток, проблем біженців, нерегульованих питань кордонів, які потенційно можуть призвести до серйозних кризових ситуацій. Цей список можуть доповнити міжнародний тероризм, транскордонна організована злочинність, кіберзлочинність, наркотрафік, незаконна торгівля зброєю, відмивання грошей, піратство, проблеми енергетичної безпеки, нелегальна міграція, торгівля

людьми, страхітливі за своїми масштабами і наслідками природні і техногенні катастрофи, ендемії важких інфекційних захворювань.

Звісно, все це може безпосередньо стосуватися нас, бо Україна – не острів. Всі ці реальні і потенційні загрози можуть постукати у наші двері. Втім, вони вже й стукають в українські двері. Тим паче що все гучніше лунають голоси, мовляв, перед світом незабаром об'єктивно постане питання непоширення національних суверенітетів на ресурси так званого глобального характеру, насамперед енергетичні та продовольчі ресурси. Україні, як відомо, в цьому сенсі є що втрачати, а головне – є що захищати. У зв'язку з цим нагадаю доречну думку одного з батьків – засновників Сполучених Штатів Америки Бенджаміна Франкліна: «Той, хто готовий обміняти свободу на безпеку, не гідний мати ані свободи, ані безпеки».

В умовах світових фінансово-економічних, політичних та соціальних потрясінь завжди виникає спокуса розв'язати свої проблеми за рахунок інших. Зважаючи на це, а також пам'ятаючи уроки історії, Україна не може покладатися тільки на дипломатичні, економічні методи усунення суперечностей та залагодження конфліктів. Перед нашою країною стоїть завдання розвитку військового потенціалу на рівні оборонної достатності. Бо, як казав Макіавеллі, завжди безпечніше, коли вас побоюються, аніж люблять. До речі, передовсім люблять сильних. А над слабкими, як ви знаєте, переважно насміхаються або поблажливо плескають їх по плечу, примовляючи: ми ваші прагнення врахуємо.

Отже, Збройні Сили України, спецслужби, інші силові структури мають бути підготовлені до швидкого та ефективного реагування на будь-які виклики. Це необхідна умова для того, щоб Україна почувалася в безпеці, а аргументи нашої країни сприймалися з повагою партнерами в різних міжнародних форматах.

Саме тому, виступаючи в Санкт-Петербурзі на Міжнародній парламентській конференції щодо майбутнього європейської безпеки, я змушений був говорити про наше стратегічне бачення питань безпеки, яке має базуватися на принципах визнання права кожної держави самостійно обирати спосіб гарантування власної безпеки, особливо в умовах загострення боротьби між провідними світовими гравцями за глобальне лідерство, економічного та політичного егоїзму, девальвації та руйнування базових принципів міжнародного права, зокрема у сфері міжнародної безпеки. Ми часто апелюємо до міжнародного права, а точніше, до залишків міжнародного права, яке вщент зруйноване. При цьому треба враховувати, що, на нашу думку, процеси у світі визначатимуть два ключових тренди: перший – боротьба за ресурси – продовольчі, енергетичні, водні тощо і другий – боротьба за демократизацію. При цьому другий тренд безпосередньо диктуватиметься першими потребами.

Українське суспільство має знати, що без сучасних спроможностей захистити державні інтереси ми не можемо зміцнити наші міжнародні позиції. Питання безпеки вимагає передбачення ризиків, можливих конфліктів, забезпечення воєнно-технологічної незалежності, готовності реагувати на потенційні виклики і загрози. Таке прогнозування характеру загроз та викликів має бути розраховано на десятки років уперед.

Не деталізуючи, оскільки про це буде йтися у доповідях та виступах, зупинюся лише на ключових питаннях сфери безпеки і оборони.

Становлення Збройних Сил України як інституту суверенної держави і серцевини її Воєнної організації із затвердженням відповідальних осіб у цілому відбулося. З точки зору законодавчого забезпечення, я вважаю, ми прийняли основний масив документів у сфері національної безпеки і оборони. Ми маємо низку програм реформування складових Воєнної організації держави, насамперед Збройних Сил.

Постійно змінюється структура Збройних Сил, інших військових формувань та правоохоронних органів. Думаю, що це не зовсім добре.

Військовослужбовці Збройних Сил, особовий склад Міністерства внутрішніх справ активно та успішно беруть участь у миротворчій діяльності, здійснюваній за мандатом Організації Об'єднаних Націй.

Указами Президента України створено Комітет з реформування і розвитку Збройних Сил України та оборонно-промислового комплексу і Комітет з питань реформування правоохоронних органів. За всю історію існування України їх вперше очолив глава держави. Тому сподіваємося, що ці державні інституції стануть дієвими важелями розв'язання проблем, які роками нагромаджувалися у Збройних Силах, оборонно-промислового комплексу та правоохоронній сфері.

Водночас ситуація, як ви знаєте, залишається в цих напрямках складною і має викликати наше занепокоєння, а головне — спонукати до практичних дій. Вітчизняні Збройні Сили лише умовно готові до виконання завдань, покладених на них Конституцією України. Держава на сьогодні економічно не спроможна повною мірою забезпечити ефективне функціонування Збройних Сил в існуючій структурі та чисельності.

Окремо треба сказати про те, що оборонний потенціал, який дістався Україні після розпаду Радянського Союзу, вичерпаний або залишається потенціалом переважно минулого століття. Більшість оборонних підприємств, конструкторських бюро, науково-дослідних установ, здатних проектувати, створювати, випускати сучасну зброю та обладнання, у кращому разі перебувають на межі виживання. Зрозуміло, що треба шукати шляхи вирішення цієї проблеми.

Маю сказати, що в сесійній залі Верховної Ради поки що замість серйозної розмови саме в цій царині переважають істерика і намагання взаємно звинувачувати одне одного, насамперед у корупції. Це у нас сьогодні

ні надзвичайно модно, замість того щоб приймати чіткі і прозорі рішення та забезпечити контроль за їх виконанням. Бо якщо ми й надалі будемо тільки критикувати, то передові технології, які ми маємо у зразках, у розробках, у планах, перетворюються на музейні експонати.

Ключова проблема, яку ми мусимо поставити на перше місце, — втрата кадрів, яких у цій надзвичайно важливій сфері потрібно готувати (спеціалісти знають) десятиліттями.

Ми практично не усвідомили і не враховуємо в державній практиці всі потенційні загрози сучасних інформаційних технологій. Прикро, але національний інформаційний простір, суспільна думка в Україні формуються тепер під значним впливом інших держав і залежать не від принципів державної політики, а від стратегії фінансово-промислових груп.

Нинішній стан національної безпеки в інформаційній сфері, на мою думку, кричуще вимагає вжиття невідкладних адекватних заходів – насамперед створення з урахуванням міжнародного досвіду національних механізмів і структур, які гарантували б ефективну комунікацію влади і держави з громадянським суспільством, експертним середовищем, бізнесом та із світом загалом.

Потрібна широкомасштабна комплексна увага до всього сектору безпеки і оборони. Я навмисне не вживаю слова «реформування». Бо в нашій суспільній свідомості реформування часто ототожнюється, причому небезпідставно, з масштабною корупцією і свавіллям. У суспільній свідомості має утвердитися впевненість, що корупція у сфері національної безпеки і оборони – це державна зрада. І, можливо, під це треба підвести законодавчі рішення, прийняти відповідні закони.

Завдання подальшої трансформації Воєнної організації та сектору безпеки – створити нові спроможності держави, забезпечити нейтралізацію та запобігання загрозам. Зрозуміло, що виконання цих завдань, про які ми сьогодні будемо говорити, вимагає і вимагатиме значних економічних ресурсів. Але завдання полягає в тому, щоб не виснажити заради безпеки, а примножити економічні сили за рахунок вмілого, розумного, господарського підходу до розвитку Воєнної організації і військово-промислового комплексу. У підсумку ми маємо створити в державі такий сектор безпеки і оборони, такий військово-промисловий комплекс, які будуть здатні забезпечити суверенітет України, повагу партнерів і міцний мир.

Сподіваюся і розраховую, шановні учасники парламентських слухань, що у нас відбудеться спокійна, зважена, відповідальна, аргументована і професійна розмова.

Пропонується таким чином організувати нашу роботу. Доповідь Секретаря Ради національної безпеки і оборони. Співдповідь голови Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони.

Співдоповідь першого заступника міністра оборони. Запитання прошу подавати у письмовому вигляді, щоб при завершенні нашого засідання можна було дати на них відповіді. Для виступів учасників слухань відводиться по 5 хвилин. Думаю, немає потреби доповідача і співдоповідачів обмежувати, я прошу вкладатися приблизно в 15 хвилин. Немає заперечень?

Тоді слово для доповіді надається Секретарю Ради національної безпеки і оборони Андрію Петровичу Ключеву (Оплески).

КЛЮЄВ А. П., Секретар Ради національної безпеки і оборони України. Шановний Володимире Михайловичу! Шановні учасники парламентських слухань! Насамперед хочу подякувати вам, Володимире Михайловичу, за організацію нинішніх слухань з украї важливих для сучасної України питань.

Хочу нагадати, що великим досягненням наших батьків було те, що наша країна давно звикла до миру і майже не має спогадів про воєнну або іншу небезпеку. За часів існування двополярного світу зберігався певний баланс у військово-політичній сфері.

На сьогодні ситуація швидко змінюється і стає дедалі більше напруженою. Глобальна політико-фінансова система проходить черговий етап кардинальних змін і трансформацій. Їх характерною ознакою є геополітичне «перезавантаження», на міжнародній арені складається нова розстановка сил.

Дестабілізуючими факторами є не тільки «гарячі точки» на планеті та наявність терористичних організацій. На сьогодні реальну загрозу суверенітету, територіальній цілісності, політичній та економічній незалежності більшості країн, які не мають власного оборонного комплексу, адекватного сучасним загрозам, становлять насамперед агресивна економічна експансія окремих країн, загострення боротьби за природні ресурси, різке коливання світових цін на енергетичні та інші продукти, що призводить до розбалансування національних економік, посилення їх боргової залежності. Окрему роль кожного руйнівного фактора та їх соціально-економічні і суспільно-політичні наслідки в сукупності не можна недооцінювати.

Глобалізація не всім забезпечує надприбутки. Її наслідком є фінансові кризи, економічний і культурний занепад, деградація вітчизняного виробництва, технологічне відставання і узбіччя світової економіки для країн, які, за чиймись оцінками, не відбулися. На жаль, загроза опинитися на такій межі для нашої країни поступово зростає, оскільки протягом двох десятиліть не приділялося достатньої уваги зміцненню економічного потенціалу та підвищенню на його основі обороноздатності держави.

Зазначені сигнали чітко демонструють: основні виклики та загрози світовій стабільності протягом найближчих років більше зосереджуватимуться в економічній та безпековій сферах. Їх прояви ми бачимо вже сьогодні. Тероризм став відігравати роль глобального чинника впливу. Загострилися давні та виникли нові міжрелігійні, міжетнічні і міждержавні конфлікти.

Звісно, це не повний перелік існуючих проблем. Однак він дає можливість побачити, що затишний однополярний світ зі стабільною фінансовою системою також уже залишився в минулому. Людство стоїть на порозі нового світового порядку. Яким він буде? Світ активно переходить на новий технологічний устрій, що водночас провокує нову гонку озброєння.

Можливість поширення зброї масового ураження, міжнародний тероризм, транскордонна організована злочинність та ескалація локальних конфліктів, здатних перерости у масштабні воєнні дії, створюють реальну загрозу стабільності багатопольярного світу, що тільки-тільки зароджується. Тому ми вважаємо, що новий світовий порядок має формуватися за активної участі нашої держави – України.

Ми маємо розвивати відносини із стратегічними партнерами – Росія, США, держави ЄС, Близького Сходу – та максимально налагоджувати відносини з Китаєм та іншими країнами.

Слід звернути увагу на необхідність прискорення процесу євроінтеграції та збереження дружніх і взаємовигідних відносин на пострадянському просторі. При цьому не можна допускати будь-яких агресивних проявів щодо заморожених конфліктів. Україна має брати участь у їх залягодженні мирним шляхом. Для нас важливі відносини не лише з державами, а й з міжнародними організаціями, насамперед з ООН, ОБСЄ, НАТО, СНД, ОДКБ.

Шановні учасники парламентських слухань! Нова реальність диктує суворі правила гри. Від того, як швидко ми до них пристосуємося, залежить доля нашої держави і нашого народу.

Якщо говорити про внутрішні загрози національній безпеці, то насамперед слід назвати широке коло проблем в економічній сфері. За оцінками експертів, загрозу економічній безпеці становлять більш як 90 відсотків усіх видів реальних загроз. Нам доведеться докласти значних зусиль до комплексної модернізації української економіки, яка вже розпочалася в рамках запропонованої Президентом України Віктором Федоровичем Януковичем Програми економічних реформ на 2010–2014 роки.

Надзвичайно актуальним є питання підвищення енергетичної незалежності України. Від цього залежить фінансова стійкість держави. Слід враховувати, що в сучасному світі ніхто не дасть нам послаблення, ніхто не зважатиме на українські труднощі, всім вистачає власних проблем.

Тому питанням забезпечення національної безпеки маємо приділяти першочергову увагу. Виходячи з цього, сьогодні вкрай необхідно зрозуміти, наскільки ми реально готові до нових викликів та загроз національним інтересам нашої країни і що необхідно зробити для того, щоб ми увійшли у новий світовий порядок на правах рівноправного та повноцінного партнера. Відповіді на ці запитання знайшли своє відображення в нових редакціях концептуальних документів оборонного планування, які наразі готуються до введення в дію указами Президента України.

Хочу зазначити, що оборонне планування є одним з основних напрямів діяльності Ради національної безпеки і оборони України. Це підготовка зазначених документів, які, окрім політичного курсу держави, визначають напрями реформування і розвитку суб'єктів Воєнної організації та сектору безпеки України на перспективу. Такими документами є Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України, Стратегічний оборонний бюлетень України, Концепція реформування та розвитку Збройних Сил України. Слід зазначити, що необхідність переходу до стратегічного управління багато хто недооцінює до сьогодні, хоча лише воно здатне вивести країну на якісно новий рівень розвитку.

Проект нової редакції Стратегії національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» підготовлений на виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 листопада 2010 року. Цей документ увійшов додатком до Щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Модернізація України – наш стратегічний вибір». До його розроблення та опрацювання залучалися широкі кола фахівців з питань національної безпеки, політиків, представників центральних органів виконавчої влади, наукових та громадських організацій в Україні й за кордоном.

Проект нової редакції Стратегії національної безпеки містить ґрунтовний аналіз змін у середовищі безпеки. Він структурований за рівнем і джерелами загроз, враховує тенденції, закладені у стратегічних концептуальних документах провідних країн світу. Крім того, даний документ висвітлює нові виклики та загрози національній безпеці України, а саме зростання масштабів і небезпеки міжнародного тероризму, організованої злочинності.

На основі проекту стратегії розроблена нова редакція Воєнної доктрини України. Її положення враховують останні зміни воєнно-політичної і воєнно-стратегічної обстановки у світі і зокрема в Європі, особливості геополітичного становища України та можливості її економіки, характер нових викликів і загроз воєнній безпеці держави, вимоги до Збройних Сил та механізми забезпечення воєнної безпеки в сучасних умовах.

У доктрині сформульовані погляди на застосування Україною воєнної сили у разі збройної агресії та виникнення збройного конфлікту. Зо-

крема, незастосування воєнної сили першою, дотримання міжнародних норм ведення війни, прагнення щодо надання пріоритету політичним механізмам у вирішенні воєнного конфлікту.

Головний аспект, який закладено у Воєнну доктрину України, полягає в тому, що у найближчі п'ять-сім років збройна агресія проти нашої держави у формі локальної або регіональної війни є малоімовірною. Таким чином, ми маємо час для проведення системних реформ Збройних Сил України та підвищення рівня їх боєздатності, насамперед за рахунок технічного переозброєння.

У процесі роботи над Воєнною доктриною України Апаратом РНБО проведено кілька експертних нарад із залученням спеціалістів з наукових установ та неурядових організацій, які опікуються питаннями безпеки і оборони. Проведено також фахову зустріч з керівництвом Збройних Сил та інших військових формувань України. Крім того, проект Воєнної доктрини України отримав високу оцінку міжнародних військових експертів у сфері стратегічного оборонного планування.

Підсумовуючи, хочу сказати, що проект Воєнної доктрини України, без перебільшення, можна вважати результатом великої колективної роботи.

Шановні учасники парламентських слухань! Хочу нагадати, що однією з основних процедур оборонного планування, визначених законодавством України, є проведення оборонного огляду. Дані оборонного огляду максимально відкриті, у їх широкому обговоренні брали участь представники не лише державних структур, а й неурядових організацій та іноземні експерти. На їх основі розроблено Стратегічний оборонний бюлетень України. Результати оборонного огляду використовуються для планування подальшого розвитку всіх складових Воєнної організації держави.

На основі комплексної оцінки стану і готовності Збройних Сил, інших складових сектору безпеки та оборони України для спільного виконання завдань щодо гарантування безпеки і оборони держави згідно з концепцією розроблятиметься Державна комплексна програма реформування та розвитку Збройних Сил України на 2012–2017 роки. Не менш важливим стало уточнення довгострокових перспектив розвитку Збройних Сил, визначення потреби в матеріальних, фінансових та людських ресурсах для забезпечення захисту національних інтересів, узгодженості напрямів розвитку Збройних Сил України з розвитком інших військових формувань та правоохоронних органів, які залучаються до оборони держави.

Такий підхід зумовлений насамперед наявністю спільних оборонних завдань. Комплексний розгляд особливостей спільних завдань, врахування законодавчо визначених повноважень силових структур, їх чисельнос-

ті, структури та бойових можливостей дає змогу, крім іншого, уточнити частку їх участі в обороні держави.

Стратегічним оборонним бюлетенем України передбачено, що до кінця 2025 року Збройні Сили у взаємодії з іншими силами безпеки і оборони мають бути спроможними виконувати завдання за призначенням у повному обсязі.

Шановні учасники парламентських слухань! Зміст зазначеної концепції полягає у визначенні головних напрямів та завдань реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року та подальшу перспективу. Вони ґрунтуються на принципах і пріоритетах державної політики у сферах національної безпеки і оборони, визначених Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Стратегією національної безпеки України, Воєнною доктриною України та Стратегічним оборонним бюлетенем України.

З метою приведення стану і спроможності Збройних Сил України у відповідність з реальними і потенційними воєнними загрозами їх реформування і розвиток передбачається здійснити в три етапи. На першому етапі планується здійснити основні заходи реформування. Мова йде про оптимізацію чисельності та завершення формування особового складу Збройних Сил України, вивільнення їх від надлишкового майна та непритаманних функцій, укомплектування військових частин постійної готовності новим озброєнням і військовою технікою, підвищення рівня державних соціальних гарантій військовослужбовцям. На другому етапі планується досягти здатності військ до адекватного реагування на загрозу прикордонного збройного конфлікту. У подальшому передбачається продовжити розвиток та нарощення боєздатності Збройних Сил України.

Крім того, на порядку денному стоїть завдання завершення реформування вітчизняного оборонно-промислового комплексу. Необхідно розробити програму щодо його модернізації, впровадження новітніх технологій, створення нових мобілізаційних потужностей.

Дякую (Оплески).

Веде засідання
заступник Голови Верховної Ради України
М. В. ТОМЕНКО

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Андрію Петровичу, сідайте.

Шановні колеги, за традицією ми працюємо з письмовими запитаннями. Секретаріат передасть доповідачам ваші запитання, а наприкінці парламентських слухань і Андрій Петрович, і співдоповідачі матимуть можливість виступити, підбити підсумки та відповісти на запитання.

Запрошую до співдоповіді голову Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони Анатолія Степановича Гриценка. Регламент 15 хвилин. Анатолію Степановичу, прошу.

ГРИЦЕНКО А. С., голова Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (Блок «Наша Україна – Народна самооборона»). Добрий день, шановні учасники парламентських слухань і ті, хто дивиться пряму трансляцію нашого засідання! Хочу подякувати всім військовим і цивільним, які в дуже складних політичних і економічних умовах щодня чесно й гідно виконують свої службові обов'язки і тим самим тримають на плаву ці надзвичайно важливі державні інститути.

Ці парламентські слухання ініційовані нашим комітетом, і я вдячний колегам по парламенту, які підтримали їх проведення. Тому що ситуація критична, на межі руйнації, скажу словами з назви відомого фільму: «Так жити нельзя».

Комітет підходить до питань оборонної і безпекової політики виключно з точки зору визначення пріоритетів, постановки завдань і їх виконання, без жодного політиканства, без жодного партійного забарвлення. Рішення приймаються, як правило, одноголосно, професійно. І якщо не доходить до політиканства у Верховній Раді, то рішення, як бачите, приймаються одразу в цілому після дуже короткого обговорення. Тобто якби все залежало від комітету, то всі питання були б вирішені вже давно.

Однак хочу нагадати, що в жовтні 2010 року було прийнято принципове рішення щодо перерозподілу повноважень, і повноваження парламенту в частині впливу на ситуацію в силовому блоці були істотно обрізані, у тому числі контрольні функції.

Ми не раз вносили пропозиції Президенту, Прем'єр-міністру як голові уряду з різних питань, які стосуються розвитку оборонно-промислового комплексу, армії, спецслужб, правоохоронних органів. Усі залишилися без уваги. Писали жорстко: «Ситуація в армії близька до катастрофи. Офіцерський корпус деморалізований. У нинішньому стані Збройні Сили неспроможні в повному обсязі виконувати завдання навіть мирного часу». Без уваги.

Була навіть ініціатива членів комітету, я письмово звернувся до Президента, щоб посадити за один стіл керівництво силових структур і членів комітету, які професійно можуть дати оцінку ситуації, з'ясувати, що насправді відбувається, що треба робити. Не знаю, чи доповіли Президенту, але я отримав відповідь від Глави Адміністрації Президента Льовочкіна, в якій сказано, що у Президента дуже напружений графік, часу немає. І це дуже сумно, тому що питання не вирішуються, проблеми накопичуються.

Відповідальність має прізвище. Конституція і закони чітко визначають, хто відповідає за цю сферу. Це Президент і уряд, очолюваний Прем'єр-міністром, тобто Янукович і Азаров. За всі успіхи і за всі провали хтось несе відповідальність, і цей хтось має прізвище.

Кого повинні захищати силові структури? У Законі України «Про основи національної безпеки» сказано так: на першому місці – людина, її права і свободи, на другому – суспільство (це ми, всі ті, хто нас дивиться і слухає, 46 мільйонів як спільнота) і тільки на третьому місці – держава, тобто влада.

Якщо ми подивимося і проаналізуємо: чи захищена людина, її права і свободи, чи захищене суспільство, чи захищена держава, тобто влада? Ствердно можна відповісти тільки стосовно держави. Відповідно це відображається у пріоритетах – фінансування, матеріально-технічне забезпечення тощо. Але це ознака поліцейської держави, а не демократичної і правової, як записано в Конституції. І «поліцейська» – не лайливе слово, це політологічний термін. Отже, ситуацію треба виправляти.

Що робити? Я не даватиму зараз оцінку зовнішнього фактора, загроз, це вже було зроблено і ще буде зроблено. Тому окреслю тільки ключові питання, які члени комітету вважають важливими і про які не раз доповідали у письмовій формі.

Перше – треба виконувати закон, він не виконується. Потрібно відновити роль РНБО як органу, який має повноваження приймати рішення, обов'язкові для виконання всіма силовими і виконавчими структурами. У законі записано: проект Державного бюджету в частині національної безпеки і оборони попередньо обговорюється в РНБО. Не обговорювався ні за чинного, ні за попереднього Президента – це порушення закону. Не приймаються інші важливі рішення.

Як наслідок, склалася ситуація, що в Сухопутних військах немає жодного боездатного батальйону, в Повітряних силах немає жодної повністю боездатної ескадрильї, у Військово-Морських Силах немає жодного підрозділу кораблів, який міг би виконувати всі завдання за призначенням. Отже, треба зупинитися і діяти зовсім інакше, а починати – з виконання закону. Президент має усвідомити, що він Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України, а не податкової міліції чи якихось інших підрозділів внутрішньої безпеки, і діяти відповідним чином.

Друге – потрібно приймати рішення, вони не приймаються. Щойно Андрій Петрович Ключев говорив правильні речі, називав правильні документи. Але то все проекти. Дотепер немає жодного затвердженого документа за підписом Президента. Минуло вже майже два з половиною роки діяльності. Немає? За цих умов, коли немає затверджених державних програм розвитку, хто визначає фінансування, забезпечення і перспективу силових структур? Я вам скажу – Міністерство фінансів. Під

що давати? Немає параметрів розвитку – скільки дадуть, стільки і є. Тому такий стан.

Третє – треба виконувати прийняті рішення. Це начебто очевидно, але рішення не виконуються. Жодного з указів Президента стосовно силового блоку – і з тих, які розміщені на сайті, і з тих, які мають гриф таємності, – не виконано. Військові почули і записали собі, що в жовтні 2010 року на 55 відсотків підвищать посадові оклади, – не відбулося. Контрактники записали собі, що згідно з указом з липня 2010 року буде забезпечено безплатне харчування, – немає.

Півтора року тому, 10 грудня 2010 року, було прийнято рішення, чітко визначені завдання. Нової Воєнної доктрини немає. Стратегії національної безпеки немає. Державної комплексної програми розвитку армії немає. Щодо інших питань – теж немає. І за це ніхто не відповів.

Немає системи елементарного контролю. Хтось може собі уявити, щоб за часів КПРС хтось не виконав рішення Політбюро ЦК? Голову одірвали б! У нас же серйозна, важлива сфера – нікому відповісти. Хоча в кожному указі зазначено, на кого покладається контроль за його виконанням.

Тому я радив би Секретарю РНБО як новій людині перевірити виконання, бо Секретар РНБО відповідає за те, про що я казав. Попередній не зробив, тож наступний має зробити аналіз.

Четверте – потрібно визначити головним пріоритетом діяльності всіх силових структур виконання завдань за призначенням, нічого більше. Якщо це розвідки, то вони аналізують ситуацію, запобігають конфліктам, а не прослуховують когось, для того щоб вирішувати внутрішні питання. Якщо це Служба безпеки, то вона бореться з корупцією, а не здійснює вибіркоче застосування закону або займається прослуховуванням чи придушенням інакомислення. Якщо це армія, то вона займається бойовою підготовкою, це головний показник, а не якісь рятувальні заходи чи ще щось. Те саме стосується всіх інших силових структур. Хто може це забезпечити? Президент, Верховний Головнокомандувач.

П'яте – потрібно припинити розмови про кардинальне скорочення армії і будь-які інші небезпечні експерименти. В умовах прийнятого рішення про позаблоковість – це злочин, без перебільшення. Треба прийняти принципове рішення: або відмовитися від позаблоковості і шукати союзників, або шукати гроші і зміцнювати власну оборону і сферу національної безпеки. Рішення абсолютно очевидне. Немає іншого підходу! Якщо вибираємо позаблоковість без союзників і кардинально скорочуємо армію, то залишаємося голими і беззахисними. Це неприпустимо! Хто це може вирішити? Президент, РНБО. Читай закон.

Шосте – потрібно припинити політизацію силових структур. На жаль, через 20 років незалежного розвитку, коли ми відійшли від однопартійної монополії КПРС, це завдання знову стає актуальним.

Сьоме – треба кардинально змінити підходи до кадрової політики. Ключовими параметрами при призначенні, починаючи з найвищих посадових осіб, мають бути моральність, відповідальність, професійність і готовність працювати з першого дня. Кожен може зробити висновок: чи відповідають цим ознакам і чи за такими ознаками призначали керівників, заступників і так далі? Моя відповідь: ні. Тому питання риторичне: хто може змінити цю ситуацію? Ні комітет, ні Верховна Рада не може. Це повноваження Президента, він повинен її змінити.

Восьме – потрібно забезпечити належний соціальний захист людини в погонах. Три професії – військовий, лікар і вчитель – визначають, чи є у країни майбутнє. А у військового, як і в учителя, і в лікаря, зарплата нижче середньої по країні. Це неприпустимо! Немає мотивації – сильніші, кращі, моральніші йдуть. Це має бути виправлено, у тому числі в частині службового і постійного житла. Чиї повноваження? Згідно із законом – Кабінету Міністрів.

Дев'яте – треба виправити різючі диспропорції у грошовому забезпеченні в різних силових структурах, які явно не на користь армії. Хто може це зробити? Це повноваження уряду, він має це зробити.

Десяте – треба припинити обман військових пенсіонерів, тому що підвищення грошового забезпечення для тих, хто служить, здійснюється за рахунок надбавок, премій, а військові пенсіонери залишаються при їхніх бубнових інтересах і закидають нас тисячами листів. Чиї це повноваження? Постанова Кабінету Міністрів, відповідальність має прізвище.

Одинадцять – треба виправити різючу несправедливість щодо соціального захисту сімей загиблих військових. Я вніс законопроект № 5108, його завалили. Уряд був проти, хоча Тігіпко публічно обіцяв, що приймуть. У січні цього року я зареєстрував новий законопроект № 9724. Побачу, як його приймуть.

Зміст вам зрозумілий: коли помирає цивільний державний службовець, його дружина, якщо вона непрацевдатна, отримує 70 відсотків його зарплати як соціальний захист, а коли гине військовий, його дружина одержує 30 відсотків грошового забезпечення, яке менше, ніж зарплата цивільного державного службовця. Несправедливість? Так. Наводять аргументи: бракує 200 мільйонів гривень. «Вишки Бойка», там украли 2,5 мільярда, і вже закрили це питання. Тобто не грошей немає, немає моралі і відповідальності.

Дванадцять – треба нарешті підняти з колін оборонно-промисловий комплекс. Я знаю, що з цього питання будуть детальні виступи, але хочу сказати, що оборонно-промисловий комплекс – це не тільки сектор економіки, який виробляє зброю для армії та інших силових структур, це той сектор, який визначає інженерний інтелект нації. Або не визначає.

У нас слово «інженер» скоро зникне із словника, тому що все, що ви бачите в цивільному секторі, – все чуже. І якщо не працюватиме оборонний комплекс за підтримки держави, починаючи з фундаментальних, прикладних досліджень, розробок, які потім через конверсію ідуть у цивільний сектор, розум нації взагалі зникне. Цей процес треба зупинити!

У Радянському Союзі цим величезним сектором опікувалися три міністерства, тепер його підпорядкували одному з десятка департаментів Мінекономрозвитку. Це не державний підхід. Очевидно, уряду треба повернутися до вирішення питання про створення агентства з питань ОПК або іншої структури з відповідними повноваженнями.

Тринадцяте – потрібно забезпечити силові структури сучасним озброєнням і технікою. Без цього їх немає, все лише на папері. І вже настав час для прийняття стратегічних рішень. Техніка постаріла за 20 років, треба приймати стратегічні рішення: яку техніку ми спроможні виробляти самі (зрозуміло, це невеликий відсоток), яку в кооперації з кимось на основі офсетних схем (і з ким саме), яку і в кого закуповувати або брати в лізинг, бо це залежність на десятиріччя і це стратегічний баланс. Ці рішення не окреслені навіть у тих проєктах, які прийняв уряд, маю на увазі Концепцію розвитку Збройних Сил. Хто має повноваження для вирішення? Президент і Кабінет Міністрів, не Верховна Рада.

Чотирнадцяте – треба усвідомити нарешті, що військовий – це професія, а не хобі. І це стосується всіх військових – від рядового солдата до генерала. Має бути чіткий контрактний принцип комплектування із зобов'язаннями обох сторін, у тому числі з конкретними зобов'язаннями держави.

Що робити для контрактної армії, давно відомо: по – перше, повноцінна бойова підготовка; по – друге, грошове забезпечення, щонайменше на 10 відсотків вище за середню зарплату по країні; по – третє, службове житло; по – четверте, соціальний пакет – лікування, здобуття освіти під час служби в армії. Чий повноваження? Уряду.

Людина в погонах – це особливий статус і особлива відповідальність. На жаль, це втрачається. Комітет отримує сотні листів, у яких йдеться про порушення прав офіцерів, але їх підписують не офіцери, а їхні дружини. І це сумно. Офіцери завжди захищали жінок, а не прикривалися ними. Я хотів би, щоб мене почули.

П'ятнадцяте – треба провести демілітаризацію силових структур. Переконаний, що форму і погони мають носити тільки в армії, більш ніде. На цьому шляху вже прикордонна служба та інші. Треба відділити форму, погони від соціального статусу. Про соціальний захист я вже сказав, а погони треба зняти.

Шістнадцяте – потрібно піднести значущість військового звання, припинити девальвацію. Не може бути кількох генералів армії України у структурах, які мають чисельність 5, 15 чи 20 тисяч. Один генерал ар-

мії, бо одна армія. Військове звання – це не подарунок до свята, це результат відповідної діяльності. Це повноваження Президента, має бути його відповідний указ.

І останнє, сімнадцяте, – фінансування силових структур потрібно здійснювати виключно із загального фонду бюджету. Ніяких спеціальних фондів, ніяких підробітків. З 1 січня до 31 грудня всі силові структури повинні отримувати те, що передбачено в законі. Щоб не було потім ніяких «можливостей». Чиї це повноваження? Президента і уряду.

Якщо ви скажете, що бракує коштів... Кошти є, і ми їх знайдемо.

Я сподіваюся, що відбудеться розмова, як сказав Голова Верховної Ради, спокійна, предметна, конструктивна, і наперед вам за це вдячний.

Дякую (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Анатолію Степановичу.

До співдоповіді запрошую начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України Заману Володимира Михайловича. Регламент – 15 хвилин.

ЗАМАНА В. М., начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України. Шановні народні депутати! Шановні учасники парламентських слухань! Продовжуючи обговорення одного з найактуальніших і найскладніших питань – про стан та перспективи розвитку Збройних Сил України як основної складової Воєнної організації держави, – не можна не погодитися із загальновідомими критичними та надкритичними висновками і зауваженнями переважної більшості політиків, науковців, експертів, журналістів, які досліджують і аналізують становище вітчизняної армії. Причини цього криються в низькій готовності Збройних Сил України до адекватного реагування на сучасні загрози національній безпеці України у воєнній сфері. Ці загрози зазначені у проєкті нової Воєнної доктрини України, яка схвалена урядом та розглянута Комітетом з реформування і розвитку Збройних Сил України та оборонно-промислового комплексу під головуванням Президента України.

Враховуючи воєнні загрози та сучасний характер збройної боротьби, Збройні Сили насамперед мають бути готові до негайного реагування, гарантованого стримування та швидкої ліквідації прикордонного збройного конфлікту на ранній стадії його виникнення, недопущення його переростання в масштабну агресію. Вони повинні мати спроможності для охорони повітряного простору, підводного простору держави, брати участь у міжнародних миротворчих операціях та гуманітарних операціях.

Саме готовності до негайного реагування і бракує сьогодні Збройним Силам, які все ще залишаються фрагментом радянського війська, призначеного для масштабних війн зразка середини минулого століття, що

вимагали тривалого мобілізаційного розгортання і такого ж масштабного ресурсного забезпечення. Пов'язане з цим утримання військ переважно у скороченому складі призвело до перекосу в пропорціях між старшими і молодшими офіцерами, а низький мотиваційний ресурс – до падіння престижності військової служби та некомплекту первинних офіцерських посад.

Так, основу бойового складу Збройних Сил на сьогодні становлять військові частини, які укомплектовані від 10 до 50 відсотків штатів воєнного часу. Частка старших офіцерів у Збройних Силах, що становить 51 відсоток, перевищила частку молодших офіцерів. Для порівняння, у Росії і Польщі частка старших офіцерів становить близько 35 відсотків. Це негативно вплинуло на якість кадрового потенціалу національного війська.

Утримання військових частин у скороченому складі виключає проведення повноцінної бойової підготовки, оскільки половина особового складу постійно перебуває в нарядах, відрядженнях, на охороні містечок тощо. У таких умовах виросло ціле покоління офіцерів, які ніколи не проводили тактичних навчань батальйонів з бойовими стрільбами, не керували групою кораблів чи літаків у повітрі.

Якість проведення бойової підготовки та загалом боєздатність Збройних Сил знижується також внаслідок незадовільного стану озброєння і військової техніки. Через завершення терміну технічної придатності та відсутність планових закупівель більше половини зразків потребують модернізації і оновлення. У високотехнологічних системах озброєння, якими є авіація, система ППО, корабельний склад, цей показник ще гірший.

Існуюча проблемна ситуація пов'язана ще й з тим, що у минулі роки реформування Збройних Сил відбувалося переважно за рахунок скорочення бойових частин, а ще більше – особового складу в бойових частинах, які залишалися в мінімальному складі при повному бойовому комплекті техніки і озброєння. При цьому загальна чисельність особового складу органів управління, установ, закладів забезпечення життєдіяльності зростала. На сьогодні вона сягає 57 відсотків. Тоді як частка бойових частин відповідно зменшилася до 43 відсотків.

Для прикладу, в сусідніх країнах частка бойових частин перевищує дві третини загальної чисельності війська, зокрема в Польщі – 76 відсотків, Румунії – 71, Туреччині – 68 відсотків. В умовах, які склалися в Україні, фактично весь виділений фінансовий ресурс держави витрачається на утримання Збройних Сил, тобто проїдається більше 80 відсотків бюджету Міністерства оборони. Зрозуміло, що за таких умов ні про який розвиток мови бути не може. При цьому кошти, що виділяються на утримання військ, не покривають їх нормативних потреб. Як наслідок,

останніми роками офіцери фактично не отримували нової форми одягу, військові частини забезпечується пальним лише наполовину, комунальні послуги на сьогодні оплачені на 70 відсотків.

Окрім питань – соціальні стандарти військової служби. На сьогодні вони найнижчі серед усіх наших сусідів. Це стосується і грошового забезпечення, і житлової проблеми. Наприклад, незрозумілою є ситуація, коли командир української військової бригади отримує вдвічі менше, ніж контрактник сусідньої держави.

Таким чином, на сьогодні ми намагаємося утримувати Збройні Сили, які за чисельністю особового складу є одними з найбільших у Європі, але на порядок поступаються арміям сусідніх країн за рівнем підготовки, станом технічної готовності, озброєнням і соціальними стандартами.

Отже, виходячи з того, що теперішній стан Збройних Сил – це стан стагнації і занепаду з украй негативними наслідками для національної безпеки, об'єктивно виникає необхідність радикального реформування такого війська. Саме цього вимагає від нас Президент України.

На засіданні Комітету з реформування і розвитку Збройних Сил України та оборонно-промислового комплексу 20 квітня в цілому підтримано проект Концепції реформування та розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року. Проект концепції схвалений також на нещодавньому засіданні уряду і найближчим часом ми очікуємо його затвердження Президентом.

Наша мета – в короткі строки побудувати нову армію європейського типу, професійну і мобільну, добре оснащену та підготовлену, спроможну адекватно реагувати на сучасні загрози національній безпеці у війсьній сфері (Оплески). Дякую.

Для цього пропонується, як уже зазначав Секретар Ради національної безпеки і оборони, на першому етапі, протягом наступних двох років, провести основні заходи реформування та досягти кількісних показників перспективного обрису Збройних Сил шляхом позбавлення їх від усього непотрібного та формування частин постійної готовності. Наприкінці цього етапу у 2014 році планується перейти до комплектування Збройних Сил виключно на контрактній основі.

На другому етапі, до кінця 2017 року, пропонується за показниками злагодженості частин, навченості особового складу, технічної готовності озброєння та соціальними стандартами військової служби наблизитися до армій європейських країн.

Проект концепції передбачає виконання таких основних завдань.

По-перше, нарощування спроможності бойових частин для зменшення часу реагування на загрози та забезпечення адекватності відповідних дій. За рахунок скорочення структур забезпечення до прийнятних у Європі співвідношень частка бойового складу Збройних Сил стано-

витиме 70 відсотків. Бойовий склад Збройних Сил за функціональним призначенням буде розподілено на сили постійної готовності та сили резерву. Частини постійної готовності, які будуть підготовлені до негайного реагування та швидкої нейтралізації виникаючих загроз у війсьній сфері, становитимуть основу майбутнього обрису Збройних Сил.

При цьому під час реформування ми не плануємо шокової терапії. За рахунок збалансування чисельності бойового складу частин, їх укомплектування справним озброєнням та військовою технікою наша армія матиме кращі спроможності та вищу бойову готовність. Збройні Сили буде позбавлено надлишкових, непотрібних структур, озброєння, техніки, іншого військового майна, які нині тягарем лежать на плечах військ та гальмують їх розвиток. Планується поступово перейти до обслуговування військової інфраструктури та охорони об'єктів із залученням сторонніх структур на засадах аутсорсингу.

По-друге, досягнення відповідності структури Збройних Сил мирного часу сучасним формам і способам застосування військ у війсьній час шляхом переходу до міжвидової організаційної структури. При цьому міжвидовий підхід буде застосовано і до структур Генерального штабу з інтегрованими в нього штабами видів Збройних Сил, і до побудови оперативних командувань, які складатимуться з відповідних видових компонентів та відповідатимуть за оборону визначеної території держави.

З метою підвищення ефективності та оперативності управління військами планується законодавчо перерозподілити завдання і функції між органами військового управління та продовжити створення єдиної автоматизованої системи управління Збройними Силами. До кінця 2014 року передбачається перевести на цифрові засоби стаціонарну компоненту системи зв'язку і водночас проводити переоснащення її польової компоненти та розгорнути новітню систему захисту інформації.

По-третє, передбачається посилити кадровий потенціал, сформувати професійний сержантський склад та перейти до комплектування Збройних Сил виключно на контрактній основі. Для цього пропонується підвищити мотивацію військової служби та відновити в суспільстві повагу до людей у погонах (Оплески). Дякую.

Зокрема, поступово, починаючи вже з поточного року, буде підвищено грошове забезпечення військовослужбовців. Планується розпочати створення достатнього фонду службового житла та запровадити ефективні механізми забезпечення військовослужбовців постійним житлом після 20-річної служби в лавах Збройних Сил.

По-четверте, вдосконалення військово-технічної політики. При цьому пріоритетними напрямками в розвитку озброєння військової техніки визначені: посилення повітряної компоненти, відновлення та продовження ресурсу зенітних ракетних комплексів, посилення військово-

морських спроможностей та нарощування потенціалу стримування. Передбачається укомплектувати справними і перспективними зразками озброєння та військової техніки всі військові частини сил постійної готовності. Частку нових і модернізованих зразків планується збільшити до 30 відсотків.

І по-п'яте, надання підготовці військових військ інтенсивного, комплексного і міжвидового характеру за рахунок впровадження тренажерів, сучасних моделюючих систем та змінних підходів до бойової підготовки. Військові частини отримають можливість відпрацьовувати на тренажерних комплексах до 30 відсотків високовитратних заходів бойової підготовки – підготовку екіпажів літаків, вертольотів, бойових машин тощо. З метою зниження вартості підготовки екіпажів вже до кінця цього року війську буде поставлена значна кількість тренажерних комплексів і літальних апаратів, зокрема навчальних літаків Л-39 і вертольотів Мі-2. Інтенсивність підготовки планується підвищити у три – чотири рази. Це дасть можливість відновити та підтримати готовність усіх військових частин Збройних Сил до виконання завдань за призначенням.

Буде істотно зменшено мобілізаційне навантаження на економіку України, обсяг мобілізації людських і транспортних ресурсів.

У зазначеному контексті розглядається і трансформація системи військової освіти, медичного забезпечення тощо. Ми розуміємо важливість виваженості в цих питаннях. Відразу зазначу, що ніяких руйнівних підходів не передбачається. Навпаки, буде збережено потенціал кращих закладів, до яких належать Національний університет оборони України, Головний військовий клінічний госпіталь Міністерства оборони України та інші, але буде оптимізовано їхню структуру. За рахунок оптимізації буде вивільнено ресурс для розвитку цих систем, зокрема покращення навчання та надання якісних медичних послуг військовослужбовцям, членам їхніх сімей і ветеранам.

Принциповою відмінністю запропонованої реформи від попередніх є опора на реальні можливості держави щодо ресурсного забезпечення. Ми не просимо великих обсягів фінансування, а розраховуємо насамперед на власні можливості та ефективний ресурсний менеджмент. Розрахунки показують, що виділення у 2013–2014 роках коштів у розмірі 1,32–1,35 відсотка обсягу ВВП дасть можливість виконати заплановані заходи реформування та перейти на службу за контрактом. У подальшому цей показник може бути поступово знижено до 1,2 відсотка обсягу ВВП, що дасть можливість збалансувати структуру оборонного бюджету: витратити на утримання 50–60 відсотків, на розвиток – 25–30 і на підготовку – 10–15 відсотків виділеного фінансового ресурсу. Таке співвідношення видатків на оборону притаманне більшості європейських країн.

Шановні народні депутати! Наведені мною сьогодні основні напрями реформування національного війська будуть доопрацьовані та деталізовані у проєкті нової Державної програми розвитку Збройних Сил, у тому числі з урахуванням ваших зауважень. Також очікую на ваше сприяння у прийнятті законопроєктів щодо посилення соціального захисту військовослужбовців, вивільнення Збройних Сил від надлишкового майна та забезпечення необхідного фінансування реформ з державного бюджету. Дякую за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Володимире Михайловичу.

Шановні колеги, ми заслухали доповідь і дві співдоповіді. Як домовлялися, співдоповідачі матимуть можливість наприкінці нашого засідання відповісти на запитання, підбити підсумки.

Тепер переходимо до дискусії. Регламент виступів в обговоренні – 5 хвилин.

До слова запрошую голову підкомітету з питань державної безпеки Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони Скибінецького Олександра Матвійовича. За ним виступатиме Самофалов Геннадій Григорович. Пане Олександр, прошу.

СКИБІНЕЦЬКИЙ О. М., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (Блок Юлії Тимошенко). Дякую. Шановні учасники парламентських слухань! Дозвольте мені від парламентської фракції «Блок Юлії Тимошенко» і від себе особисто висловити певні міркування щодо стану і перспектив безпекового сектору. Цей стан, на нашу думку, можна коротко охарактеризувати як стан довготривалої застійності, на жаль.

Сектор безпеки України на сьогодні залишається, можливо, найменш реформованою сферою державного управління. Існуюча модель у багатьох аспектах спирається ще на радянські підходи, є неадекватною нинішнім умовам і заважає Україні рухатися вперед. Це уможливує невиправдане втручання силових структур у суспільно-політичні та соціально-економічні процеси, провокує їх залучення до виконання невластивих функцій і вимагає утримання великого апарату співробітників. Відтак сектор безпеки обходиться державі дорого, але це не забезпечує його ефективного функціонування. Цю неефективність суспільство бачить, зокрема, тепер, коли правоохоронні органи демонструють неспроможність у розслідуванні так званих терактів у Дніпропетровську і, здається, вже і в Києві.

Ситуацію наочно ілюструє призупинення заходів з реформування Служби безпеки для приведення її завдань, функцій та напрямів діяльності у відповідність із сучасними потребами забезпечення національних

інтересів та захисту прав людини. Невирішеним залишається питання деполітизації Служби безпеки, запобігання використанню її ресурсів в інтересах окремих політичних сил чи осіб. До цього часу діяльність Служби безпеки регулюється застарілим законом від 1992 року, в якому деполітизація проголошується, але не підкріплюється реальними механізмами запобігання і стримування. Проект нового закону, незважаючи на обіцянки і декларації, так і не розроблено з боку Президента, а окремі депутатські ініціативи в цьому напрямі блокуються парламентською більшістю.

Критеріями оцінки діяльності спецслужб, до речі, як і всіх правоохоронних органів, досі залишаються статистичні результати роботи, а не її оцінка і довіра з боку громадянського суспільства, як це прийнято в демократичних країнах. На сьогодні рівень такої довіри, як показують соціологічні опитування, коливається в межах від 10 до 20 відсотків.

Однією з головних причин замороження процесів реформування є результати конституційних змін 2010 року, які призвели до концентрації в одних руках практично всієї державної влади, а відтак керівництво держави не бачить необхідності будь-що змінювати. Нині Президент фактично одноосібно керує сектором безпеки, парламент втратив механізм здійснення контролю за розробленням і реалізацією державних програм і не має жодного впливу на кадрову політику в цій сфері. Все це – реальні ознаки загрози повернення до авторитарних методів державного управління, згоргання демократичних надбань українського суспільства.

Тож не дивно, що залишаються невиконаними резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи від 1992, 2005, 2010 років щодо демократичних перетворень у секторі безпеки України. На мою думку, навряд чи можна їх очікувати і зі створенням Президентом Комітету з питань реформування правоохоронних органів, оскільки таке завдання там навіть не ставиться, воно не сформульоване. Є лише посилання на абстрактний міжнародний досвід. Хоча цей досвід буває різним: один – у Путіна і Лукашенка, інший – у Меркель і Обами. Досвід розвинених держав засвідчує, що збереження стабільності у країні та протидію зовнішнім викликам можна забезпечити лише через зміцнення демократичних принципів, прогресивні перетворення у безпековому секторі і в суспільстві загалом. Очевидно, що для України, яка обрала європейський вектор розвитку, іншої альтернативи немає.

Головним завданням у наших умовах мало б бути перетворення сектору безпеки з інструмента контролю і силового примусу влади щодо суспільства на інструмент, що захищає демократичний устрій держави, економічний добробут громадян, мир та процвітання України. Адже якщо влада демократична, вона не може керуватися страхом, не може використовувати сектор безпеки як тіньовий механізм державного управління,

а тим більше – допускати його перетворення на непідконтрольну суспільству силу. Тіньова політика так само небезпечна, як і тіньова економіка.

Декілька слів стосовно перспектив сектору безпеки. Очевидно, слід невідкладно взятися до реального, а не декларативного реформування. Для цього створений Президентом Комітет з питань реформування правоохоронних органів (якщо йдеться справді про реформування, а не його імітацію) мав би залучити до співпраці профільні парламентські комітети, представників громадських організацій, які мають відповідні напрацювання.

Я пропонував би зазначити в рекомендаціях парламентських слухань Президентові необхідність напрацювання законопроектів, які відновили б систему стримувань і противаг, баланс між гілками влади і роль Верховної Ради України як головного елемента системи демократичного цивільного контролю та запобіжника спокуси зловживання владою в особистих або вузькопартійних інтересах.

Дякую за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олександр Матвійовичу.

Запрошую до слова народного депутата України Самофалова Геннадія Григоровича. За ним виступатиме Крючков Георгій Корнійович. Пане Геннадію, прошу.

САМОФАЛОВ Г. Г., член Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я (Партія регіонів). Уважаемый Николай Владимирович! Уважаемые участники парламентских слушаний! Я, генерал-майор Самофалов, 32 года службы в Вооруженных Силах Советского Союза и Украины (Оплески), ветеран двух вооруженных сил, народный депутат Украины четырех созывов. Я сказал об этом, чтобы было понятно, о чем буду говорить.

В народе говорят, что говорить – не мешки носить. Анатолий Степанович здесь очень красиво говорил, отметил и Президента, что не работает, и правительство, и Минфин, но не сказал ни слова о том, что же сделало Министерство обороны. Почему? Видимо, потому что надо было сказать о себе, о том, что он сделал, два года будучи министром обороны (Оплески). А я вспоминаю, Анатолий Степанович, как вы, извините, выбросили на улицу 19 тысяч офицеров и семей офицеров, оставив их без жилья и без работы, потому что они ничего не умеют делать, кроме служения Родине. Может быть, вы подумали о том, чтобы повысить денежное содержание военнослужащих, пенсии, ликвидировать разницу в пенсионном обеспечении советских пенсионеров и тех, кто стал пенсионером уже в независимой Украине? Ничего этого не было сделано,

хоть это была ваша власть – Президента, Премьер-министра и вас как министра обороны.

Вот пришел новый министр обороны Дмитрий Альбертович и первый вопрос поставил: что необходимо офицерам, чтобы они нормально работали? Первое – денежное содержание. Сегодня денежное содержание за полгода повышается. Второе – люди должны знать, что в дальнейшем их ожидает пенсия. За полгода на 36 процентов возрастут пенсии военнослужащих и будет происходить выравнивание пенсий советских офицеров по отношению к пенсиям нынешних офицеров на 36 процентов (Оплески).

Это я говорю к тому, Анатолий Степанович, что есть честь мундира, честь офицера, и мы с вами должны очень серьезно к этому относиться. Прежде всего, как в армии говорили: делай, как я. Понимаете? Ставить себя на их место.

Тема моего сегодняшнего выступления касается работы одной из составляющих боеготовности Вооруженных Сил – оборонно-промышленного комплекса. Актуальность проблематики обусловлена постоянным снижением боеготовности Вооруженных Сил (об этом здесь правильно говорили), в частности, уровня технической готовности вооружений, военной и специальной техники, находящихся в распоряжении войск.

Повышение боеготовности войск в значительной мере зависит от состояния и возможностей отечественного оборонно-промышленного комплекса. Именно он должен осуществлять текущий ремонт неисправных вооружений, их модернизацию, а также заниматься разработкой новых образцов вооружений. Государственный оборонный заказ сегодня не позволяет сформировать надежный внутренний рынок товаров военного назначения. Он не исполняет роль экономического стимулятора и не определяет приоритеты развития ОПК. Объем внутренних заказов составляет только 5–7 процентов от объема экспорта продукции военного назначения. Следовательно, важнейшей целью государственной политики в сфере развития оборонно-промышленного комплекса является превращение научно-технического и производственно-технологического потенциала ОПК в поддерживаемый государством инновационный ресурс, обеспечивающий обороноспособность и безопасность Украины.

В условиях ограниченного бюджетного финансирования государственных оборонных программ и государственного оборонного заказа целесообразно сосредоточить бюджетное финансирование на разработках, имеющих приоритетное значение для обеспечения обороноспособности государства, которые позволят:

- 1) эффективно использовать уникальный научно-производственный, технологический потенциал оборонных отраслей промышленности и Национальной академии наук для производства конкурентоспособной на мировом рынке военной продукции товаров двойного назначения;

2) сохранить базовые технологии оборонных отраслей промышленности;

3) сохранить старые и создать новые рабочие места в промышленном секторе экономики.

Государственным приоритетом как минимум на ближайшие 15 лет должно стать развитие технологий, которые обеспечат производство конкурентоспособной военной продукции, разработку и внедрение принципиально новых видов материалов, комплектующих, обладающих возможностью их использования на производстве перспективных вооружений.

Для этого Кабинету Министров Украины совместно с Национальной академией наук целесообразно разработать и утвердить Стратегию инновационной деятельности в сфере оборонно-промышленного комплекса до 2015 года.

Украина в перспективе имеет возможность занять ведущие позиции на рынках высокотехнологичной продукции и услуг в авиастроении, судостроении, предоставлении космических услуг. Можно много говорить о критериях отбора предприятий, но это надо делать, и это будет делаться.

Если говорить конкретно о сфере реализации оборонно-промышленной политики, то надо отметить, что необходимо погасить задолженность перед предприятиями, учреждениями и организациями за выполненные работы по государственному оборонному заказу и государственным программам.

Хотелось бы выразить уверенность, что решение всех вышеназванных задач и проблем окажет существенное влияние на повышение обороноспособности Вооруженных Сил и безопасности страны в целом.

Спасибо за внимание (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. До слова запрошую Крючкова Георгія Корнійовича, народного депутата України третього і четвертого скликань. За ним виступатиме Саламатін Дмитро Альбертович. Георгію Корнійовичу, прошу.

КРЮЧКОВ Г. К., народний депутат України третього і четвертого скликань. Шановні учасники парламентських слухань! Фракція Компартії, позицію якої мені доручено викласти, поділяє висловлену тут і висловлювану в суспільстві стурбованість критичним станом, в якому опинилася свята святих, одна з найважливіших сфер держави – вітчизняні Збройні Сили, сектор безпеки, наша оборонна промисловість.

Мені, колишньому голові парламентського комітету, особливо прикро і боляче відзначати це, тому що практично все, про що тут мовиться сьогодні – небезпечні, загрозливі тенденції у військовому будівництві, – говорилося в парламенті ще майже 13 років тому, на парламентських слуханнях у червні 1999 року. Відтоді ми маємо третього Президента,

змінювалося близько півтора десятка урядів, періодично лунають обнадійливі обіцянки, але ситуація дедалі більше загострюється.

Серед причин такого становища я назвав би насамперед недооцінку з боку найвищого політичного керівництва держави надзвичайної важливості Воєнної організації і безпекового сектору, відсутність системного, перспективного підходу до їх реформування, непродумане часом експериментування у цій сфері, сліпе копіювання зарубіжного досвіду, брак вимогливості і відповідальності за вирішення наявних проблем, за виконання законів та урядових рішень, намагання підтримувати оборонний потенціал переважно за рахунок того, що Президент Янукович назвав надмірною експлуатацією людського чинника, а також сподівання на те, що хтось нас захистить або, як казав незабутній Остап, «заграница нам поможет», неврахування того, що сильна, багата, впливова Україна нікому в світі не потрібна, крім самої України і її народу.

Як наслідок, у фінансовому забезпеченні і переоснащенні Збройних Сил, вирішенні соціальних проблем захисників Вітчизни, військових пенсіонерів, виконанні законів з цих питань, як тут говорилося, перейдено критичну межу, що створює реальну загрозу обороноздатності і безпеці держави.

В умовах нестабільності у нашому багато в чому розколотому і розбурханому суспільстві дуже небезпечною є політизація цієї сфери, спроба використати силові структури в інтересах певних політичних сил. Це знаходить вияв, зокрема, у серйозних викривленнях кадрової політики, частій зміні керівників силових відомств. В Україні 13-й міністр оборони, 12-й Голова Служби безпеки! При цьому відбувається просування на відповідальні посади не досвідчених фахівців-державників, а «любих друзів» чи своїх людей, часом тих, хто до проблем оборони і безпеки не мав ніякого стосунку (Оплески).

На жаль, на кадрову політику в силових структурах фактично не поширюється парламентський контроль, який ефективно спрацьовує, наприклад, у Сполучених Штатах Америки, Великій Британії, Польщі та інших країнах. Плинність офіцерських кадрів, загострення соціальних проблем, небезпечно поширення корупційних діянь призвели до зниження престижності військової служби, а також до втрати професіоналізму, особливо у спецслужбах.

А якої шкоди Збройним Силам, патріотизму молоді, готовності виконувати конституційний обов'язок служити в армії заподіяли авантюрні популістські обіцянки скасувати призов на військову службу і перейти виключно на контрактну форму комплектування Збройних Сил чи то з 2010 року, як обіцяв Ющенко, чи навіть з 2008 року, як заявляла пані Тимошенко, при злиденному, особливо порівняно з сусідами – і на Сході, а тим паче на Заході – грошовому утриманні військових і незабезпеченості майже 45 тисяч сімей житлом!

До тяжких наслідків призвело зруйнування багатьох найсучасніших підприємств і організацій вітчизняної оборонки. Втрачено досвідчені, такі, що готуються десятиліттями, кадри виробничників, управлінців, конструкторів, вчених, в уряді немає структури, яка системно займалася б визначеними Конституцією проблемами забезпечення обороноздатності і національної безпеки держави. Посаду віце-прем'єр-міністра з цих питань невинувато, на мою думку, скасовано. Конституційний контролюючий і координуючий орган – Рада національної безпеки і оборони якийсь час себе майже не проявляла.

Все це потрібно виправити, змінити нарешті ставлення до цієї сфери. Прискорити прийняття базових документів у сфері оборони і безпеки, забезпечити оновлення нормативної бази та неухильне виконання чинних законів, якщо ми справді прагнемо мати сучасну армію і високопрофесійний нерозпорошений сектор безпеки.

За браком часу, на жаль, не можу зупинитися на зовнішньополітичних аспектах даної проблеми, хоч є про що сказати. Навряд чи хтось може заперечити, що незабезпечення надійної безпеки, обороноздатності нашої держави негативно позначається на визначенні і здійсненні зовнішньополітичного курсу держави, особливо в умовах позаблоковості, спричиняє відсутність часом твердості і вміння обстоювати національні інтереси України. Тому щодо даної ситуації потрібно зробити серйозні висновки.

Дякую за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Георгію Корнійовичу.

До слова запрошую міністра оборони України Саламатіна Дмитра Альбертовича. За ним виступатиме Надрага Василь Іванович.

САЛАМАТИН Д. А., міністр оборони України. Давненько я не был в этом зале, за этой трибуной. Уважаемые присутствующие! Уважаемый председательствующий! Я не планировал сегодня выступать, но, наверняка, многие помнят статью, опубликованную в одной центральной газете в 1987–1988 годах, «Не могу молчать». Тогда была одна центральная газета. Так вот, конечно, молчать я не могу.

Что я хочу вам сказать, уважаемые? Сегодня очень много говорится о том, как проводится реформа, так она проводится или не так, проводится или вообще не проводится. Чем это можно объяснить? Предвыборный год, ставки очень высоки, кому – то очень хочется попасть в Раду.

Что я могу сказать? Основополагающие документы, о которых здесь говорили, будут приняты, я надеюсь, в ближайшее время. Все документы полностью отработаны, прошли все необходимые согласования, от начала до конца. Вопросов с этим нет.

Было сказано о повышении денежного содержания на 55 процентов. Почему этого не сделано до сих пор? Потому что повышение будет больше (Оплески). И потому что сейчас пересчитывается вся система! Подчеркиваю, вся система.

У меня вопрос возникает: с чем можно сравнить то, что мы делаем сейчас, и какая у нас может быть точка отсчета? Кризисный 2009 год? Да нет, плохо было. 2008 год? Да нет, тоже было плохо. Наверное, возьмем 2005–2007 годы. Кто умный, тот поймет. И что же мы увидим, друзья мои? А мы увидим, допустим, количество жилья для военнослужащих, которое вводилось... Правильно, наверное, сказать, об очереди на жилье для офицеров и вообще для военнослужащих, которая в 2004 году составляла 44 тысячи человек, в 2005 году – 44,2, а в 2007 году – уже 51,5 тысячи. Кто из вас хотел бы оказаться в этой разнице в 6–7 тысяч человек? Думаю, таких нет.

Дальше посмотрим. В 2005–2007 годах было сокращено 85 тысяч военнослужащих. Где эти люди? Они получили все выплаты, которые им положены и обещаны? Думаю, что нет. Имел ли возможность тот, кто находился тогда у власти, что – то сделать для них? Имел.

ГОЛОС ИЗ ЗАЛУ. Ви за себе кажіть, а не...

САЛАМАТИН Д. А. Почему же? Я не о себе говорю, я сравниваю для вас. Я больше, чем о себе говорю. Я уважаю ваше мнение...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, давайте спокійно вислухаємо.

САЛАМАТИН Д. А. Но я работаю только три месяца. Через год вы меня спросите, даст Бог, если через год я буду за это отвечать.

ГОЛОС ИЗ ЗАЛУ. Не дасть!

САЛАМАТИН Д. А. Ну, это уже не вам решать.

Вернусь к сказанному. Было сокращено 85 тысяч. Где эти люди? Все ли они получили? Или они пополнили ряды тех, кто сейчас нуждается во всем? Я думаю, что второе.

Если финансирование оборонного бюджета в 2004 году составляло 1,49 объема ВВП, то в 2006 году – 1,2. А кто тогда должен был отвечать за это, товарищи? Вот вам и все вопросы.

Нас ругают за финансирование подводной лодки. Так что я должен был сделать? Посмотрим, когда ее финансировали: 2006 год – 2219 тысяч, 2007 год – 1094 тысячи. Что я после всех этих затрат должен был сделать? Прийти и закрыть глаза на это? Естественно, я финансировал ее до завершения, и она вышла в море. Но и этому уже не рады.

Тепер смотрим дальше. Здесь говорили о том, что ни одной эскадрильи у нас боеготовой нет. А мы посмотрим, что было у нас по боевым самолетам в 2007 году (это не секретные данные): 2006 год – 35 боевых самолетов, 2007 год – уже 27, товарищи! Минус сколько, умеем считать? Минус 8. Теперь мне вам объяснять, сколько самолетов в эскадрилье?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте можливість завершити.

САЛАМАТІН Д. А. Что тогда мешало? Поэтому, вот, засучиваю рукава и иду работать. А всем вам желаю здоровья (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. До слова запрошую Надрагу Василя Івановича, першого заступника міністра соціальної політики України. За ним виступатиме Горбулін Володимир Павлович. Василю Івановичу, прошу.

НАДРАГА В. І., перший заступник міністра соціальної політики України. Шановний головуючий! Шановні учасники парламентських слухань! Сьогоднішні слухання є дуже актуальними з різних точок зору, але я вважаю, що без вирішення соціальних проблем військовослужбовців розмова не відбудеться в повному обсязі. Отже, враховуючи зазначене, зупинюся виключно на соціальних аспектах нашої проблеми.

Стосовно грошового забезпечення. Обмаль часу, тому, з вашого дозволу, тезово. Президентом України дано доручення щодо вдосконалення системи грошового забезпечення. Мінсоцполітики провело обговорення цього питання з громадськими організаціями цього профілю, за результатами якого вжито таких заходів:

1) до серпня 2012 року буде підготовлено проект рішення щодо зміни структури грошового забезпечення та його підвищення, починаючи з 2012 року;

2) Мінсоцполітики опрацює питання щодо запровадження системи постійної зміни структури грошового забезпечення при збільшенні видатків на грошове забезпечення.

Щодо пенсійних виплат колишнім військовослужбовцям, особам начальницького і рядового складу та за втрату годувальника членам сімей цих категорій. Останнього разу перерахунок пенсій колишнім військовослужбовцям, особам начальницького і рядового складу здійснювався на початку 2008 року. Враховуючи зазначене, Кабінет Міністрів України прийняв постанову, за якою з липня – вересня 2012 року та з січня 2013 року буде збільшено пенсійні виплати колишнім військовослужбовцям, особам начальницького і рядового складу, що дасть можливість поетапно вирішити питання ліквідації різниці у пенсійних виплатах пенсіонерам, які вийшли на пенсію у різні роки. Крім того, Мінсоцполітики опрацює пи-

тання щодо запровадження постійного перерахунку пенсій колишнім військовослужбовцям, особам начальницького і рядового складу при збільшенні видатків на грошове забезпечення.

Стосовно адаптації військовослужбовців, які звільняються в запас. Мінсоцполітики підготовлено проект Концепції державної програми соціальної і професійної адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або у відставку зі Збройних Сил України та інших військових формувань. Ми розраховуємо, що реалізація нової державної програми соціальної і професійної адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або у відставку зі Збройних Сил та інших військових формувань, розпочнеться вже з 2013 року, тобто ми плануємо у 2012 році її прийняти і почати виконувати з 1 січня 2013 року. Це дасть змогу реалізувати відповідні положення законів України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей», зберегти міжнародні програми в зазначеній сфері.

Крім того, хочу зазначити, що відповідно до згаданих законів України військовослужбовцям при звільненні з військової служби буде передбачена виплата разової грошової допомоги, оплата вартості проїзду і перевезення багажу до нового місця проживання, виплата на період працевлаштування щомісячної допомоги у розмірі посадового окладу та окладу за військове звання, виплата допомоги по безробіттю у разі реєстрації в державній службі зайнятості, право на користування закладами охорони здоров'я Міністерства оборони, право на забезпечення житлом та інше. Видатки на реалізацію цих положень будуть передбачатися в державному бюджеті та бюджеті Фонду соціального страхування на випадок безробіття.

На завершення свого виступу хочу запевнити: Мінсоцполітики усвідомлює свою відповідальність перед людьми в погонах, і ми виконаємо поставлені перед нами завдання.

Дякую за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До слова запрошую Горбуліна Володимира Павловича, голову Ради із зовнішньої та безпекової політики. За ним виступатиме Породько Володимир Михайлович. Прошу, Володимире Павловичу.

ГОРБУЛІН В. П., голова Ради із зовнішньої та безпекової політики. Шановна президіє! Шановні учасники парламентських слухань! Враховуючи брак часу, скажу тільки проте, що я вважаю за необхідне зробити. Насамперед дозвольте подякувати за надану можливість виступити на парламентських слуханнях. Я дуже давно не був ні в цьому залі, ні за цією трибуною.

Справді, треба відзначити, що на сьогодні напрацьовані дуже серйозні стратегічні документи, завдяки яким ми можемо з певним оптимізмом дивитися у майбутнє. Водночас слід відзначити, що цих документів, мабуть, недостатньо для того, щоб перевести справу від паперів до конкретних дій. Час вимагає створення реальних механізмів. Адже в останнє десятиліття розвивається вкрай небезпечна тенденція фактичного роззброєння головної складової сектору безпеки і оборони, а саме Збройних Сил. Внаслідок цього ми наближаємося до парадоксальної ситуації, коли завдання, структуру та чисельність особового складу бойових з'єднань і частин Збройних Сил визначатиме існуюча кількість справного бронетанкового, ракетно-артилерійського, авіаційного, протиповітряного, морського та інших видів озброєння. За умов подальшої деградації озброєння як такого і військової техніки дуже важко вести мову про вдосконалення управління військами, їх структури тощо.

Зрозуміло, що протягом двох-трьох років не вдасться вирішити всі проблеми відновлення боєздатності наявного озброєння, модернізації певної його частини та закупівлі нової зброї. І справа тут не лише в обмежених фінансових ресурсах та можливостях українського оборонно-промислового комплексу. Для цього має бути забезпечено ефективне стратегічне планування заходів для здійснення паралельної та одночасної реалізації двох тісно пов'язаних між собою процесів-реформування Збройних Сил і трансформації оборонно-промислового комплексу, який має модернізувати існуюче та виробляти нове озброєння.

Єдиним органом, який за своїм статусом, повноваженнями та функціями може виконати таке завдання, є Рада національної безпеки і оборони України. До речі, саме РНБО має координувати виконання всіх заходів, які будуть передбачені відповідними державними програмами і планами. Це не моя особиста ностальгія, не моє тяжіння до минулого, це – вимога часу.

Тому доцільно було б рекомендувати Раді національної безпеки і оборони України забезпечити підготовку та розгляд на її засіданнях взаємоузгоджених проектів держпрограми реформування та розвитку Збройних Сил і держпрограми розвитку озброєння та військової техніки. І тільки після цього можна братися до створення ефективної програми реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, який сьогодні існує у власній системі координат. Вирішення складних питань розвитку оборонно-промислового комплексу тільки за рахунок створення Державного концерну «Укроборонпром» поки що не дало результатів.

Як об'єднати можливості науки, технологій та виробництва, щоб вийти на рівень, передбачений у Концепції реформування та розвитку Збройних Сил, яка прийнята Кабінетом Міністрів минулого тижня і тепер передана до Ради національної безпеки і оборони? З метою визначення шляхів впровадження досягнень науки в оборонну сферу у Президи-

дії НАН України свого часу напрацьовано дуже цікавий інформаційний масив. Прошу надати мені можливість, я дуже швидко його прокоментую, щоб було зрозуміло.

Подивіться, зліва – весь перелік фундаментальних та прикладних досліджень, які можуть бути використані для модернізації та створення нових зразків оборонної техніки. Наступний рядок – де ці можливості сьогодні використовуються у дослідно-конструкторських роботах Міністерства оборони. Далі показано, де всі ці дослідження можуть бути використані на підприємствах вітчизняного оборонно-промислового комплексу. І останній рядок – це інститути Національної академії наук, здатні по всіх цих позиціях працювати спільно з Міністерством оборони та з оборонною промисловістю.

Цей документ створений за участю Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил та всіх головних і генеральних конструкторів нашого оборонно-промислового комплексу, за що їм велика вдячність (Оплески). Однак він практично не знайшов втілення ні в Державній цільовій програмі реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, ні в оборонному замовленні на 2012 рік.

У чому причина? Головна – відсутність органу, в якому перетиналися б шляхи військово-технічної та оборонно-промислової політики. За формування та реалізацію військово-технічної політики відповідає Міноборони, за формування та реалізацію оборонно-промислової політики і державного оборонного замовлення – Мінекономрозвитку.

Що треба зробити? На мою думку, потрібен такий орган (про це сьогодні вже говорилося), і ним, я вважаю, міг би бути Комітет з реформування і розвитку Збройних Сил України та оборонно-промислового комплексу. Цей орган має забезпечувати оперативне реагування на виклики часу: по-перше, затверджувати та впроваджувати дійові механізми вирішення існуючих проблем розвитку і формувати умови для створення напрацювань щодо військової техніки; по-друге, вдосконалювати нормативне середовище, яке сьогодні просто необхідне для того, щоб наука, виробництво і завдання Міністерства оборони були об'єднані.

Враховуючи викладене, я вважаю за доцільне внести до рекомендацій парламентських слухань пропозицію про визначення завдань та провідної ролі Комітету з реформування і розвитку Збройних Сил України та оборонно-промислового комплексу у забезпеченні розвитку сектору безпеки та оборони України.

Для організації такої роботи потрібні потужні підрозділи і в Апараті РНБО, і в Адміністрації Президента, і в Міністерстві оборони (я кажу про департамент закупівлі та розробок), і в Міністерстві економічного розвитку і торгівлі. Тут потрібні кваліфіковані спеціалісти, а головне – створити їм необхідні умови для виконання завдань. Тільки разом (маю

на увазі і Президента, і Верховну Раду, і Кабінет Міністрів, і всіх тих, хто за посадою відповідає за оборону, безпеку держави, і тих, які без посади, але працюють для цього за велінням серця) ми можемо все-таки зробити дуже серйозний крок у поліпшенні стану наших Збройних Сил і сил, які відповідають за безпеку держави.

Дякую за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До слова запрошую Володимира Михайловича Породька, заступника Голови Служби безпеки України. За ним виступатиме Гриневецький Сергій Рафаїлович. Прошу, друзі, відповідальніше ставитися до регламенту, оскільки, на жаль, вже не всі заявлені встигнуть виступити, бо ніхто не дотримується регламенту. Прошу.

ПОРОДЬКО В. М., заступник Голови Служби безпеки України. Шановний головуючий! Шановні учасники парламентських слухань! Відповідно до положень Конституції, базового закону та Закону «Про основи національної безпеки України» Служба безпеки є підпорядкованим Президенту правоохоронним органом спеціального призначення, який сформований в рамках військової структури та як один із суб'єктів забезпечення національної безпеки забезпечує державну безпеку України. До її безпосередніх завдань віднесені захист основ національної безпеки та боротьба з протиправними діями, які створюють загрозу життєво важливим інтересам України.

Крім того, на підставі законів, які регламентують порядок здійснення різних видів спеціальної правоохоронної діяльності та окремі правові режими, Служба безпеки реалізує свої функції як спеціально уповноважений державний орган у сферах контррозвідувальної діяльності, забезпечення охорони державної таємниці.

Як головний орган у загальнодержавній системі боротьби з тероризмом оперативні підрозділи Служби безпеки є суб'єктами оперативно-розшукової діяльності, а спеціальні підрозділи – суб'єктами боротьби з організованою злочинністю та корупцією.

Хотів би зазначити, що всі ці завдання, функції і повноваження Служби безпеки, так само як і загальна структура та чисельність, закріплені виключно законами України, що відповідає рекомендації № 1402 1999 року Парламентської асамблеї Ради Європи щодо контролю за діяльністю служб внутрішньої безпеки держав-учасниць Ради Європи.

У контексті положень Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод на сьогодні здійснюються оперативно-розшукові заходи та слідчі дії, що обмежують конституційні права і свободи людини і громадянина, які мають виключно тимчасовий характер,

лише у справах про тяжкі та особливо тяжкі злочини і лише тоді, коли отримання інформації в інший спосіб є неможливим. Думаю, ні для кого в цьому залі не секрет, що такі дії проводяться виключно за рішенням суду, і вже протягом семи років Служба безпеки не має ні повноважень, ні можливостей здійснювати такі дії без відповідних рішень.

Процес реформування Служби безпеки України розпочато у березні 2008 року з розроблення концепції та продовжено у березні 2009 року підготовкою комплексної цільової програми, які були затверджені указами Президента. Згідно з цими актами Служба безпеки мала бути реформована в напрямі позбавлення військового статусу співробітників, позбавлення повноважень правоохоронного органу та посилення контррозвідувальної складової її діяльності. Проте на самому початку ці прагнення були позбавлені конституційно-правового і економічного підґрунтя, а головне вони були вирвані з контексту функціонування цілісної правоохоронної системи в державі та системи правового захисту суспільних відносин. І вже затверджена у травні 2008 року Концепція реформування кримінальної юстиції України безпосередньо засвідчила існування істотних суперечностей у визначенні місця і ролі Служби безпеки в системі державних органів.

З огляду на це, розроблений та затверджений у березні 2009 року план заходів з реалізації комплексної цільової програми включив заходи, спрямовані більше на розвиток Служби безпеки, вдосконалення всіх сфер її оперативно-службової діяльності, ніж на кардинальні зміни у її структурі та функціях.

Сьогодні згадували про спробу розробити нову редакцію Закону «Про Службу безпеки України». У цій роботі брала участь тимчасова спеціальна комісія, створена українським парламентом. Безумовно, це мало винятково важливе значення, і в проекті, підготовленому 2010 року, враховано цілу низку її положень. Проте заради об'єктивності слід зазначити, що й у висновках комісії основна увага була сконцентрована на питаннях спеціального статусу співробітників Служби безпеки, питаннях контролю за її діяльністю та порядку призначення на посади і звільнення з посад Голови Служби безпеки та керівного складу. У процесі виконання плану за останні два роки вдалося значно посилити контррозвідувальну складову захисту інтересів держави, зміцнено оперативні засоби інформаційного забезпечення та удосконалено запобігально-профілактичну діяльність.

Я хотів би сказати, що подальший розвиток Служби безпеки України, безумовно, безпосередньо пов'язаний з реалізацією положень Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Кримінального процесуального кодексу України, підготовленої на їх основі Стратегії національної безпеки України, яку буде прийнято найближчим часом. Відповідно до указу Президента буде внесено законопроект про Службу

безпеки України, визначено річний термін з моменту прийняття Кримінального процесуального кодексу України.

І насамкінець хотів би висловити думку, що багато наявних недоліків у правозастосуванні мають суб'єктивне підґрунтя. І хоч як ми будемо змінювати порядок та умови діяльності в цій сфері, без кардинальних змін у свідомості тих, хто застосовує право, без зміни ставлення кожного члена суспільства до своїх прав та обов'язків досягти позитивного результату буде дуже нелегко.

Дякую за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. До слова запрошую першого заступника голови Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони Гриневецького Сергія Рафаїловича. За ним виступатиме Литвиненко Олександр Валерійович. Сергію Рафаїловичу, прошу.

ГРИНЕВЕЦЬКИЙ С. Р., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (Блок Литвина). Дякую. Шановний Миколо Володимировичу! Шановні учасники парламентських слухань! У своєму виступі вважаю за доцільне привернути увагу до двох питань.

Перше. У 2013 році наша держава головуватиме в ОБСЄ. На мою думку, це не тільки реальний шанс підвищити авторитет України, а й зробити вагомий внесок у формування нового безпекового середовища, в якому враховувалися б інтереси нейтральних та позаблокових країн.

Ми маємо чітко сформулювати власну позицію щодо ЄвроПРО, щодо врегулювання заморожених конфліктів на європейському та пострадянському просторі. А це, в свою чергу, вимагає від органів державної влади, від політичної еліти цілісного бачення проблем регіональної безпеки, місця в ній України, завдань щодо реформування сектору безпеки і оборони, які дали б можливість адекватно реагувати на існуючі загрози.

Майже два роки тому Верховна Рада України прийняла Постанову «Про Заяву Верховної Ради України «Без'ядерному статусу України – реальні гарантії», в якій ми звернулися до законодавчих органів держав ядерної п'ятірки із закликом підтримати ініціативу щодо укладення державами-гарантами нових домовленостей з Україною, які закріпили б та розвинули положення Будапештського меморандуму. Втім, як засвідчує досвід, ці держави стримано ставляться до перспектив надання юридично зобов'язуючих гарантій безпеки на двосторонньому рівні. Отже, реальною гарантією безпеки нашої країни можуть бути тільки ефективні реформи в цьому секторі.

На жаль, останніми роками в суспільстві сформувалося негативне ставлення до самого слова «реформи». В умовах тотальної корупції, яка,

за визначенням керівництва держави, на сьогодні становить головну загрозу національній безпеці, будь-яка реформа сприймається як чергова спроба заробити швидкі гроші на державних ресурсах.

Через свою специфіку саме сектор безпеки є одним з найпривабливіших з точки зору реалізації політичних та економічних інтересів потужних бізнес-груп. Не останню роль у поширенні корупції в оборонному секторі відіграють непрозорі схеми державних закупівель, наявність надлишків озброєнь та устаткування, а головне – земельної власності. Хронічне недостатнє фінансове забезпечення людей у погонах, житлові проблеми тільки стимулюють корупцію. Все це загалом призводить до зниження довіри суспільства до безпекових інституцій, до того ж часті зміни керівництва силових відомств ведуть до втрати правонаступництва, кожний новий керівник започатковує нову реформу, приймає нові програми, висуває нові прогнози на майбутнє. То, може, годі робити прогнози? Давайте робити погоду, шановне товариство!

Друге питання. У контексті регіональної безпеки особливе значення має ще один аспект. Одним із заявлених кроків у реформуванні Воєнної організації має стати переведення штабу Південного оперативного командування з Одеси до Дніпропетровська. Це, м'яко кажучи, викликає здивування, адже місце розташування оперативного командування зумовлене передовсім геополітичним чинником. Штаб, до речі, розташований у безпосередній близькості до однієї з так званих потенційних «гарячих точок» – Придністров'я, де містяться значні запаси озброєнь. В Одесі та регіоні дислокуються, крім Південного оперативного командування, штаб та військові частини повітряного командування «Південь», Західна військово-морська база, Військово-медичний клінічний центр Південного регіону, Південно-Східне територіальне квартирно-експлуатаційне управління, прокуратура Південного регіону України, Контрольно-ревізійне управління, частини та підрозділи розвідки, бази та склади матеріально-технічного забезпечення, все необхідне для проведення ремонту техніки і озброєння. Я вже не кажу про систему захищених пунктів управління, організацію системи зв'язку, забезпечення житлом. Уявляєте, скільки додаткових коштів треба на їх переведення?

Ще один важливий чинник – більшість офіцерів запасу, придатних за віком до військової служби, проживають в Одесі. Вони мають досвід роботи в органах військового управління, а це дає змогу без додаткової підготовки особового складу вийти на штати мирного часу та доукомплектувати за штатами особливого періоду.

Є зауваження і морально-психологічного плану. Як пояснити рішення про переведення штабу Південного оперативного командування жителям міста, яке першим отримало високе звання «місто-герой» і має давні військові традиції? Невже нас нічому не навчив досвід переведення Бол-

градської дивізії та Одеського інституту Сухопутних військ? Аналогічний негативний суспільний резонанс ми отримаємо і в даному разі. Думаю, що такі дії не додадуть авторитету чинній владі.

Пропоную підготовлений проект рекомендацій парламентських слухань взяти за основу і доопрацювати з урахуванням висловлених зауважень.

Дякую за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергію Рафаїловичу.

До слова запрошую заступника директора Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України Литвиненка Олександра Валерійовича. За ним виступатиме Куратченко Володимир Олександрович. Прошу, пане Олександре.

ЛИТВИНЕНКО О.В., заступник директора Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України. Шановний пане головуючий! Шановні пані і панове, учасники парламентських слухань! Для мене велика честь брати участь у цих слуханнях і виступати з цієї найважливішої в Україні трибуни.

У попередніх виступах докладно проаналізовано проблеми забезпечення оборони і розвитку Збройних Сил України. Проте в сучасному світі дедалі більш вагомими і такими, що поступово набувають ключового характеру, стають проблеми не воєнної, а так званої «м'якої безпеки». Це проблеми тероризму, екстремізму, насамперед на релігійному ґрунті, організованої злочинності, корупції, наркотрафіку, нелегальної міграції, останнім часом кібербезпеки та інші. У сукупності ці загрози можуть заподіяти національним інтересам, життю і здоров'ю людей шкоду, співмірну, а, може, й більшу, ніж невеликий локальний збройний конфлікт.

Ситуація в безпековій сфері довкола України має стійку тенденцію до загострення. Можна констатувати, що відносно спокійні роки, які почалися після закінчення «холодної війни» і з набуттям Україною незалежності, коли проблеми безпеки відійшли на другий план, поступово закінчуються. Є багато чинників, які свідчать про це. Наприклад, у 2014 році має завершитися виведення коаліційних військ НАТО з Афганістану, результатом чого будуть кардинальні зміни в безпековій ситуації не лише в Центральній Азії, а в усій Північній Євразії із Східною Європою включно.

Не виключено, що ситуація ще більше ускладниться через реалізацію негативних сценаріїв довкола Ірану і в Перській затоці, а також у Пакистані і навіть на Близькому Сході. У найгіршому разі (на щастя, не самому ймовірному), ітиметься про формування величезної зони нестабільності, яка може перетворитися на неконтрольоване джерело загроз, у тому числі для України.

За цих умов уже сьогодні необхідно розпочати опрацювання відповідних заходів реагування з боку Української держави. Важливим напрямом протидії може стати наша участь у міжнародних заходах протидії зазначеним вище загрозам, насамперед це НАТО, СНД та інші. До речі, нам треба ставитися до співпраці з альянсами не як до предмета релігійної віри, а як до можливості посилити нашу національну безпеку, розвивати Збройні Сили, інші органи сектору безпеки.

Водночас слід активніше опрацювати дії українських органів сектору безпеки всередині держави на випадок виникнення кризових ситуацій. Приклади Дніпропетровська, Кіровограда, Макіївки таку нагальність наочно демонструють. Слід інтенсифікувати дії щодо профілактики і моніторингу ситуації із залученням всіх наявних інструментів, у тому числі спеціальних. Це стосується не лише ситуації всередині держави, а й за кордоном.

Проблеми протистояння тероризму мають стати реальним пріоритетом діяльності наших безпекових структур. Зазначені проблеми актуалізують питання якості та оперативності системи прийняття рішень державними органами у сфері національної безпеки. Часто-густо у кризових ситуаціях рішення приймаються не завжди вчасно і адекватно розвитку ситуації, недостатні існуючі алгоритми і механізми взаємодії зазначених структур та інших державних органів.

Назріла потреба опрацювання необхідних нормативно-правових актів, у тому числі законопроектів, які регулювали б діяльність державних органів у кризових ситуаціях, що не вимагають запровадження надзвичайного чи воєнного стану, тобто в більшості реальних ситуацій. Особливо підкреслюю, що йдеться не про обмеження прав і свобод громадян, а про алгоритми взаємодії безпекових органів та про ширше залучення цивільних громадян і суспільства до вирішення проблем національної безпеки.

Існують проблеми обміну інформацією і вироблення взаємоузгоджених рішень, проблеми взаємодії ситуаційних центрів, які створені в різних структурах секторів безпеки. Є проблема створення, нарешті, ситуаційного центру Верховного Головнокомандувача Збройних Сил, інші проблеми.

Ще одне питання – організація підготовки до скоординованих дій різних органів сектору безпеки у кризових ситуаціях. Загалом, слід підкреслити нагальну необхідність вдосконалення механізмів прийняття загальнодержавних рішень у сфері національної безпеки. Проте цього неможливо зробити без істотної модернізації існуючої системи інформаційно-аналітичної підтримки таких рішень, а також загалом системи координації у цій сфері.

Пропоную внести відповідні пропозиції до рекомендацій парламентських слухань.

Дякую за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До слова запрошую Куратченка Володимира Олександровича, заступника генерального директора державної компанії «Укроборонпром». За ним виступатиме Молдавчук Василь Степанович. Володимире Олександровичу, прошу.

КУРАТЧЕНКО В.О., заступник генерального директора ДП «Укроборонпром». Шановний головуючий! Шановні народні депутати, члени уряду, запрошені! Насамперед дозвольте висловити вдячність ініціаторам та організаторам парламентських слухань за запрошення взяти участь у цьому важливому для забезпечення національної безпеки заході. Безумовно, визначений порядок денний є вкрай актуальним і своєчасним.

Зрозуміло, що розвиток Воєнної організації і сектору безпеки неможливий без ефективного функціонування оборонно-промислового комплексу держави. Рівень оснащення сектору безпеки та оборони цілком залежить від стану оборонних галузей промисловості, їх здатності створювати і виробляти високотехнологічні зразки озброєнь та військової техніки, які за своїми тактико-технічними характеристиками не поступаються закордонним аналогам.

На етапі становлення незалежності Україна мала загалом добре оснащений науково-виробничий потенціал, який за умови здійснення ефективної державної політики давав можливість виконувати різні завдання національної безпеки. Більше 700 підприємств і більше 1 мільйона висококваліфікованих працівників розробляли і виробляли озброєння та військову техніку і комплектуючі до них. Проте з часом, в умовах неспланованого та неефективного проведення конверсії і диверсифікації, значного зменшення оборонних замовлень, державної підтримки за залишковим принципом більша частина виробничих потужностей стали незадіяними, частина з них втрачені.

На жаль, доводиться констатувати, що з переданих в управління Укроборонпрому 124 державних підприємств більша частина перебуває у вкрай скрутному фінансово-економічному становищі, а деякі з них є банкрутами. Лише близько 10 відсотків підприємств демонструють економічне зростання завдяки активному оборонному експорту.

Нинішня ситуація в оборонних галузях промисловості має такі характерні риси:

- 1) роздрібненість науково-технічних і виробничих комплексів, відокремленість їх одне від одного, що призвело до розриву технологічних циклів, занепаду галузевої та заводської науки, різкого скорочення випуску продукції;

- 2) відсутність низки базових і критично важливих технологій, значний розрив відносин між наукою і виробництвом, велика заборгова-

ність більшості суб'єктів господарської діяльності, яка становить близько 2 мільярдів гривень;

3) значне скорочення або припинення розробок і виробництва важливих зразків озброєння військової та спеціальної техніки і боеприпасів для забезпечення обороноздатності держави, а також продукції цивільного призначення;

4) відставання у технологічному розвитку від провідних країн світу, низька завантаженість основних виробничих потужностей та їх старіння, відсутність замкнених циклів виробництва більшості видів озброєння та військової техніки;

5) критичний стан із забезпеченням підприємств висококваліфікованими працівниками, наявні проблеми з підготовкою робітничих та інженерних кадрів.

Усі ці проблеми потребують розв'язання.

Загалом підприємства оборонної промисловості переживають глибоку кризу, яка має системний характер. Проте в оборонних галузях ще збереглися значні внутрішні резерви – науково-технічний, виробничий потенціал, які за ефективною державною політики можуть і повинні бути використані для підвищення обороноздатності та експортного потенціалу держави, стимулювання соціально-економічного розвитку України.

Укроборонпром наразі вживає комплекс заходів щодо забезпечення безумовного виконання оборонного замовлення, міжнародних контрактів у сфері військово-технічного співробітництва, стабільної роботи підприємств. Визначені і реалізуються пріоритетні напрями діяльності, розроблена і затверджена стратегія розвитку концерну.

Минулого року обсяг робіт та послуг, поставок продукції військового та подвійного призначення на міжнародні ринки перевищив 1 мільярд доларів США. Україна здійснювала військово-технічне співробітництво з 62 країнами світу. Традиційно найбільш ємними ринками для української продукції залишаються країни Азії і Африки.

Хочу констатувати, що з призначенням міністром оборони Дмитра Альбертовича Саламатіна значно зросли оборонні замовлення за всіма напрямками, активізувалося співробітництво з Міністерством оборони. Однак ємність внутрішнього ринку оборонної продукції недостатня, значно ускладнюється реалізація на зовнішньому ринку. Маємо випадки, коли доводиться реалізувати на експорт продукцію військового призначення.

Не менш гострим є питання створення системи безперервної підготовки фахівців робітничих та інженерних спеціальностей, найважливіших для воєнно-промислового комплексу.

І на завершення. Безперечно, стабільна робота підприємств ОПК не тільки створює умови для розвитку Воєнної організації, сектору безпе-

ки держави, а й забезпечує ефективне функціонування суміжних галузей промисловості та перехід від сировинної моделі побудови економіки до інноваційного розвитку.

Тому оборонно-промисловий комплекс, на наше переконання, має стати пріоритетом у державі. Сьогоднішні парламентські слухання, утворення Комітету з реформування і розвитку Збройних Сил України та оборонно-промислового комплексу на чолі з главою держави, який завершив створення вертикалі управління оборонно-промисловим комплексом, безумовно, нададуть новий поштовх у розв'язанні накопичених проблем.

Дякую за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. До слова запрошую заступника командувача Внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України Молдавчука Василя Степановича. За ним виступатиме Петрук Микола Миколайович. Прошу.

МОЛДАВЧУК В. С., заступник командувача Внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України. Шановний головуючий! Шановні народні депутати, учасники парламентських слухань! Внутрішні війська є багатофункціональним військовим формуванням, яке входить у систему Міністерства внутрішніх справ України та виконує законодавчо визначені завдання і в секторі внутрішньої безпеки, і в секторі оборони нашої держави.

Особливістю Внутрішніх військ є те, що близько 25 відсотків особового складу щоденно залучаються до виконання службових завдань зі зброєю та забезпечують надійну охорону 16 об'єктів військово-промислового комплексу, у тому числі атомних електростанцій та інститутів з ядерними установками, недоторканність 109 об'єктів дипломатичного призначення та їх персоналу. Протягом року особовий склад у середньому виконує близько 19 тисяч завдань з участі в охороні громадського порядку, варті з конвоювання перевозять більше 470 тисяч осіб спецконтингенту.

Реформування Внутрішніх військ здійснюється в єдиній системі заходів з реформування Міністерства внутрішніх справ з урахуванням державних заходів, що будуть здійснюватися стосовно військовослужбовців. Ми відпрацювали Концепцію розвитку Внутрішніх військ МВС України на період до 2015 року і направили її до Міністерства внутрішніх справ. Документ передбачає вдосконалення нормативно-правової бази функціонування Внутрішніх військ, для чого потрібно підготувати на розгляд Верховної Ради України нову редакцію Закону «Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України» та низку проектів постанов Кабінету Міністрів України, завершити розподіл внутрішніх військ за функціональним призначенням, щоб мати в їхньому складі:

територіальні сили правопорядку, сили оперативного втручання, сили спеціальної охорони і оборони, сили забезпечення і підтримки.

Заходами щодо підвищення ефективності виконання службових завдань передбачається протягом 2012–2015 років поступово прийняти на військову службу за контрактом більш як 4,5 тисячі військовослужбовців та зменшити частку військовослужбовців строкової служби до 20 відсотків загальної чисельності військ. Ми не передбачаємо цілковитої відмови від строкової служби, оскільки це зумовить збільшення загальної чисельності військовослужбовців за контрактом, що в подальшому потребуватиме додаткового фінансування та комплексного підходу до вирішення питань грошового забезпечення, будівництва помешкань та переобладнання казарм під гуртожитки.

Удосконалення системи професійної підготовки офіцерів передбачає обов'язкове тестування офіцерів усіх рівнів, від лейтенанта до генерала, раз на рік, військовослужбовців за контрактом — двічі на рік. Планується поступове нарощення рівня забезпечення військ матеріально-технічними засобами, необхідними для успішного виконання завдань, які поставлені перед військами.

На сьогодні проблемним питанням у реформуванні внутрішніх військ, на нашу думку, є відсутність протягом останніх років належного бюджетного фінансування. На функціонування внутрішніх військ виділяється лише 25 відсотків потреби. Це не дає можливості оновлювати техніку, озброєння і спеціальні засоби. Існуючий рівень грошового забезпечення, про який сьогодні вже говорили, не дає нам можливості бути конкурентоспроможними на ринку праці. Через такий рівень грошового забезпечення, особливо військовослужбовців за контрактом, внутрішні війська не можуть не те що здійснити поступовий перехід на укомплектування військовослужбовцями контрактної служби, а й зберегти наявну чисельність особового складу даної категорії.

Не вирішені питання планового забезпечення військовослужбовців житлом. Протягом останніх чотирьох років коштів на будівництво, закупівлю житла не виділялося, а в 2012 році з державного бюджету взагалі вилучена бюджетна програма будівництва, придбання житла для військовослужбовців внутрішній військ. Протягом останніх років кількість безквартирних військовослужбовців зросла на 18 відсотків і на сьогодні становить близько 5 тисяч родин.

На нашу думку, кінцевою метою реформування внутрішніх військ має стати створення на їх базі нової моделі мобільних, автономних, з підвищеною оперативною готовністю сил, здатних у найкоротші строки виконувати законодавчо визначені завдання у будь-якому регіоні нашої держави. У цьому ми сподіваємося на підтримку Верховної Ради України.

Дякую вам за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До слова запрошую народного депутата України Петрука Миколу Миколайовича. За ним виступатиме Цуркан Олександр Григорович. Пане генерале, прошу.

ПЕТРУК М. М., член Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (Блок Юлії Тимошенко). Шановні учасники парламентських слухань! Шановні колеги! Бачу тут багато офіцерів, які свого часу служили зі мною. Я думав, що, може, на цих слуханнях не буде взаємних звинувачень, хто що робив у минулому, хто що робить тепер.

Я з 1993 року у Збройних Силах України, починаючи з посади командира дивізії, був і командувачем армійського корпусу, і командувачем військ Західного оперативного командування, і командувачем Сухопутних військ. Я вам чесно і відверто скажу: за 20 років ніхто нічого не робив для Збройних Сил, тому вони сьогодні в такому стані (Оплески). Це правда, і це має зрозуміти нинішній міністр оборони.

У цьому немає ніяких секретів. Я це все бачив зсередини і відчував, коли й харчування не було, і по три місяці м'яса не було, і з підсобними господарствами треба було якийсь вихід шукати... І техніка 1960–70-х років, на якій базуються наші Збройні Сили, не змінилася. Хай мені покажуть хоча б один зразок нової техніки в Сухопутних військах. Якщо скажете про «Булат», то цю черепаху вже давно треба витягти з парку, викинути і більше до неї підходити. Розумієте? У цій залі є танкісти, вони знають цю машину. На 7 тонн більше її навантажили, дали у Збройні Сили і радіють, що це прекрасний модернізований танк. Коли я був командувачем, я від нього відмовився, сказав, що такі танки мені в Сухопутних військах не потрібні. Інших зразків немає. Подивімося Повітряні сили – нічого немає.

Тому всім треба визнати, що ми нічого не зробили, немає нічого, тому що немає фінансування. Буде фінансування – буде все. І міністр оборони, і всі, хто в цій галузі, повинні звертатися до Президента. Президент все вирішує. Тим паче з повноваженнями, які він має на сьогодні, Президент може все. Міністр оборони нічого не зробить. Він може обіцяти, що підвищить зарплату офіцерам та іншим, але він її не підвищить, поки не буде команди Президента Кабінету Міністрів, щоб вони цю роботу зробили на високому рівні.

Офіцери, контрактники не мають форми одягу, купують форму за свої гроші. Це що, армія? Ви розумієте, армія на сьогодні принижена, недофінансована і не має перспектив розвитку, бо досі немає програмних документів. Міністр оборони доповідав, що вже десь є, але вже два року ту програму ніхто не бачив. Немає програми – немає розвитку, немає програми – немає армії, немає техніки, немає озброєння, немає нічого і вперед ніщо не рухатиметься.

Повірте мені, ще раз вам кажу, я все це відчув на собі, бо в армії 42 роки і з 1993 року – у Збройних Силах України. На всіх нарадах обіцяють, приходять, розказують, а потім нічого не роблять. І найбільш прикро, що не роблять нічого для армії.

Армія – це стрижень нашої національної безпеки, на якому тримається все. Проте для безпеки ніхто нічого не робить. Цього року спромоглися аж так, що на Міністерство внутрішніх справ виділили таку саму кількість коштів, як на армію. Міністерство внутрішніх справ не має ні літаків, ні танків, ні кораблів, і їм стільки ж коштів, як Міністерству оборони. Це правильно? Абсолютно неправильно!

Я вважаю, що на 2012 рік мало б бути хоча б 22 мільярди. Міністру оборони треба йти до Президента, на засіданнях РНБО порушувати це питання. Дайте нам 2 відсотки ВВП і більше нічого не треба, ми все зробимо.

Тому я вважаю, що все залежить від Президента. Не треба кивати на міністра оборони, на Кабінет Міністрів, все має зробити Президент. У мене все (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Миколо Миколайовичу.

До слова запрошую першого заступника голови Держспецзв'язку України Цуркана Олександра Григоровича. За ним виступатиме Мальков Микола Іванович. Будь ласка.

ЦУРКАН О. Г., перший заступник голови Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. Шановний Миколо Володимировичу! Шановні народні депутати, учасники парламентських слухань! Серед основних завдань Держспецзв'язку, від ефективності виконання яких безпосередньо залежить здійснення управління державою, є забезпечення урядовим зв'язком Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, інших посадових осіб держави та органів військового управління у мирний час і в умовах надзвичайного чи воєнного стану.

Державна система урядового зв'язку, функціонування якої забезпечує Держспецзв'язку, була і залишається єдиною системою, що призначена для забезпечення надійного та стабільного управління державою в мирний час і в особливий період. До її складу входить підсистема урядового польового зв'язку, призначена для забезпечення урядовим зв'язком Верховного Головнокомандувача Збройних Сил – Президента України, Ставки Верховного Головнокомандувача з посадовими особами Генерального штабу Збройних Сил, командувань Збройних Сил та інших військових формувань. Виконання цього завдання покладено на територіальні підрозділи Держспецзв'язку.

Станом на грудень 2011 року, загальна штатна чисельність Держспецзв'язку становила 6209 осіб, у наявності 5401 особа. Динаміка зміни чисельності Держспецзв'язку за останні роки свідчить про скорочення штатної чисельності на 25 відсотків.

Щодо стану озброєння і військової техніки слід зазначити, що заміна обладнання, частина якого введена в експлуатацію ще наприкінці минулого століття, на сучасне та високотехнологічне через обмеженість фінансування здійснюється повільними темпами. Водночас останніми роками Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації розробила та здійснила значні кроки в напрямі розвитку інфраструктури і матеріально-технічної бази. Зокрема, переведено в цифровий формат транспортну мережу урядового зв'язку, розроблено вітчизняні захищені комутаційні системи та надійні засоби захисту інформації, створено сучасні рухомі комплекси для підрозділів польового та урядового зв'язку. Водночас через відсутність належного фінансування протягом 2007–2010 років не було можливості повною мірою реалізувати всі заплановані заходи щодо розвитку систем спеціального зв'язку та захисту інформації.

У Державному бюджеті України протягом 2007–2011 років видатки на Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації враховувалися на рівні не більше 50 відсотків потреби. Загалом останніми роками фінансування державних цільових програм, головним виконавцем яких є Держспецзв'язку і якими передбачені заходи з модернізації та розвитку урядового зв'язку, національної системи конфіденційного зв'язку, створення засобів криптографічного і технічного захисту інформації, становило лише 39 відсотків потреби.

Однією з умов, за якої забезпечується ефективне виконання завдань, покладених на Держспецзв'язку, є забезпечення соціальних гарантій працівників. Передовсім це належний рівень грошового забезпечення і забезпечення житлом осіб рядового та начальницького складу Держспецзв'язку. Слід зазначити, що на сьогодні рівень оплати праці в Держспецзв'язку в розрахунку на одну особу залишається чи не найнижчим серед військових формувань та органів сектору безпеки. На квартирному обліку Держспецзв'язку, станом на грудень 2011 року, перебуває 1271 черговик, з них 1200 – особи рядового і начальницького складу. За час існування Держспецзв'язку лише у 2007 році було виділено 4 мільйони гривень, за які закуплено 20 квартир для потреб регіональних підрозділів Держспецзв'язку.

І на завершення. Однією з основних проблем діяльності Держспецзв'язку як структури, що виконує завдання Воєнної організації держави, на сьогодні є неврегульованість правового статусу її особового складу. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації, яка виконує функції, подібні до функцій військових формувань, не маючи на сьогодні

ні такого статусу, не має можливості здійснювати належну підготовку до оборони та, як наслідок, буде значно обмежена у виконанні завдань в особливий період. Крім того, через відсутність законодавчих підстав на поповнення мобілізаційного ресурсу, а також внаслідок непоправних втрат особового складу існує загроза щодо нетривалого виконання підрозділами Держспецзв'язку покладених на них завдань в умовах воєнного стану.

Відтак нагальним і вкрай необхідним є прийняття законопроекту, який має врегулювати всі питання участі Держспецзв'язку в обороні України.

Дякую (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До слова запрошую голову Адміністрації Держспецтрансслужби Малькова Миколу Івановича.

МАЛЬКОВ М.І., голова Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту України. Шановний заступнику Голови Верховної Ради! Шановні народні депутати, учасники парламентських слухань! На сучасному етапі розвитку Державна спеціальна служба транспорту є спеціалізованим державним органом транспорту, що призначений для забезпечення стійкого функціонування національної транспортної системи в мирний час і в особливий період.

Основними завданнями служби є:

- 1) організація і планування технічного прикриття, проведення робіт з технічного прикриття;
- 2) розбудова об'єктів національної транспортної системи, будівництво та ремонт у мирний час і в умовах воєнного стану нових і підвищення строку експлуатації та пропускну здатності діючих об'єктів національної транспортної системи;
- 3) встановлення загороджень та розмінування на об'єктах транспорту;
- 4) виконання завдань, пов'язаних з участю в обороні держави, для забезпечення ефективного функціонування національної транспортної системи, охорона об'єктів транспорту;
- 5) територіальна оборона держави та дотримання заходів правового режиму воєнного та надзвичайного стану;
- 6) наведення наплавних залізничних мостів;
- 7) проведення аварійно-рятувальних робіт та участь в ліквідації наслідків аварій, катастроф на транспорті;
- 8) виконання інших завдань, пов'язаних із забезпеченням ефективного функціонування Національної транспортної системи держави.

Виходячи з актуальності питань, які розглядаються сьогодні на парламентських слуханнях щодо складу сектору національної безпеки, під

час оборонного огляду визначено роль і місце Держспецтрансслужби як профільного органу державної служби на рівні сил забезпечення, визначено її завдання під час реагування на кризові ситуації за безпосередньої участі служби, зокрема у разі збройної агресії проти України, терористичних актів проти України, надзвичайних ситуацій природного, техногенного чи воєнного характеру, в тому числі спричинених терористичними актами та диверсіями.

Виходячи із загальних завдань, характеристик, викликів та загроз національній безпеці в умовах мирного часу і особливого періоду, Дежспецтрансслужба виконує завдання насамперед в інтересах стабільного функціонування національної транспортної системи України.

Подальший розвиток служби передбачає такі основні напрями:

1) передача завдань мобілізаційної підготовки і мобілізації в галузі транспорту, технічного прикриття об'єктів транспорту від Міністерства інфраструктури України до Дежспецтрансслужби;

2) створення системи транспортного забезпечення складових сектору національної безпеки і оборони, у тому числі передача функції планування військових перевезень від Генерального штабу до Держспецтрансслужби;

3) вдосконалення транспортної складової – створення автодорожніх комплексів, формування водолазних підрозділів, розгортання підрозділів технічного прикриття аеродромів та морських портів;

4) виконання функцій з організації та контролю за охороною оборонних об'єктів транспорту в мирний час;

5) оновлення парку наплавних залізничних мостів, які можуть застосовуватися в особливий період і в разі необхідності у мирний час;

6) подальше вдосконалення роботи при виконанні специфічних завдань з розмінування та встановлення загороджень на об'єктах транспорту, виконання заходів з територіальної оборони, інтеграція у систему безпеки на транспорті, ліквідація наслідків аварій техногенного та природного характеру на об'єктах транспортної інфраструктури;

7) удосконалення системи управління, оновлення засобів зв'язку для технічної розвідки, технічне переоснащення новими зразками та модернізація існуючої техніки Держспецтрансслужби, удосконалення системи накопичення матеріально-технічних засобів для виконання покладених на службу завдань.

Повертаючись до питань сьогодення, хочу наголосити, що служба продовжує виконувати завдання з реалізації основних заходів Програми формування та розвитку Державної спеціальної служби транспорту на 2005–2015 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України. Одним з показників виконання зазначеної програми є надходження коштів до спеціального фонду держбюджету від виконання всіх видів робіт

у 2005–2011 роках, що свідчить про динаміку зростання, таким чином, з'явилася можливість спрямувати кошти на забезпечення життєдіяльності служби.

За браком часу доповідь закінчу. Дякую за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Миколо Івановичу.

До слова запрошуюю Перепелицю Григорія Миколайовича, директора Інституту зовнішньої політики Дипломатичної академії України. За ним виступатиме Білоус В'ячеслав Олександрович. Прошу, Григорію Миколайовичу.

ПЕРЕПЕЛИЦЯ Г. М., директор Інституту зовнішньої політики Дипломатичної академії України при МЗС України. Дякую. Шановний пане головуєчий! Шановні народні депутати! Шановні учасники парламентських слухань! Для мене теж велика честь виступати в українському парламенті з такого важливого питання.

Ми заслухали доповіді керівництва Міністерства оборони, керівництва оборонного сектору нашої держави. Я не представляю тут ніяких офіційних посад і з цього питання виступаю як експерт у галузі міжнародної безпеки і національної безпеки зокрема. Тому моя доповідь буде більше акцентована на методології розроблення документів, які визначають перспективи розвитку Збройних Сил.

Що стосується власне аналізу, то, гадаю, промовці вже дали глибоку оцінку ситуації. Особливо мене вразила надзвичайно твереза, глибока і об'єктивна оцінка стану Збройних Сил, яку дав начальник Генерального штабу Збройних Сил, генерал-лейтенант Замана Володимир Михайлович. Справді, він показав різючу картину стану Збройних Сил, в якій змальовано одне – тенденцію до деградації Збройних Сил.

Проте якщо детальніше придивитися до цього стану деградації, то стане зрозуміло, що не можна звинувачувати в цьому Міністерство оборони і керівні органи Міністерства оборони, міністрів, які керували Збройними Силами протягом багатьох років. Чому? Тому що ця проблема постає як наслідок ставлення воєнно-політичного керівництва країни до забезпечення воєнної безпеки, зокрема і до розвитку Збройних Сил. У цих причинах я вбачаю певні системні прорахунки, допущені керівництвом нашої держави протягом усіх 20 років існування незалежної України.

Якщо ми подивимося на те, як реалізовувалися державні програми, то побачимо, що жодна державна програма розвитку, реформування Збройних Сил не була реалізована. В основі цього хибний підхід – покладатися на колишній радянський оборонний ресурс. Практично це був досить потужний оборонний ресурс, ми бачимо, що його вистачило на 20 років. Однак, як зазначив Голова Верховної Ради України пан Литвин, на сьо-

годні цей оборонний ресурс практично вичерпаний. Хибність підходу до фінансування Збройних Сил полягала в тому, що значною мірою фінансування покладалося на спеціальні фонди, а в повному обсязі Збройні Сили так і не забезпечувалися.

Проте є й інша хибна позиція. На мою думку, це досить часта зміна воєнно-політичного курсу країни. За дев'ять років ми тричі змінювали воєнно-політичний курс. Ми маємо розуміти, що зміна воєнно-політичного курсу дезорієнтує Збройні Сили. У 1993 році ми закріпили у Воєнній доктрині позаблоковий статус. Тоді це можна було виправдати, тому що наш оборонний ресурс на той час ще був досить потужним, і оборону можна було вибудувати індивідуально. А потім, коли цей ресурс почав вичерпуватися, ми перейшли на принцип колективної оборони, що знову було зафіксовано у Воєнній доктрині 2004 року. Відповідно під цей принцип колективної оборони і вибудовувалися Збройні Сили. Тепер ми знову повернулися до позаблокового статусу, що знову потребує переходу на індивідуальну оборону. Однак тепер уже немає оборонного ресурсу, яким можна було б підкріпити цей позаблоковий статус.

Який вихід з цієї ситуації? Я вважаю, що має бути посилений парламентський контроль. Тому що в цьому процесі деградації винен не тільки Президент, а й парламент. Попри те, що після 2010 року відбувся перерозподіл функцій, все-таки ніхто не скасував парламентський контроль над Воєнною організацією. І тому сьогодні, коли ми говоримо про перспективу, маємо сконцентрувати увагу на парламентській експертизі документів, що приймаються.

Оскільки в мене залишилося 30 секунд, хочу сказати, на чому має сконцентруватися парламент у цій експертизі.

Перше питання: наскільки оцінка, яка дана сьогодні воєнно-політичній обстановці, відповідає реальним загрозам і реальним тенденціям? За великим рахунком, такої об'єктивної оцінки на сьогодні немає.

Друге питання: наскільки обрані шляхи, інструменти і стан забезпечення сектору безпеки адекватні наявним ризикам?

І третє – продовження системної, послідовної перебудови структур безпеки під нові реальні загрози і під нові можливості, які маємо шукати уже не під колективну, а під індивідуальну оборону.

Дякую (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До слова запрошую голову Співки офіцерів України Білоуса В'ячеслава Олександровича. За ним виступатиме Тарасюк Борис Іванович.

БІЛОУС В. О., голова Співки офіцерів України. Миколо Володимировичу, там Євген Лупаков, який виступає...

ГОЛОВУЮЧИЙ. На жаль, не може людина, яка не встигне виступити, передати свій час, ви як народний депутат знаєте це. У вас 5 хвилин. Будь ласка, не гайте часу.

БІЛОУС В. О. Гаразд, тоді почну з пропозицій Спілки офіцерів України щодо рекомендацій парламентських слухань, дозвольте їх вам передати. Із двох десятків пропозицій, які подала Спілка офіцерів до рекомендацій парламентських слухань у 2006 році, до уваги взяли лише одну.

Отже, Спілка офіцерів України, створена 1991 року, ще за Радянського Союзу, заслухавши сьогодні доповіді, з метою вирішення зазначених проблем пропонує:

1) затвердити Военну доктрину, Стратегію національної безпеки України з орієнтацією на колективну безпеку з НАТО;

2) провести департизацію Збройних Сил України, інших військових формувань, тому що Збройні Сили – не місце для реалізації ідеології будь-яких партій, адже в Україні лише 1,5 відсотка населення є членами партій, забезпечити мінімізацію політичного втручання у справи військових та добровільне визнання цивільними особами взаємної відповідальності за прийняття та виконання рішень у війсьній сфері;

3) розробити державну програму відродження ВПК з метою оновлення, вдосконалення техніки та озброєння на період до 2017 року;

4) позбавити Міністерство оборони України невластивих йому функцій, а саме забезпечення житлом покласти на Міністерство будівництва, видачу довідок, документів – на Міністерство соціальної політики тощо;

5) для підвищення мотивації військової служби внести зміни до Закону України «Про державну службу», якими передбачити, що посади держслужбовців від голови держадміністрації до Президента включно мають право обіймати лише особи, які служили у війську;

6) у зв'язку із зменшенням призовного контингенту запровадити воєнний податок з осіб, які не проходили військової служби, з метою використання коштів на створення відповідних умов для проходження служби тими, хто служить;

7) Верховній Раді України визнати державним боргом витрати на забезпечення житлом військовослужбовців і протягом 7–10 років через державний бюджет погашати цей борг шляхом надання безвідсоткових кредитів для будівництва житла;

8) щорічно відзначати День Військо-Морських Сил України 5 квітня, тому що до сьогодні немає такого свята;

9) центром військової реформи має бути військовослужбовець;

10) заборонити звільняти військовослужбовців без житла, пенсійного забезпечення;

11) скорочення проводити шляхом зменшення набору до військових навчальних закладів та шляхом оптимізації військових підрозділів і частин;

12) військовослужбовців працевлаштовувати на посади державних службовців у першу чергу, адже відповідно до статті 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» військова служба є державною службою особливого характеру;

13) скасувати розпорядження Кабінету Міністрів України № 1718-Р від 27 серпня 2010 року «Деякі питання військово-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів»;

14) розробити новий контракт, в якому передбачити не тільки обов'язки, а й реальні права військовослужбовців та їх соціальні гарантії.

Тепер щодо теми. Сьогоднішні парламентські слухання як частина цивільного контролю дають можливість проаналізувати виконання державою її функцій, передбачених у статті 17 Конституції. Спілка офіцерів України занепокоєна виконанням цих функцій, адже відповідно до статті 17 Конституції України «захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу... Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей... На території України не допускається розташування іноземних військових баз».

Шановні учасники парламентських слухань! Справа не у формі комплектування, як тут говорилося з трибуни. І Фінляндія, й інші розвинені країни призивають військовослужбовців і формують військо за призовом. У Словаччині, до речі, черга стоїть на службу у збройних силах, тому що людина, яка не проходила такої служби, не може обійняти посади держслужбовця. У Швеції так само – молоді люди стоять у черзі на службу в Королівських збройних силах. В Україні все лише декларується. У 2006 році змінили навіть назву закону! Закон називався «Про загальний військовий обов'язок», тепер просто «Про військовий обов'язок». Для представників влади і великого бізнесу цей закон означає, що їхні діти у війську не служать, а Збройні Сили стали виключно робітничо-селянськими.

Кадрова політика. Неукомплектованість первинних офіцерських посад, плінність кадрів, у тому числі зумовлена партійними реорганізаціями після кожних парламентських чи президентських виборів, поширення корупції у вищих ешелонах Збройних Сил України, особливо серед вищого командного складу, призводять до знищення професіоналізму в органах військового управління, диспропорцій...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Завершуйте, В'ячеславе Олександровичу.

БІЛОУС В. О. Завершую. Хочу згадати прізвища Костюка, Мамчака, Литвина, яких звільнив міністр оборони Єжель тільки за те, що вони були патріотами України. Але він не знав, що і його скоро звільнять. Тому, Михайле Броніславовичу, треба чинити з людьми так, як ви хотіли б, щоб чинили з вами – це біблійна істина.

Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Запрошую до слова Тарасюка Бориса Івановича, голову Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції. За ним виступатиме Тімченко Віктор Миколайович. Прошу, Борисе Івановичу.

ТАРАСЮК Б. І., голова Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції (Блок Юлії Тимошенко). Шановний Миколо Володимировичу! Шановні учасники парламентських слухань! Насамперед хочу відзначити надзвичайну актуальність теми нинішніх парламентських слухань, яка стосується не лише інтересів національної безпеки нашої держави, а й держави в цілому.

Отже, дозвольте детальніше зупинитися на кількох ключових моментах, які мають стратегічний характер у контексті перспективи розвитку Воєнної організації, а саме на ефективності реформування сектору безпеки та ролі парламенту в цьому процесі.

Враховуючи критичний стан Збройних Сил та обороноздатності України, хочу зупинитися на одному з аспектів так званого реформування Збройних Сил, передбаченого проектом Концепції реформування та розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року. Йдеться про скорочення української армії до 2017 року, тобто за п'ять років, майже вдвічі. Таке скорочення не має жодного стратегічного обґрунтування. Чи дає можливість стратегічна оцінка військової потуги наших сусідів прийняти рішення про радикальне скорочення нашої армії за такий короткий період? Категорично ні. Навіть приблизний математичний підрахунок співвідношення сил вказує або на різке невігластво наших стратегів, або ж на бездумне виконання ними безвідповідальних рішень, що мають ознаки державної зради.

Нагадаю, що заплановане в попередні роки поетапне скорочення війська було зумовлене реальною перспективою приєднання України до системи колективної безпеки, а саме НАТО. Однак нинішня влада поволонтаристськи змінила безпекову політику, проголосивши ефемерний позаблоковий статус. Але ж нейтральні держави військово не скорочують, оборонні витрати не зменшують.

Звісно, можна дурити людей, стверджуючи, що політика так званої позаблоковості сприяє зниженню напруженості військово-політичної об-

становки в регіоні, чи безпідставно повторювати як мантру зовсім неоднозначну тезу, нібито в середньостроковій перспективі збройна агресія з боку однієї чи кількох держав, внаслідок якої проти України може початися війна локальна або регіональна, малоймовірна. Але ж існує можливість активізації заморожених конфліктів, висунення до нашої держави територіальних претензій, виникнення спровокованої ззовні дестабілізації ситуації на території України. Зрештою, на нашій території дислокується іноземна військова база.

Очевидно, що Україна вимушена розраховувати насамперед на власний оборонний потенціал, який свідомо знищують, цинічно стверджуючи, що Концепція реформування та розвитку Збройних Сил на період до 2017 року нібито передбачає створення мобільної та ефективної армії, яка відповідатиме сучасним викликам та вимогам. Така армія може бути створена лише ціною великих витрат. Передові армії світу мають такий бюджет, що дає можливість їм витратити на утримання війська лише до 50 відсотків його обсягу, а не менше 20 відсотків виділяти на бойове навчання, 30 відсотків – на розвиток озброєнь. За таких стандартів нормативна річна потреба Збройних Сил України, яка забезпечила б відновлення боєздатності та розвиток армії, тобто бюджет розвитку, має становити щонайменше 30 мільярдів гривень. А що маємо нині? Деяко більше 16 мільярдів гривень. Не передбачено кардинального збільшення фінансування і в майбутньому, тобто все це дає підстави стверджувати, що ми фактично не зміцнюємо свою національну безпеку, а послаблюємо її.

Хотів би також зупинитися на соціальному аспекті реформування оборонного сектору. Відповідального державника не можуть не турбувати негативні соціальні наслідки такої реформи. Справедливими є твердження аналітиків, які вважають, що механічне скорочення армії (за п'ять років – майже вдвічі та ще й без гарантованого забезпечення адаптації і перенавчання військовослужбовців) може призвести до різкого стрибка безробіття, до загострення атмосфери у військових колективах та навіть до соціальних вибухів.

Маю підстави стверджувати, що звільненими ніхто серйозно опікуватися не буде. Так, ліквідувавши цільовий державний орган – Державний департамент адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або у відставку, та конверсії колишніх військових об'єктів, що опікувався адаптацією звільнених, уряд не забезпечив належне правонаступництво і безперервність процесу соціальної та професійної адаптації військових. Функції адаптації військовослужбовців передані Мінсоцполітики, у відділі якого сім осіб займаються цією справою.

Отже, на завершення, шановні учасники парламентських слухань, я хочу сказати, що уряду, особисто Президенту потрібно втрутитися в ситуацію, вжити невідкладних заходів для відновлення випереджальної

системи перенавчання військовослужбовців, які підлягають звільненню з військової служби. Конкретні пропозиції на цю тему у як голова Комітету з питань європейської інтеграції передав.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Борисе Івановичу.

До слова запрошую Віктора Миколайовича Тімченка, голову Товариства сприяння обороні України. І будемо підбивати підсумки.

ТІМЧЕНКО В. М., голова Товариства сприяння обороні України. Шановний Миколо Володимировичу! Шановні учасники парламентських слухань! Після ухвалення Акта проголошення незалежності України в серпні 1991 року 26 вересня того ж року центральний комітет Добровільного товариства сприяння армії, авіації і флоту скликав позачерговий з'їзд, який перетворив республіканську організацію ДТСААФ на Товариство сприяння обороні України.

Незважаючи на складні соціально-економічні умови, товариство зуміло вистояти, зберегло свої базові структури, основний матеріальний і кадровий потенціал, продовжує активно виконувати статутні завдання. На сьогодні у нас працюють близько 10 тисяч штатних працівників у 27 обласних регіональних осередках, організаціях центрального підпорядкування, навчальних закладах, спортивно-технічних і авіаційних клубах.

Оснoву керівних кадрів товариства становлять офіцери запасу, які мають за плечима великий досвід служби у Збройних Силах, органах МВС та інших військових формуваннях. Щороку ми готуємо для потреб держави близько 220 тисяч спеціалістів 35 робітничих професій. За 20 років своєї діяльності товариство підготувало більше 500 тисяч призовників з військово-технічних спеціальностей для лав Збройних Сил України.

На жаль, з 2008 року припинилася спільна діяльність з Міністерством оборони України щодо підготовки призовної молоді. На мою думку, це помилково. Адже досвід військового – це надбання практичної багаторічної служби, і в підручниках його не надбаєш, а ми маємо його реально. Окрім того, база дає змогу розгорнути таку діяльність в усіх регіонах України.

У різні часи розбудови Збройних Сил незалежної України кожний новий керівник мав своє бачення, відповідно працювала його команда. А це призводило до того, що рахувалася тільки калькуляція, тобто скільки коштує підготовка водія, зв'язківця чи іншого спеціаліста. Решта залишалася поза увагою, а саме готовність молодого людини йти до лав Збройних Сил з високою моральною підготовкою, патріотичним настроєм. Наші навчальні заклади мають все для проведення цієї важливої роботи. Я сьогодні з упевненістю кажу: прийдіть до будь-якої автомобільної чи

технічної школи, поспілкуйтеся з особовим складом і переконайтеся, що ми готові розпочати підготовку в різних регіонах водіїв-механіків на гусеничні та колісні машини, маємо можливість готувати спеціалістів зв'язку.

Шановні товариші! Я і до керівництва Міністерства оборони звертаюся. Особливо ми стурбовані тим, що припинена співпраця в авіаційній сфері. Товариство сприяння обороні України використовує більше 100 літаків і планерів для навчання, проведення змагань та виконання стрибків з парашута. У 2003–2009 роках наші авіаційні організації літакового та вертолітного профілю виконували замовлення Міністерства оборони, забезпечували первинну льотну підготовку для Харківського авіаційного університету, за цей час 159 курсантів освоїли літак Як-52 та 80 курсантів – вертоліт Мі-2. Невже комусь більше сподобалося б, якби ми проводили первинну підготовку пілотів на реактивному Л-39, година польоту якого коштує в десять разів дорожче? Весь світ так робить – починає на малій авіації. У нас трохи інше.

Доповідаю вам, шановні учасники парламентських слухань, що Товариство сприяння обороні України, керуючись законами, указами Президента України, постійно проводить роботу з удосконалення навчальної та спортивної бази. Майже 7 тисяч одиниць навчальної і спортивної техніки оновлюється. Це дає можливість фахово готувати спеціалістів та спортсменів. Підтвердженням цього є високий патріотичний дух спортсменів товариства – і ветеранів, і майбутніх захисників Вітчизни. Тільки протягом 2007–2011 років наші спортсмени вибороли 1129 медалей на чемпіонатах Європи і світу, завдяки їм 477 разів пролунав Державний Гімн України і піднявся Державний Прапор України в різних куточках світу.

Дозвольте висловити вдячність організаторам парламентських слухань. Маю надію, що їх результатом будуть не тільки якісь взаємні звинувачення. Ми маємо можливість спільно працювати над тим, щоб хлопець, який служитиме у війську, заздалегідь пройшов відповідну підготовку. Про це нас просять батьки, повірте, я їжджу по всіх куточках України...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Вікторе Миколайовичу, дякую за оптимістичний виступ (Оплески).

Переходимо до заключної частини. Згідно з регламентом співдоповідачі мають можливість відповісти на запитання і виступити із заключним словом. Запрошую до трибуни начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України Володимира Михайловича Заману. Ви маєте 5 хвилин, щоб відповісти на базові запитання і підбити підсумки.

Інформую вас, що Андрій Петрович Ключев, Володимир Михайлович Литвин і Адам Іванович Мартинюк зараз на нараді у Президента. Тому

Андрій Петрович делегував Володимирі Михайловичу право підбити підсумки. Прошу.

ЗАМАНА В. М. Дякую. Я дякую всім за виступи, за висловлені зауваження і пропозиції. Хотів би зазначити, що ми дуже уважно прислухаємося до тих зауважень і пропозицій, які лунають.

Хочу сказати, що нині розгорнута дуже серйозна робота з відпрацювання Державної комплексної програми реформування та розвитку Збройних Сил України на 2012–2017 роки. Тож, відповідаючи на зауваження, хотів би зорієнтувати вас таким чином. Мова не йде про скорочення як таке, йдеться про оптимізацію. Спробую дуже коротко сформулювати, що це таке. Ми сьогодні маємо, як я вже сказав, занадто роздуті структури. І я казав у своїй доповіді, що ми за рахунок внутрішнього ресурсу будемо знаходити методи і способи, щоб розв'язати ті проблеми, про які йшлося сьогодні.

Ось замисліться, у нас на сьогодні є органи військового управління. Для війська з невеликим бойовим складом їх аж 15. Це занадто. А ми розуміємо, що чисельність одного навіть невеликого органу становить приблизно 90 чи 120 осіб. Йому потрібні підрозділ забезпечення, зв'язку тощо. Це перше.

Друге – військові комісаріати. Зрозуміло, якщо мобілізаційна складова скорочується, то їх чисельність не може залишатися такою, як тепер, а це приблизно 10 тисяч.

Третє – навчальні заклади. Ми маємо більше 30 тисяч навчальних закладів з навчальними центрами, більше 10 тисяч медичних закладів, більше 30 тисяч частин матеріально-технічного забезпечення. Якщо це скласти до купи, то ми зрозуміємо, що ми маємо. Ось про що мова йде!

Щодо переміщення Штабу оперативного командування «Південь». Непросте завдання, непросте було рішення. Розумієте, ми не можемо дослухатися до того, що комусь хочеться чи не хочеться. Є стратегічні замисли, згідно з якими ми маємо створювати пункт управління там, де він має бути.

Я отримав записки із запитаннями. Запитання від голови Київської обласної організації Спільки офіцерів України стосується будівництва житла. Це завдання Міністерства оборони, а не Генерального штабу, але тут питання конкретне стоїть.

Можу сказати, що цього року для будівництва житла виділено півмільярда гривень. Ці кошти будуть освоюватися. Однак, продовжуючи цю тему, хочу сказати, що тільки будівництвом житла, як показує досвід, проблеми не вирішиш, коли безквартирних близько 45 тисяч. Серед інших, сьогодні вивчаються пропозиції щодо пільгового кредитування у рамках реалізації соціальних ініціатив Президента, вивчається питання грошової компенсації тощо. Проте це буде дещо пізніше.

Є запитання без підпису: «Сучасна збройна боротьба – це боротьба інтелектів. Що потрібно зробити, щоб залучити до Збройних Сил України інтелектуальний потенціал?»

Міністр оборони у своєму виступі сказав, що це питання ми вважаємо пріоритетним і розуміємо, що без розумних, досвідчених офіцерів вести мову про розвиток Збройних Сил, про їх сучасний стан абсолютно безперспективно.

Я відповів на всі запитання.

Було запитання до Андрія Петровича Ключова щодо підготовки до Євро-2012. Мушу сказати, що нині завершується розгортання сил, які визначені для забезпечення безпеки Євро-2012, проведені тренування, визначений особовий склад, забезпечена система управління. І ті завдання, які поставлені перед цими силовими структурами, запевняю вас, будуть виконані на високому рівні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Володимире Михайловичу, сідайте, будь ласка. Шановні колеги, це ж не зустріч. Я перепрошую, ми домовилися, у нас же серйозні люди, офіцери. Будь ласка, зверніться, Володимир Михайлович надасть вам відповідь після слухань.

Запрошую підбити підсумки від імені комітету і відповіді на запитання Анатолія Степановича Гриценка. До 7 хвилин, будь ласка.

ГРИЦЕНКО А. С. Шановні учасники парламентських слухань! Звісно, прикро, що не всі, хто планував, змогли виступити. Хоч я думаю, що ніколи не вистачило б часу. Тому просив би тих людей, які не змогли озвучити з трибуни свої пропозиції, або зайти до комітету зараз, після завершення слухань, або завтра передати в письмовій формі, для того щоб ми спільно могли вийти на прийняття рішення. За два тижні наш комітет розглядатиме проект рекомендацій. Тобто є час, нічого не пропаде. Це перше.

Друге. Мабуть, ті оцінки і пропозиції, що я висловив, які переважно вже обговорювалися в комітеті, досягли мети. Хоча когось образили. Тому що я отримав п'ять запитань від п'яти народних депутатів, усі, підкреслюю, з команди Януковича.

Зміст цих запитань приблизно однаковий. Наприклад, ось одне з них, автор пан Личук: «Чи не викликана ваша відверто ворожа позиція до керівництва Міноборони тим, що широкий громадськості стануть відомі факти корупційних діянь у період вашого перебування на посаді міністра оборони?» Ну, от вони всі такі приблизно: «Служив? Ні? Сам дурак».

Принципової відповіді на запитання, які справді непокоять сотні тисяч людей у погонах і без погонів та ще більше мільйона тих, які вже звільнилися, але які віддали своє життя цій справі, не дано. Чергові обі-

цянки підвищити грошове забезпечення не перекривають безвідповідальності тих, хто мав це зробити у жовтні 2010 року шляхом підвищення посадового окладу на 55 відсотків, як це визначено дотепер чинним рішенням Президента. І якщо хтось цього не виконав, це означає, що понад півтора року людей обманювали. Не можна обманювати нікого, а тим більше – людей у погонах. Ось про що ми говорили, і цього не заперечує ніхто.

Я не збираюся вступати в дискусію з такими людьми. Будемо, як кажуть, вище тих, хто нижчий нас. Для нас важливо говорити про ті речі, які непокоять і щодо яких очікують рішень. Тому, справді, якщо приймається рішення на рівні Президента, а воно обов'язкове для всіх органів виконавчої влади, коли він дає хід рішенню РНБО своїм указом, то воно має бути виконано. Крапка. А хто не виконав, той має вилетіти зі свого крісла. Це також зрозуміло. І той, хто це покриває, той покриває безвідповідальність, покриває обман. Таке неприпустимо! Тоді не буде довіри до влади взагалі, а тим паче серед людей у погонах.

Хочу нагадати, що за писаними і неписаними правилами, згідно з військовою традицією і статутами солдат, незалежно від звання, у бою грудьми захищає свого командира. Я хотів би, щоб командири, начальники мали такі мораль, відповідальність і професійність, щоб солдати хотіли захищати їх грудьми, а не стріляли в спину за першої нагоди. Оце неприпустимо. І тому важливо відновити атмосферу довіри і виконання кожним своїх функціональних обов'язків.

І ще раз хочу нагадати жорсткі оцінки, які я озвучив. Ситуація в армії близька до катастрофи, офіцерський корпус деморалізований, армія не може виконувати завдання в повному обсязі мирного часу. Це не оцінки Гриценка, це оцінки комітету, які в письмовій формі направлені Президенту і спікеру. А до складу комітету, нагадую, входять у більшості представники команди Януковича. Тобто це професійна оцінка, а не якась упереджена, на яку міністр зривається і емоції тут виплескує. Хай це залишиться на його совісті.

Я вдячний усім, хто взяв участь у парламентських слуханнях, і сподіваюся, що завдяки трансляції по радіо, по телебаченню суспільство краще усвідомить роль і значення цієї сфери, краще розумітиме суть рішень, які приймаються, і розумітиме міру відповідальності тих, які не приймають рішень або їх не виконують.

Дякую (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Анатолію Степановичу.

Шановні колеги, за традицією ми діємо в такий спосіб. Я був дуже толерантний і ліберальний, що призвело до того, що не всі, кого комітет включив до списку промовців, змогли виступити. На жаль, не вистачило

часу. За домовленістю з головою комітету можете передати тексти своїх виступів. У матеріалах парламентських слухань, які будуть видані Верховною Радою України, всі виступи, у тому числі невіголошені, будуть опубліковані. Так само включайтеся в серйозну роботу над рекомендаціями. Проект рекомендацій ви бачили, чули цікаві і конструктивні пропозиції, треба їх врахувати, тоді вони будуть розглянуті і затверджені Верховною Радою України.

Загалом, ідеологія парламентських слухань, яку ми намагаємося провадити в парламенті, зводиться до того, щоб ми все-таки менше говорили про те, що зроблено, а більше про те, що належить спільно зробити. І я радів, коли саме такий контекст домінував. Тому що сьогодні цілком очевидно, що у стратегічному сенсі такі, я сказав би, морально-світоглядні речі надзвичайно важливі. Важливо відновити повагу до Збройних Сил, повагу до офіцера, оскільки в силу різних обставин склалося так, що і офіцерське звання, і офіцерські погони втратили повагу і пошану, на які вони заслуговують.

Я переконаний, що ми мусимо зробити кілька принципових, стратегічних речей. І поки ми їх не зробимо, будь-хто з РНБО чи з Міністерства оборони не зможе доповісти про якісне покращення ситуації.

Насамперед треба жорстко і принципово провести деполітизацію і департизацію Збройних Сил та системи правоохоронних органів загалом.

Потрібно відокремити бізнес від армії, бо не можуть працівники Міністерства оборони (не тому що вони цього хочуть, а тому що так склалося історично) заробляти гроші і думати, як ці гроші інвестувати в житло чи в забезпечення армії. Завдання держави – створити такі умови, щоб армія займалася виконанням своїх обов'язків, а не бізнесом чи земельними питаннями.

Надзвичайно важливо (ми про це говорили, гадаю, Андрій Петрович Ключев це розуміє) повернути статус і місце такому важливому інституту, як Рада національної безпеки і оборони. Я нікого не критикую, але за останні роки ми забули, що такий орган існує, що він зобов'язаний бути координатором і тією інституцією, яка в інтелектуальному, стратегічному, управлінському сенсі визначає політику у сфері національної безпеки і оборони. Це надзвичайно важливо. І якщо ми повернемо РНБО такий статус, думаю, що багато питань будуть вирішуватися.

Сьогодні дуже важливо було почути думки і запитання стосовно Євро-2012. Я цілком переконаний, що тепер і РНБО, і всі правоохоронні структури мають підключитися до того, щоб ми з честю пройшли це випробування – Євро-2012. Я не хочу зараз критикувати підготовку до Євро, але головне наше завдання – забезпечити безпеку людей, які прийдуть до України, і наших співвітчизників. Якщо ми це завдання виконаємо, то й головне завдання підготовки до Євро буде виконано. Тому

що іноземців, які приїждять в Україну, не цікавить, скільки ми заробимо чи не заробимо на Євро. Вони хочуть впевнено і спокійно почуватися в Україні. Тому я вважаю, що на сьогодні це надзвичайно важливе завдання, і його треба виконати.

Отже, друзі, сподіваюся, що, можливо, не так швидко, не за рік чи два, але настане час, коли ми зберемося в цій залі, будемо дебатовати про роль і місце Збройних Сил України, про систему національної безпеки і оборони, і присутні курсанти, офіцери, всі, хто причетний до захисту України, з гордістю казатимуть: «Служу українському народу! Служу Україні!» (Оплески).

Дякую. На все добре!

НЕВИГОЛОШЕНІ ВИСТУПИ

ЖУГАЄВИЧ Я. В., голова Профспілки авіабудівників України, голова Координаційної ради профспілок оборонно-промислового комплексу. Спільно зі своїми колегами-профспілковцями ми представляємо трудові колективи оборонно-промислового комплексу та Збройних Сил України.

У розданих учасникам документах зазначено, що за останні 20 років наші сфери зазнали найбільш загрозливого скорочення – залишилося менше 14 відсотків працюючих. Тому підвищена увага до проблем ОПК, що спостерігається останніми роками, у тому числі нинішні парламентські слухання, вселяють надію на краще. А те, що ми вижили за неймовірних умов, підкріплює нашу віру! Тому ми впевнені, що будь-які заходи щодо сприяння ОПК, як кажуть російською, «обречені на успех».

У всьому світі підприємства сфери ОПК визначають суверенітет нації, формують імідж країни як високорозвинutoї і передової. Уже багато років модно говорити про інвестиційні підходи до формування перспектив розвитку сфери ОПК. Дуже важливо, щоб у цьому залі народні депутати розуміли, що для підприємств, які випускають продукцію військового призначення, інвестиції – це наявність державного замовлення. На жаль, Міністерство оборони в умовах критичного фінансування не в змозі сформувати пріоритети щодо фінансування. У результаті навіть те, що є, часто-густо розпиляється за програмами НДіДКР і до серійного виробництва, а тим більш до комерціалізації кошти не доходять.

Враховуючи вищесказане про скорочення працюючих у сфері ОПК, ми пропонуємо в основу формування структури витрат на закупівлю військової техніки закласти принцип збереження та розвитку промислової і технологічної бази ОПК. Необхідно провести інвентаризацію підприємств ОПК на предмет їх можливості випускати конкурентоспроможну військову техніку. У перспективі в державному бюджеті для

кожного з таких підприємств варто передбачати кошти для державного замовлення хоча б на рівні 25–40 відсотків їх виробничих потужностей, а в державному бюджеті на 2013 рік на забезпечення фінансування Збройних Сил України передбачити закупівлю озброєння у вітчизняних підприємств ОПК. При цьому планувати здачу продукції, а отже і фінансування, треба не пізніше третього кварталу.

Для врятування потенціалу ОПК треба швидше вирішувати питання збільшення обсягу виробництва шляхом істотного підвищення продуктивності праці. З нашим показником 20–30 тисяч доларів США продукції на одного працюючого на рік неможливо конкурувати на ринку. Підкреслюю, на ринку, де представлені фірми з показниками, вищими у 15–18 разів.

Для того щоб більше заробити, треба більше продати, а для того щоб більше продати, треба більше виготовити. У цьому твердженні абсолютно збігаються інтереси і профспілок (працівники зароблять більше), і держави (буде більше надходжень до бюджету, заможніші громадяни), й інших власників (більший прибуток). Тобто необхідна програма технічного і технологічного переоснащення сфери ОПК із забезпеченням її державної фінансової підтримки.

Гарантією успіху є те, що за наявності замовлення, підкріпленого своєчасним фінансуванням, працівники наших підприємств на наявному обладнанні можуть у 10 разів збільшити обсяг продукції! Найкращими прикладами є ДАХК «Артем», який у 2006–2007 роках випускав продукції на 70 тисяч доларів США на одного працюючого на рік, і Державне підприємство «Завод 410 ЦА», яке минулого року реалізувало продукції на 75 тисяч доларів США на одного працюючого на рік. Однак, на жаль, поки що це менше, ніж у конкурентів, та й спостерігається така продуктивність праці не частіше одного разу на 6–8 років.

Щодо необхідності посилення впливу держави на реструктуризацію ОПК. Працівники державних підприємств ОПК (їх не так багато залишилося) мають право відчувати опіку держави шляхом ефективнішого «ручного» управління.

Насправді ОПК як комплекс існує віртуально. Термін «комплекс» передбачає єдине управління, якого поки що немає. Тому ми пропонували раніше і тепер підтримуємо ідею утворення окремої міжгалузевої структури з правами міністерства чи агентства для забезпечення державної політики і координації фінансування. До речі, навіть у Європейському Союзі існує Європейське оборонне агентство. Можливо, для цього Державному концерну «Укроборонпром» треба надати вищий статус і ширші повноваження.

Ця дуже актуальна проблема найближчим часом може бути вирішена нещодавно утвореним Президентом України Віктором Януковичем Ко-

мітетом з реформування і розвитку Збройних Сил України та оборонно-промислового комплексу.

Хочу порушити ще одне питання – щодо підпорядкування низки підприємств оборонно-промислової сфери Державному концерну «Укроборонпром». Повільно вирішуються питання розгляду та затвердження змін до контрактів з директорами навіть стабільно працюючих підприємств. Це значно гальмує і стримує роботу таких підприємств із замовниками, банківськими установами, державними органами тощо. Затримується укладення вигідних контрактів, проходження фінансових розрахунків, бо до переліку документів фінансові установи вимагають підтвердження повноважень діючого керівника. Така практика не сприяє здоровому соціально-психологічному клімату в колективах. Люди звертаються із запитаннями до керівників профспілок, адміністрації, але вони не можуть дати чіткої відповіді.

Не затверджені зміни до контрактів не дають змоги виконати окремі пункти контракту, зокрема щодо підвищення заробітної платні керівників. З травня 2010 року посадові оклади директорів не збільшувалися, що не сприяє мотивації їх праці.

Вирішення питання розгляду та затвердження змін до контрактів давно назріло. Керівництво ДК «Укроборонпром» має невідкладно визначитися щодо кожного керівника. Тому прошу посприяти підготовці та надати протокольне доручення керівництву ДК «Укроборонпром» у місячний строк розглянути зміни до контрактів з керівниками підпорядкованих підприємств і визначитися щодо персонального затвердження кожного керівника.

Бути представнику профспілок на цій трибуні і нічого не попросити – нелогічно і несправедливо. Ми просимо і бажаємо успішної реалізації всіх ваших задумів, побільше військових замовлень! Це дасть більше роботи нашому ОПК!

І на завершення звертаюся до народних депутатів. Шановні народні депутати! З вашою допомогою, а точніше, з вашою підтримкою пропозицій, озвучених у цьому залі, заграє діамант національної промисловості – оборонно-промисловий комплекс. А від цього ще краще запрацює вся економіка України – машинобудування, хімічна промисловість, інші базові галузі, наука і освіта!

ПОЛЯКОВ Л. І., голова Експертної ради Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння. Щодо перспектив розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України, які ми сьогодні обговорюємо, вважаю за доцільне зазначити таке. Перспективи загалом залежать від того, чи зможемо дати правильну відповідь на три взаємопов'язані стратегічні запитання: який напрям розвитку обрати, де взяти потрібні ресурси, щоб прийти саме туди, куди треба, і яким шляхом рухатися в цьому напрямі?

Щодо вірогідності правильно вибрати напрям. Якісно підготовлені до парламентських слухань довідково-аналітичні матеріали Комітету з питань національної безпеки і оборони та озвучені головою Комітету Анатолієм Гриценком рекомендації, загальний рівень обговорення за межами парламенту (у ЗМІ та в експертному середовищі) свідчать про наявність в Україні достатньо високого інтелектуального потенціалу з проблематики розвитку сектору безпеки. Цей потенціал дещо розпошений, але, зважаючи на рівень проекту Стратегії національної безпеки України та деяких попередніх документів, цей потенціал реально існує – і в апараті Комітету, і в Національному інституті стратегічних досліджень, і в Національній академії державного управління, і в деяких незалежних дослідницьких організаціях, і навіть у деяких урядових структурах. Тобто на перше запитання відповідь можна вважати умовно позитивною – якщо завдання буде поставлено, то рано чи пізно українські експерти дадуть правильну відповідь, а далі – справа за рішенням керівництва і за народом, який має ці рішення оплачувати.

Стосовно потрібних ресурсів. З огляду на значне зростання вже у 2012 році бюджетних видатків на національну оборону (цифри тут вже наводили) і на потреби сектору безпеки загалом, а також на обсяги і структуру видаткової частини державного бюджету, фінансові ресурси в державі є. Також ще є в наявності і технологічні ресурси – окремі важливі сектори оборонної промисловості, яким вдалося адаптуватися до жорстких реалій сучасного міжнародного ринку озброєнь. Якщо ще й Міністерство оборони та інші відомства врешті-решт почнуть закуповувати продукцію вітчизняної «оборонки», то це дасть додатковий ресурсний поштовх у справі реформування Воєнної організації. Тому й на запитання ресурсного забезпечення реформ відповідь можна вважати умовно позитивною – ресурсний потенціал в Україні ще є, і на його базі можна успішно реформувати сектор безпеки (звісно, за умови цілеспрямованої та ефективної координації процесу реформування).

Водночас навіть якщо уявити, що буде правильно вибраний напрям реформ і виділено потрібні ресурси, все одно залишається найбільш проблемним третє запитання: як саме, яким шляхом іти у вибраному напрямі реформування? Якщо так, як раніше, коли прийняті рішення не виконувалися, а затверджені оборонні програми ніколи повноцінно не фінансувалися, тоді знову нічого не вийде. Бо досі програми реформ якщо й фінансувалися, то значна частина коштів і ресурсів, особливо за спеціальним фондом, витрачалася неефективно або губилася в корупційних схемах, про що також говорилося і писалося дуже багато, але поки що істотних змін не спостерігається.

Згідно з висновками дослідження стану корупції в оборонному секторі, проведеного Центром дослідження армії, конверсії та роззброєння,

який я тут представляю, саме корупція, а не лише недостатність фінансування, стала основним гальмом реформування Збройних Сил. Корупція і неефективне витрачання коштів відіграли значну, а іноді вирішальну роль у провалі планів професіоналізації армії, модернізації техніки, автоматизації управління, забезпечення військових житлом і навіть у зниженні колись позитивного іміджу України у сфері миротворчої діяльності.

Якщо ситуацію не змінити, якщо не забезпечити надійний контроль на всіх рівнях за цільовим і ефективним витрачанням бюджетних коштів (та інших ресурсів), нам ніколи не вистачить ресурсів, щоб належним чином реформувати Воєнну організацію та сектор безпеки.

У зв'язку з цим, оскільки ми беремо участь у парламентських слуханнях, тобто в реалізації одного з ключових інструментів парламентського контролю, вважаю важливим звернути увагу і на інший парламентський інструмент – повноваження Рахункової палати. На жаль, у списку промовців представника цього органу сьогодні немає. На мою думку, закладений у Законі України «Про Рахункову палату» механізм контролю є доволі дієвим, але використовується недостатньо. Рахункова палата проводить регулярні перевірки використання бюджетних коштів, аналізує стан виконання загальнодержавних програм і направляє свої матеріали керівництву Верховної Ради та зацікавлених відомств для реагування. Однак які саме недоліки виявлені перевіркою Рахункової палати, або яким чином відомства на них реагують, зазвичай невідомо, бо для громадськості, як правило, публікується лише дуже загальне повідомлення про перевірку і зовсім нічого не повідомляється про вжиті заходи.

Відсутність інформації про адекватне реагування на виявлені Рахунковою палатою недоліки в секторі безпеки провокує недовіру до парламенту і не стимулює посадових осіб до бюджетної дисципліни, зберігає передумови для корупції та неефективного витрачання коштів.

У Законі «Про Рахункову палату» визначено, що «Рахункова палата здійснює контроль на засадах законності, плановості, об'єктивності, незалежності та гласності». Водночас безпосередньо в положеннях закону, де має бути детально виписаний механізм практичної реалізації цих принципів, зовсім нічого не сказано про реалізацію принципу гласності, зате про необхідність збереження таємниці написано дуже багато. Таким чином, громадяни, які є платниками податків, не мають незалежної інформації про те, як витрачаються їхні гроші, зокрема в інтересах національної безпеки, а посадові особи не відчувають відповідальності перед громадськістю. А без довіри, підтримки й активної участі громадськості у демократичній країні подолати корупцію неможливо. Про це свідчить досвід багатьох країн, зокрема, близьких до України, таких як Болгарія, Грузія, Литва, Румунія та інші.

У зв'язку із зазначеним пропоную внести зміни до Закону України «Про Рахункову палату» з метою повноцінного забезпечення реалізації принципу гласності в роботі Рахункової палати. Вважаю, що за його належного виконання і парламент, і громадяни-виборці отримають значно ефективніший інструмент контролю за витрачанням бюджетів на оборону і безпеку, а також набагато більш ефективний інструмент боротьби з корупцією порівняно з тим, який є тепер. Це, безумовно, сприятиме якісному забезпеченню планів реформування і успіхові реформування Воєнної організації та всього сектору безпеки.

У ситуації, коли держава має потенційну спроможність правильно планувати реформи в секторі безпеки, коли з'явилися необхідні для забезпечення планів реформування ресурси, найбільш принциповим питанням все ще залишається забезпечення належного контролю за постачанням ресурсів і за ефективністю їх витрачання. Без вирішення цього питання всі розмови про реформи так і залишаться розмовами, хоча вкотре марнувати час вже не хочеться.

СУНГУРОВСЬКИЙ М. В., директор військових програм Центру Разумкова. Дякую за надану можливість виступити на цьому дуже поважному зібранні та стисло висловити певні зауваження, що стосуються системності реформ як обов'язкової вимоги та запоруки їх успіху.

Системність і технологічність визначаються не широтою охоплення певними заходами різних сфер, а винятково наявністю та якістю зв'язків між цими заходами, а також наявністю їх всебічного забезпечення. Зокрема, якщо започатковано певну реформу, а питання правових, організаційних, кадрових, фінансових ресурсів не вирішені, то можна впевнено гарантувати, що через рік-два така реформа провалиться, а закладена в ній ідея, навіть суперперспективна, буде дискредитована на тривалий час.

По-перше, реформа сектору безпеки є невід'ємною складовою реформування державного апарату в цілому. Ці системи не можуть реформувати самі себе, тому орієнтирами в їх реформуванні мають бути не подолання внутрішніх проблем державних органів і силових структур, а сучасні, усвідомлені потреби суспільства в розвитку та безпеці, що визначаються за допомогою вироблених механізмів публічної політики.

По-друге, реформування є цілеспрямованим процесом, побудованим за принципом достатності. Проте на практиці, на відміну від декларацій, реформування здійснюється переважно за принципом «що можна зробити, щоб покращити ситуацію», а не «що треба зробити для досягнення визначених цілей». Завдання у програмах реформування визначаються часто в термінах гасел і побажань (покращити, підвищити, вдосконалити), а не потрібних кінцевих результатів. Оскільки зробити можна багато чого і є кому, все це створює сприятливі умови для нецільових витрат та корупції.

По-третє, від політиків, керівників різних відомств часто можна почути схвальні відгуки про британську, польську, російську, французьку, шведську та інші моделі побудови сектору безпеки та окремих силових структур. Причому зрозуміло, що в одній країні побудувати декілька моделей водночас неможливо. Що насправді можна і треба зробити – запровадити основу, яка породжує потрібні моделі залежно від зовнішніх і внутрішніх умов, дає змогу побудувати ефективну українську модель. Такою основою має бути узгоджена і схвалена експертним середовищем методологія. Саме з цього має починатися реформа і лише в такому разі можна аргументовано говорити про певні гарантії її успіху, про її зміст, потрібні часові, фінансові та інші ресурси.

По-четверте, нагальною потребою є запровадження прозорого циклічного процесу і стандартної процедурної бази розроблення стратегічних документів у секторі безпеки (як, до речі, і в усіх інших сферах життєдіяльності). Це потребує внесення до існуючого порядку стратегічного планування щонайменше трьох елементів:

- 1) обов'язкового комплексного огляду сектору безпеки та його складових, який робиться раз на п'ять років і за результатами якого розробляються (або коригуються) концепції, стратегії, програми;

- 2) балансування всіх програм у безпековому секторі в рамках стратегії забезпечення національної безпеки та загальнонаціональної програми розвитку (неприпустимо, коли в Програмі економічних реформ немає оборонного сектору, утримання та розвиток якого є однією з головних функцій держави, а видатки на нього є одним із джерел дефіциту бюджету);

- 3) поточного планування, що охоплює постійний моніторинг виконання програм та їх своєчасне коригування, у тому числі бюджетних складових, яке має здійснюватися на решту відповідного програмного періоду, замість розроблення бюджетів на два-три роки, як пропонується зараз.

По-п'яте, без зацікавленості керівництва та певного попиту на зміни будь – які реформи перетворюються на головний біль для виконавців і споживачів відповідних послуг. Тому необхідними передумовами успішної реформи сектору безпеки мають бути:

- 1) сильна політична воля як спонукальний імпульс, стимул до рішучих перетворень;

- 2) широка громадська підтримка як підґрунтя її доцільності та легітимності;

- 3) постійний аналітичний супровід як запорука забезпечення системності, своєчасного виявлення та виправлення помилок.

По-шосте, система забезпечення безпеки є таким механізмом захисту особи, суспільства, держави, який має бути ефективним на кожному кроці незалежно від того, реформується він чи перебуває у стаціонарному

стані. Передумовою цього є обґрунтованість, технологічність і підготовленість реформ.

Краще витратити більше часу на підготовку та узгодження, ніж потім тупцювати на місці, безрезультатно намагаючись за бюджетні кошти втілити в життя чиїсь уподобання. Краще кілька разів помилитися на папері, ніж одного разу в житті. Саме тут і потрібні механізми публічної політики, які сьогодні відверто ігноруються, замість чого запроваджується «презумпція компетентності» державних органів.

І остання ремарка: зневага до системних принципів є саме тим матеріалом, з якого по всьому світу викладено цвинтарі багатьох реформ. І Україна, на жаль, не є винятком.

ЦИБЕНКО П. С., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів (Комуністична партія України). Сьогодні ми зібралися для обговорення дуже важливих для розбудови нашої незалежної держави питань. Я як голова Ради Організації ветеранів України, в лавах якої більше 10 мільйонів наших співвітчизників старшого покоління, хочу привернути вашу увагу до проблем правового та соціального захисту ветеранів військової служби, яких в Україні близько 600 тисяч. Ця проблема пов'язана насамперед з пенсійним забезпеченням вказаної категорії громадян України, для переважної більшості з яких пенсія стала єдиним джерелом існування.

Гострі протести ветеранів військової служби України, які відбуваються в усіх регіонах нашої держави, зумовлені зневажанням владними структурами правових та соціальних інтересів пенсіонерів.

Насамперед звертаю вашу увагу, що пенсіонерів з числа військовослужбовців обурює практика роботи Міністерства оборони України, яке виданням своїх відомчих нормативно-правових актів призвело до збільшення різниці між пенсіями ветеранів військової служби, які служили за часів Радянського Союзу, і ветеранів Збройних Сил України.

Зокрема, відповідно до наказів Міністра оборони України № 576 від 5 листопада 2010 року, № 50 від 28 січня 2011 року та № 355 від 25 червня 2011 року збільшено щомісячну премію в загальному грошовому забезпеченні відповідної категорії військовослужбовців з 10 до 90 відсотків. Водночас щомісячна премія в загальному грошовому забезпеченні відповідної категорії пенсіонерів з числа військовослужбовців залишилася незмінною. Таким чином, недоплата військовим пенсіонерам щомісяця становить 750 гривень. До речі, Пенсійний фонд України за підписом заступника голови правління Никитенко Валентини Степанівни у своєму листі на адресу Ради Організації ветеранів України у квітні 2011 року прокоментував, що такі дії Міноборони «мають тимчасовий характер» (так відбувалося тільки у 2007 та 2010 роках відповідно).

Звертаю вашу увагу, що згідно з правовою нормою частини третьої статті 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», зміна розміру хоча б одного з видів грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців тягне за собою перерахунок раніше призначених пенсій. Альтернативи немає.

Є лише одне застереження в цьому питанні: перерахунок раніше призначених пенсій проводиться у разі прийняття рішення Кабінетом Міністрів України про зміну хоча б одного з видів грошового забезпечення для відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим законом, або у зв'язку із введенням для них нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством. А враховуючи те, що рішення про зміни в розмірах грошового забезпечення або введення нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення для відповідних категорій військовослужбовців Кабінетом Міністрів України після 1 січня 2008 року не приймалося, для перерахунку пенсій у зв'язку з введенням у дію вищезазначених наказів Міністра оборони України, на думку Мінсоцполітики та Пенсійного фонду України, правових підстав немає.

Організація ветеранів України у грудні 2011 року звернулася з цього приводу до керівництва держави. За дорученням Кабінету Міністрів України 5 грудня минулого року в Міністерстві соціальної політики України на робочій нараді фахівців міністерства з представниками громадських організацій прийнято рішення про утворення робочої групи під керівництвом заступника Міністра соціальної політики, яка мала підготувати пропозиції уряду щодо ліквідації диспропорцій у розмірах військових пенсій. Однак віз і нині там.

Ще раз хочу привернути вашу увагу до того, що частиною першою статті 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» визначено, що військова служба є державною службою, а її особливість полягає у більш вагомій, ніж в інших державних органах, відповідальності, яка пов'язана із захистом Вітчизни. Час проходження військової служби зараховується до страхового стажу, загального стажу роботи за спеціальністю та до стажу державної служби. Військовослужбовці займають посади у державному органі та здійснюють встановлені для цієї посади повноваження щодо практичного виконання завдань і функцій держави, одержують заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету, як і інші державні службовці (стаття 1 Закону України «Про державну службу»).

Незрозуміло тоді, чому сім'ї державних службовців, зокрема прокурорів, суддів, депутатів усіх рівнів, одержують пенсію у розмірі 70 відсо-

тків грошового забезпечення загиблого (померлого), а сім'ї військовослужбовців та ветеранів війни – у розмірі лише 30 відсотків (учасників бойових дій – 40 відсотків). Такий підхід до сімей військовослужбовців ставить їх у нерівні умови, підриває принцип довіри військовослужбовців, звільнених у запас чи відставку, до держави. Саме тому зусиллями пенсіонерів та небайдужих до цих проблем народних депутатів України ще минулого року внесено законопроект № 5108 про внесення змін до статті 36 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», яким пропонується членам сімей військовослужбовців встановити пенсію у розмірі 70 відсотків грошового забезпечення загиблого (померлого) годувальника. Внесення зазначених змін до закону було б справедливим щодо ветеранів військової служби.

Дискримінація військовослужбовців як державних службовців відбувається і щодо розмірів пенсійного забезпечення. На думку ветеранів, потребує перегляду нормативно-правова база, що нерівноцінно прирівнює посади військовослужбовців до посад державних службовців.

Крім того, існує диспропорція в посадових окладах військовослужбовців, працівників органів військової служби та інших силових структур порівняно з державними службовцями, які обіймають аналогічні посади в державних установах, яка становить в окладах 55 відсотків, а в сумарному грошовому забезпеченні – від 400 до 1200 гривень. За даними Державної служби статистики України, станом на 1 січня 2011 року, середній розмір пенсії в Україні відповідно до законів України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ» та «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» становив 1506,55 гривні, а середній розмір пенсії відповідно до Закону України «Про державну службу» – 3030 гривень.

З року в рік залишають нас сивочолі ветерани, залишилося їх не так багато. Наш обов'язок – надати їм допомогу, щоб продовжити їхнє героїчне життя.

На медичному та санаторно-курортному забезпеченні у лікувально-профілактичних закладах Міністерства оборони України перебувають на обліку близько 395 тисяч ветеранів військової служби та ветеранів війни, у тому числі 37 тисяч інвалідів. Для забезпечення їх медичного та санаторно-курортного лікування медична служба Міністерства оборони України має шість військово-клінічних центрів, 17 військових госпіталів і три військові лазарети загальною потужністю близько 6 тисяч ліжок.

Через таку ємність медичних та санаторно-курортних закладів Міністерства оборони черга на оздоровлення в зазначених закладах не зменшується, а зростає. Пенсіонер з числа військовослужбовців може розрахову-

вати на оздоровлення за чергою раз на шість-сім років. Так, наприклад, якщо 2010 року було виділено 11 655 санаторно-курортних путівок, то 2011 року – 9531, тобто на 2124 путівки менше.

За такої складної ситуації нас турбує не тільки тенденція до скорочення медичних і санаторно-курортних закладів Міноборони, а й дуже низька компенсація за невикористані санаторно-курортні путівки (інвалідам війни I та II групи – 320 гривень).

Дуже багато проблем у питанні забезпечення ветеранів військової служби житлом. Законодавство в цьому спектрі проблем практично не діє.

Я звертаюся і до судової гілки влади. З обуренням сприйняли ветерани рішення Конституційного Суду України, яким він прирівняв Кабінет Міністрів України за статусом до законодавчого органу, фактично дозволив судам загальної юрисдикції при розгляді соціальних справ безпосередньо застосовувати підзаконні акти уряду. Пенсійне та інше законодавство стало заплутаним і незрозумілим навіть суддям, які його застосовують. У судах розглядаються сотні тисяч скарг на дії органів Пенсійного фонду України.

Запевняю Вас, що ветерани не будуть спокійно спостерігати за вакханалією, яку чинить Кабінет Міністрів України щодо соціальних та правових гарантій ветеранів, які їм надала держава за вірне служіння народові України.

На завершення хочу наголосити, що ветерани військової служби не просять підвищення пенсій, пільг чи компенсаційних виплат, а вимагають від нас – народних депутатів, керівників міністерств і відомств соціального блоку припинити вносити безлад у чинне законодавство з соціальних питань (на сьогодні існує близько трьох десятків законів соціального спрямування) і виконувати чинні закони в повному обсязі.

ЧУМАК В. В., директор Українського інституту публічної політики.
З огляду на обмежений час, хотів би сконцентруватися на одній з ключових сфер українського сектору безпеки, а саме на правоохоронній сфері. Поясню, чому хочу приділити увагу саме цьому аспекту.

Українська правоохоронна система порівняно зі своїми колегами з сектору безпеки, зокрема Збройними Силами чи Службою безпеки України, має найнижчий рівень довіри наших громадян. За останніми даними Центру Разумкова на жовтень 2011 року, діяльність органів внутрішніх справ не підтримують 57 відсотків громадян, окремі їх заходи підтримують 26,3 відсотка громадян, а повністю підтримують лише 6 відсотків. Оцінка роботи міліції за п'ятибальною шкалою за різними параметрами залишається на рівні 2–3 бали. Це діагноз, про який ми вже давно говоримо, але нічого не змінюється.

Про реформування сектору безпеки, зокрема правоохоронних органів, ведеться мова дуже давно. Перша комісія, яка мала перейматися цим питанням, була створена 2002 року. Десять років потому, у 2012 році, Президент знову створює Комітет з питань реформування правоохоронних органів.

Готуючись до цього зібрання, я переглядав матеріали щодо реформи сектору безпеки, датовані 2005 та 2006 роками. Парадоксально, але зврати, які вживалися там, дуже подібні до сьогоднішніх: «від минулої влади ми отримали у спадок погану систему»... Те саме чуємо і сьогодні.

Звісно, останніми роками ми маємо певний прогрес у перетвореннях, який не можна не помітити. Якщо раніше критика зовнішніх експертів була зосереджена на тому, що влада нічого не робить, тепер все частіше ми змушені визнати, що зміни відбуваються. Але критика залишається, і вона полягає в тому, що зміни відбуваються не в тому напрямі.

У чому проблема реформування саме правоохоронних органів? У тому, що вони надзвичайно закриті. В інші сфери державного управління можуть потрапляти люди «зі сторони», які мають сучасні погляди на політику в даній сфері, вони отримують підтримку недержавних та незалежних експертів, які діють у цій сфері, і спільно можуть просувати деякі зміни, хоча б на своєму рівні. Правоохоронний сектор набагато більш закритий. Через його специфіку у нас фактично немає зовнішніх експертів, які розбиралися б у тому, що відбувається в цій системі. А люди всередині надзвичайно лояльні до того стану справ, що склався. Тому що лояльність є чи не ключовою ознакою, за якою здійснюється добір. І саме відсутність людей, здатних продумати зміст реформи правоохоронних органів, людей, які розуміють, як живе система, і здатні реалізувати зміни, – чи не найбільша проблема. На мою думку, у людському факторі криється коріння проблем правоохоронних органів.

Ми можемо говорити про прийняття нового Кримінального процесуального кодексу та інших законів і підзаконних актів, можемо обговорювати, чи стане нарешті адвокатура повноцінним суб'єктом кримінального процесу, чи буде реформовано функції прокуратури, чи стане нарешті Міністерство внутрішніх справ політичним органом. Можемо також говорити про реформи законодавства, інститутів, ресурсів. Однак усі зміни гальмуються через людський фактор, людський ресурс та необхідність змінити філософію діяльності правоохоронних органів. Правоохоронець не має бути жандармом, якого всі бояться, він має надавати громадянам послуги з безпеки. І це ключова зміна, яка має відбутися в голові кожного в цій системі.

По-перше, нам треба чесно сказати про те, які характеристики правоохоронних органів нам дісталися у спадок з радянських часів або виникли вже в часи незалежності. Правоохоронні органи України все ще

залишаються каральними за своєю суттю, а не правоохоронними. Пріоритет їхньої роботи – захист інтересів держави, а не інтересів громадянина. Про захист інтересів держави продовжують і сьогодні говорити з високих трибун.

За роки незалежності до цього додалася ще одна характеристика наших правоохоронців – психологія утриманства. Державі не вистачає грошей на фінансування правоохоронних органів, і вони, відповідно, шукають їх у будь-який спосіб, зокрема, активно вдаються до отримання благодійної допомоги, яка є відкритою формою хабарництва. При цьому на запитання про реформи весь час відповідають скаргами на нестачу грошей. Так само відповідають і на всі інші запитання, наприклад, щодо низької ефективності роботи, недовіри громадян, високого рівня корупції тощо.

При цьому парадоксально, що четвертою характеристикою наших правоохоронних органів і зокрема міліції є їх колосальна надмірність. Україна посідає третє місце у світі за кількістю поліцейських на тисячу громадян. У нас цей показник сягає 8,4 мільйонера. Більше, ніж у нас, лише в Білорусі та Росії. Тоді як у рекомендаціях ООН щодо ефективності поліцейської діяльності йдеться про кількість від 2,2 до 3 людей, що в цілому відповідає показникам усіх розвинутих країн.

Що з цим робити?

По-перше, ми маємо відкрити правоохоронну систему. Без цього жодна реформа не відбудеться. Бо всі її розробники і впроваджувачі – це люди, народжені існуючою системою, люди, віддані існуючій системі. Інші не приживаються.

Як можна відкрити цю систему? Думаю, що необхідно почати з кардинальної реформи системи підготовки та перепідготовки особового складу з одночасним значним його скороченням. Доступ до служби в міліції мають отримати громадяни з різним досвідом та різною базовою вищою освітою. У систему мають прийти люди з іншими поглядами, з яких ці погляди за роки муштри не вибиті. Економія фонду заробітної плати в результаті скорочень має дати можливість підвищити зарплату, щоб люди знаходили мотивацію приходити у правоохоронні органи.

По-друге, необхідно деполітизувати систему правоохоронних органів. Не може існувати ситуація, коли найбільший начальник у міліції – це міністр, який за політичними мотивами призначається Президентом і звітує перед ним за свою діяльність. У всіх розвинених країнах міністр внутрішніх справ – це людина, яка розробляє політику в багатьох сферах. Він відповідає і за готовність до надзвичайних ситуацій, і за регіональну політику. А вже у його підпорядкуванні – професійний керівник поліції, який призначається на посаду за професійними кваліфікаціями, за курсом, і якого, як і його заступників, не так просто звільнити у разі змі-

ни влади. Саме вони мають стати прямими розпорядниками бюджетних коштів, самостійно і прозоро здійснювати кадрову політику. Розподіл професійних та політичних посад має дійти і до правоохоронних органів, інакше ми не зрушимо цю реформу.

По-третє, як я вже казав, поліцейська діяльність, незважаючи на її специфіку, стосовно до громадянина – це сервісна діяльність. Поліцейський надає послуги безпеки для громадянина і оберігає його права. Відповідно, у реформі правоохоронних органів необхідно рухатися паралельно до тих змін, які уряд запроваджує у сфері надання адміністративних послуг. А саме необхідно розробити і запровадити Кодекс поліцейських процедур – закон, у якому виписані всі процедури поліцейської діяльності, права та обов'язки поліцейських при виконанні кожної з процедур. Вони мають регулюватися не відомчими інструкціями чи наказами, а законом. Ці процедури мають чітко знати і громадянин, і поліцейський. Таким чином ми введемо взаємодію між ними на новий рівень.

Очевидно, що запропоновані зміни – ще не вся реформа. Це лише спроба окреслити, як ми можемо ліквідувати «вузькі місця», що перешкоджають конструктивним змінам у правоохоронному секторі. І тим паче очевидно, що для реалізації навіть таких незначних змін потрібні значні фінансові та організаційні ресурси, а також політична воля вищого керівництва держави на їх впровадження. Бо опір цієї системи буде шалений, його неможливо подолати без серйозної політичної підтримки.

Постанова Верховної Ради України

ПРО РЕКОМЕНДАЦІЇ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАНЬ НА ТЕМУ: «ПРО СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ»

№ 5086 – VI від 5 липня 2012 року

Верховна Рада України постановляє:

1. Схвалити Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та перспективи розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України» (далі – Рекомендації парламентських слухань), що додаються.

2. Кабінету Міністрів України до 1 лютого 2013 року проінформувати Верховну Раду України про стан реалізації зазначених Рекомендацій парламентських слухань.

3. Апарату Верховної Ради України забезпечити у встановленому порядку видання збірки матеріалів за результатами цих парламентських слухань.

4. Контроль за виконанням цієї Постанови покласти на Комітет Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони.

5. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

Голова Верховної Ради України

В. ЛИТВИН

Схвалено
Постановою Верховної Ради України
від 5 липня 2012 року № 5086 – VI

РЕКОМЕНДАЦІЇ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАНЬ
НА ТЕМУ: «ПРО СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ»

Учасники Парламентських слухань зазначають, що новий етап кардинальних трансформацій світової політико-фінансової системи, загострення боротьби за природні ресурси, економічна і політична експансія окремих країн обумовлюють зростання нестабільності в світі, у тому числі поблизу кордонів нашої країни. Погрози силою та застосування сили, зазіхання на суверенітет держав все частіше стають інструментом у міждержавних відносинах. Розширюється спектр та зростають масштаби викликів і загроз міжнародному миру і безпеці у політичній, економічній, зокрема сировинній, енергетичній, фінансовій, екологічній, продовольчій, а також в інформаційній сферах. Характер збройних конфліктів зазнає суттєвих змін внаслідок застосування в них якісно нових видів озброєнь і військової техніки, засобів розвідки, управління і комунікацій. Зазначені чинники обумовлюють необхідність нових підходів щодо розв'язання проблем оборони України, забезпечення її національної безпеки.

Воєнна організація та сектор безпеки України не повною мірою відповідають вимогам сучасності, вони в цілому, їх складові внаслідок невиважених, а іноді й помилкових рішень критично ослаблені і на сьогодні досягли критичної межі можливостей щодо вирішення завдань захисту національних інтересів України. Стан Збройних Сил України, як і оборонно-промислового комплексу, характеризується глибокою депресією. Небезпечних масштабів набула багаторічна тенденція зниження військово-технічного потенціалу Збройних Сил України та інших військових формувань. Потребує прискорення процес реформування діяльності правоохоронних органів, призначених забезпечувати національну безпеку, права і свободи людини. Недостатньо враховується та обставина, що в суспільстві відбувається політична радикалізація, мають місце екстремістські настрої і прояви, що створює загрозу громадському спокою, державному суверенітету і територіальній цілісності України.

При вирішенні завдань військового будівництва доводиться враховувати й те, що наша країна, відмовившись від третього за потужністю

арсеналу ядерної зброї та її компонентів, стратегічних бомбардувальників, не одержала від ядерних держав надійних, юридично зобов'язуючих гарантій своєї безпеки.

Учасники Парламентських слухань вважають, що на вирішенні нагальних питань оборони і національної безпеки держави негативно позначаються:

- недосконалість законодавчої бази, яка відповідала б викликам ХХІ століття і створювала б правові умови для формування надійного воєнного і безпекового середовища;

- несформованість ефективної системи розв'язання проблем оборони і безпеки, в тому числі відсутність окремих основоположних документів, які враховували б стан та сучасні тенденції розвитку безпекового середовища, необхідність реформування Воєнної організації відповідно до потреб оборони в умовах дотримання Україною політики позаблоковості, недостатня увага до військової науки;

- недостатні обсяги бюджетного фінансування потреб оборони, яке в останні роки не перевищувало 1 відсотка валового внутрішнього продукту, що не забезпечує підтримання оборонного потенціалу на рівні, який гарантував би високу бойову готовність і боєздатність Збройних Сил України та інших військових формувань;

- неефективне використання ресурсів, що виділяються для підтримання на належному рівні бойової готовності і боєздатності Збройних Сил України, інших військових формувань;

- невиконання та неякісна чи несвоєчасна реалізація вимог чинного законодавства, а також актів та доручень Президента України у сфері національної безпеки і оборони;

- недосконалість державних програм реформування і розвитку Збройних Сил України, інших складових Воєнної організації та сектору безпеки України, розвитку озброєнь і військової техніки, їх узгодженість між собою – відсутність системності і послідовності в їх розробці, неповне виконання визначених у програмах завдань та недостатня ефективність контролю за своєчасним та повним їх виконанням;

- відсутність у системі виконавчої влади структури, наділеної необхідними повноваженнями та спроможної комплексно, ефективно і компетентно координувати реалізацію оборонно-промислової політики, здійснення військово-технічного забезпечення передбачених Конституцією України заходів щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби із злочинністю;

- несформованість вітчизняного оборонно-промислового комплексу;

- занепад більшості оборонних підприємств, конструкторських бюро, науково-дослідних установ, призначених для створення і виробництва сучасної військової техніки та озброєння або модернізації існуючих зразків;

— зволікання із звільненням Міністерства оборони України від виконання невластивих йому функцій, недосконалість системи реалізації надлишкового військового майна, використання земель оборони та вивільнюваних у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України військових містечок;

— недоліки кадрової політики, що призводять до зростання плинності офіцерського складу, неповна укомплектованість первинних офіцерських посад і, як наслідок, – зниження професіоналізму військових кадрів, диспропорції у співвідношенні між чисельністю старшого та молодшого офіцерського складу;

— небезпечні прояви корупції у Збройних Силах України, інших військових формуваннях та правоохоронних органах, у тому числі серед вищого командного та начальницького складу;

— відсутність дієвих заходів щодо переведення військових формувань на комплектування за контрактом за відсутності для цього необхідних соціальних і фінансово-економічних умов;

— загострення соціальних проблем військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу та членів їхніх сімей, осіб, які звільняються із Збройних Сил України та інших військових формувань у зв'язку з їх реформуванням, пов'язане з надзвичайно низьким, порівняно з європейськими державами, грошовим утриманням, незадовільними побутовими умовами та незабезпеченістю житлом;

— обмеженість і недостатня ефективність здійснення демократичного цивільного, в тому числі парламентського, контролю над Збройними Силами України, іншими складовими Воєнної організації та сектору безпеки України. На відміну від практики провідних держав Європи і світу контроль з боку Верховної Ради України не поширюється на здійснення кадрової політики у цій сфері.

Враховуючи вищезазначене, учасники Парламентських слухань вважають завданням надзвичайної державної ваги – радикальне поліпшення стану справ у сфері оборони і національної безпеки, зміну ставлення державних органів до розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України, розробку і реалізацію оптимальної прогностичної її моделі з тим, щоб якнайшвидше створити мобільні, оптимальні за чисельністю, професійно підготовлені, оснащені новітньою військовою технікою і озброєнням, всебічно забезпечені та соціально захищені Збройні Сили України, інші військові формування та сучасний безпековий сектор, здатні забезпечити надійну оборону України, захист її суверенітету, територіальну цілісність і недоторканність кордонів, інтереси громадян і суспільства, національні інтереси нашої держави.

З цією метою учасники Парламентських слухань рекомендують:

1. Президенту України у найкоротший строк забезпечити вирішення питань щодо:

1) безумовного виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 листопада 2010 року «Про виклики та загрози національній безпеці України у 2011 році» в частині оновлення Стратегічного оборонного бюлетеня України, прийняття Державної комплексної програми реформування і розвитку Збройних Сил України на 2012–2017 роки з урахуванням потреб оборони держави в умовах дотримання Україною політики позаблоковості;

2) оптимізації мережі наявних у державі військових формувань, правоохоронних та інших органів, призначених забезпечувати національну безпеку, та чисельності їх особового складу виходячи із реальних потреб розвитку та безпеки нашого суспільства;

3) забезпечення подальшого розвитку Воєнної організації держави і сектору безпеки на сучасних засадах в єдиному комплексі, чіткої узгодженості їх складових, об'єднання їх єдиною системою стратегічного планування та кризового управління, спрямування діяльності на формування сприятливого середовища безпеки довкола та всередині України, створення дієвого механізму вчасного коригування пріоритетів державної політики безпеки і оборони, інтеграції можливостей усіх складових сектору безпеки і оборони для врегулювання наявних криз та нейтралізації загроз;

4) створення ефективної системи формування і реалізації державної політики у сфері функціонування оборонно-промислового комплексу та управління ним, а також військово-технічного співробітництва;

5) створення у складі Уряду України органу, який безпосередньо організовуватиме та координуватиме діяльність усіх структур виконавчої влади з реалізації оборонно-промислової політики, а також з питань військово-технічного забезпечення оборони, правоохоронної діяльності та безпеки держави, виконання державних програм створення нових зразків озброєння та військової техніки (Сапсан, Корвет, АН-70);

6) уточнення строків завершення переведення Збройних Сил України, інших військових формувань на комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, з урахуванням реальних можливостей держави щодо забезпечення їх належного грошового утримання та надання їм службового житла;

7) перегляду засад мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні з урахуванням особливостей сучасних воєнних конфліктів, дотримання державою політики позаблоковості та досвіду інших країн у цій сфері;

8) оптимізації кількості посад, що підлягають заміщенню особами вищого офіцерського (начальницького) складу, та граничних військових і спеціальних звань за цими посадами відповідно до чисельності підпорядкованого особового складу;

9) вдосконалення Доктрини інформаційної безпеки України, оновлення складу Міжвідомчої комісії з питань інформаційної політики та

інформаційної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України та розроблення засад забезпечення кібербезпеки держави;

10) розробки проекту оновленої Концепції та Комплексної цільової програми реформування Служби безпеки України як спеціального уповноваженого органу виконавчої влади у сфері контррозвідувальної діяльності відповідно до вимог Указу Президента України від 10 червня 2010 року, рекомендацій Парламентської асамблеї Ради Європи та з урахуванням здійснюваних реформ у сфері кримінальної юстиції;

11) вдосконалення державного управління у сфері створення і функціонування державної системи страхового фонду документації як складової сектору безпеки і оборони з метою його ефективного використання в інтересах безпеки і оборони держави.

Вважати за доцільне обговорення цих питань на спільному засіданні Комітету з реформування і розвитку Збройних Сил України та оборонно-промислового комплексу і Комітету з питань реформування правоохоронних органів за участю членів Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони.

2. Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони спільно з іншими комітетами Верховної Ради України:

1) підготувати необхідні пропозиції щодо подальшого вдосконалення законодавчої бази у сферах оборони і безпеки держави як єдиного комплексу, зокрема стосовно визначення складу і структури та забезпечення діяльності сектору безпеки і оборони держави, соціального захисту військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу державних органів, які звільняються із служби при реформуванні відповідних органів та формувань;

2) проаналізувати практику здійснення демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави з дати набрання чинності Законом України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» і підготувати пропозиції щодо вдосконалення практики контролю, маючи на увазі зокрема встановлення ефективного контролю з боку Верховної Ради України за здійсненням кадрової політики у цій сфері.

3. Кабінету Міністрів України:

1) вжити заходів щодо розроблення законопроекту про сектор безпеки і оборони держави, в якому визначити зокрема його склад, структуру та завдання;

2) у ході планування заходів щодо забезпечення обороноздатності держави, в тому числі вдосконалення мобілізаційної підготовки, забезпечити взаємну узгодженість розвитку профільних органів сектору безпеки і оборони у рамках процедур оборонного планування держави та інтеграцію зазначеної системи з державним стратегічним плануванням;

3) при визначенні пріоритетів розвитку держави першочергово враховувати потреби профільних органів сектору безпеки і оборони держави та розвитку оборонно-промислового комплексу;

4) визначитися щодо системи основних зразків озброєнь військових формувань та правоохоронних органів на період до 2023 року, а також заasad співробітництва з іноземними країнами-виробниками тих зразків, які не мають доцільності виробництва в Україні, але є необхідними для оснащення військових формувань та правоохоронних органів;

5) вжити невідкладних заходів щодо відновлення боєздатності озброєння і військової техніки Збройних Сил України та інших військових формувань, збільшення обсягу завантаження підприємств оборонно-промислового комплексу держави, передусім казенних, конструкторських бюро, науково-дослідних установ державним замовленням на модернізацію перспективних основних зразків та розробку новітніх видів озброєнь і військової техніки;

6) уточнити перелік органів державної влади, відповідальних за складові Мобілізаційного плану України, їх функції і завдання щодо внесення до цього плану змін та виконання його заходів;

7) активізувати роботу із забезпечення безпечного зберігання боєприпасів на складах, базах та арсеналах Збройних Сил України, інших військових формувань, утилізації надлишкових та непридатних для подальшого використання боєприпасів, забезпечити своєчасне виконання спільних з ОБСЄ заходів щодо вивезення з території України для утилізації рідких компонентів ракетного палива (меланж);

8) вжити заходів щодо створення належних запасів пально-мастильних матеріалів, продовольства, інших матеріально-технічних ресурсів для повного задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань на особливий період;

9) проаналізувати стан вітчизняних підприємств з виробництва боєприпасів та за результатами аналізу розробити заходи щодо їх державної підтримки з метою набуття ними в подальшому можливості виробництва широкої номенклатури сучасних та високоточних типів боєприпасів;

10) забезпечити оперативне вирішення питань, пов'язаних із передачею у комунальну власність органів місцевого самоврядування комунально-житлових об'єктів, які знаходяться за межами закритих територій військових частин, функціонування яких не пов'язане із забезпеченням потреб Збройних Сил України, а також нерухомого військового майна, яке вивільняється (вивільнено) у ході реформування Збройних Сил України та не має перспектив щодо його реалізації на комерційних засадах, і земель, на яких вони розташовані;

11) вжити подальших заходів щодо звільнення Міністерства оборони України та інших державних органів, які здійснюють керівництво вій-

ськовими формуваннями, від виконання невластивих функцій, у тому числі пов'язаних із відчуженням надлишкового військового майна, утриманням житлового фонду, об'єктів соціальної сфери, інженерної інфраструктури та їх обслуговуванням;

12) активізувати роботу щодо розроблення та запровадження Єдиної автоматизованої системи управління Збройними Силами та переведення систем зв'язку військових формувань на цифрові засоби зв'язку;

13) невідкладно вирішити питання щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам державних підприємств оборонно-промислового комплексу та прискорити підписання, внесення змін та доповнень до персональних контрактів з директорами підприємств, які увійшли до Державного концерну «Укроборонпром»;

14) забезпечити повноцінне фінансування Комплексної програми забезпечення житлом військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, посадових осіб митної служби та членів їх сімей та посилити контроль за ефективним використанням зазначених коштів;

15) забезпечити неухильне виконання вимог Закону України «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей», у тому числі щодо забезпечення їх житлом, належним медичним обслуговуванням, та Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» в частині визначення порядку надання та розмірів грошової компенсації військовослужбовцям за належні їм для отримання житлові приміщення;

16) вжити додаткових заходів щодо усунення соціальної несправедливості у пенсійному забезпеченні громадян, звільнених у різні роки з військової служби у запас або відставку. Припинити практику видання та реалізації підзаконних актів, які призводять до появи диспропорції у пенсійному забезпеченні зазначених громадян;

17) організувати розробку програми забезпечення житлом громадян, які звільнені з військової служби в запас або відставку, підлягають відселенню із закритих військових містечок та віддалених від населених пунктів військових містечок, та членів їх сімей, які потребують надання житлових приміщень чи поліпшення житлових умов та перебувають на квартирному обліку у виконавчих органах місцевих рад. Під час розробки проекту закону про Державний бюджет України на 2013 та наступні роки передбачати необхідні обсяги субвенцій обласним, Київській і Севастопольській міським державним адміністраціям для виконання такої програми та вирішення інших соціальних питань зазначеної категорії громадян;

18) розглянути питання, спрямовані на посилення соціального захисту батьків і членів сімей тих військовослужбовців, які загинули у мир-

ний час, та інвалідів, які втратили здоров'я внаслідок проходження військової служби;

19) вдосконалити з урахуванням сучасного досвіду механізм забезпечення житлом військовослужбовців і членів їх сімей, осіб, звільнених з військової служби, зокрема шляхом надання пільгових кредитів на будівництво та придбання житла, виділення земельних ділянок під будівництво житла, закупки житла на вторинному ринку;

20) прискорити вирішення питання щодо визначення розмірів і порядку виплати грошової компенсації за піднайом (найом) житлових приміщень військовослужбовцям Збройних Сил України, які мають право на зазначену компенсацію.

4. Рахунковій палаті внести до Верховної Ради України пропозиції щодо законодавчого забезпечення реалізації принципу гласності у своїй роботі, у тому числі за результатами роботи в профільних органах державної влади, що входять до сектору безпеки і оборони.

Учасники Парламентських слухань наголошують на тому, що стан Воєнної організації та сектору безпеки України, розвиток воєнно-політичної ситуації в Європі та у світі зобов'язують посилити вимоги до керівного складу органів державної влади щодо виконання ними конституційних обов'язків із захисту національних інтересів, суверенітету і безпеки України, конституційного порядку в державі, законних прав та інтересів громадян.

Ситуація вимагає також системного, комплексного аналізу процесів, які відбуваються у безпековому середовищі, усіх ланках Воєнної організації та сектору безпеки України, посилення координації діяльності державних органів і недержавних структур у цій сфері, оперативного реагування на проблеми, що виникають у сфері безпеки і оборони, своєчасного вдосконалення нормативно-правової бази.

Особлива відповідальність покладається на Кабінет Міністрів України, який згідно з Основним Законом України є вищим органом у системі органів виконавчої влади та має забезпечувати державний суверенітет і економічну самостійність України, вживати заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби із злочинністю.

Учасники Парламентських слухань висловлюються за посилення координуючих і контролюючих функцій конституційного органу – Ради національної безпеки і оборони України. Вони вважають за необхідне всебічно проаналізувати практику діяльності розвідувальних, контррозвідувальних та правоохоронних органів, висновки з аналізу врахувати при їх реформуванні, у тому числі в новій редакції Закону України «Про Службу безпеки України», підготовку якого вкрай потрібно прискорити.

Учасники Парламентських слухань звертають увагу на необхідність поліпшення роботи з кадрами, рішучого викорінення проявів корупції,

інших порушень і зловживань у Збройних Силах України, інших військових формуваннях та правоохоронних органах держави, неприпустимість будь-яких спроб використання, всупереч Конституції України, Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, в інтересах певних політичних сил.

Враховуючи важливе значення ролі засобів масової інформації, структур громадянського суспільства у здійсненні громадського контролю, учасники Парламентських слухань наголошують на необхідності компетентного, об'єктивного підходу до висвітлення життя і проблем Збройних Сил України, інших військових формувань, безпекових структур, громадського обговорення законодавчих та інших ініціатив щодо реформування сектору безпеки і оборони, виконання громадянами України конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, виявлення проблем та інших гострих питань у діяльності правоохоронних органів, оперативного вжиття заходів для забезпечення неухильного дотримання законодавства та захисту прав людини.

Учасники Парламентських слухань висловлюють впевненість у тому, що широке ділове і фахове обговорення стану справ і перспектив розвитку Воєнної організації і сектору безпеки держави сприятиме швидшому розв'язанню гострих проблем у цій важливій сфері державного життя, ефективному виконанню Збройними Силами України, іншими військовими формуваннями, органами безпеки відповідальних завдань, покладених на них Конституцією України.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

№ 4759/0/2–12 від 13.04.12

**Голові
Верховної Ради України
В. М. ЛИТВИНУ**

Шановний Володимире Михайловичу!

Згідно з пунктом 2 постанови Верховної Ради України від 9 лютого 2012 р. № 4363–VI щодо проведення 25 квітня ц.р. парламентських слухань на тему «Про стан та перспективи розвитку Воєнної організації та секторубезпеки України» Кабінет Міністрів України подає інформаційно-аналітичні матеріали, пропозиції до проекту рекомендацій парламентських слухань та список їх учасників.

Додаток: на 34 арк.

З повагою

Прем'єр-Міністр України

Микола АЗАРОВ

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАНЬ: «ПРО СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ»

Міністерством оборони України спільно з визначеними міністерствами та іншими органами державної влади опрацьовано питання стосовно стану і перспектив розвитку Воєнної організації держави, а також сектору безпеки. Ці питання були предметом вивчення та аналізу в ході оборонного огляду, який проводився в Україні з 2009 року і до якого були залучені 15 органів державної влади, науково-дослідні установи, а також вітчизняні та закордонні експерти.

Актуальність цього питання визначається тим, що на практиці більшість політичних та військових керівників (звернення Президента України до українського народу, Верховної Ради України 2010, 2011 років, Програма економічних реформ на 2010–2014 роки) тривалий час використовують визначення «сектор безпеки і оборони», тобто життя само підказує, що термін «воєнна організація держави» на сьогодні витісняється та не витримує конкуренції. Нові політичні реалії, у яких виклики та загрози носять комбінований характер, змушують розглядати складову забезпечення національної безпеки і оборони держави під єдиним кутом.

Характер безпекового середовища, яке сформувалося на початку XXI століття внаслідок розширення спектра викликів і загроз, суттєві зміни в змісті та рисах воєнних конфліктів висувають нові вимоги до архітектури системи забезпечення національної безпеки України і потребують її вдосконалення. Аналіз викликів і загроз на довго- та середньострокову перспективу показує дрейф з перебільшення оборонних завдань у бік безпекових, які пов'язані із ситуаціями техногенного, природного характеру, злочинністю, тероризмом та захистом кіберпростору.

Висновки із системного аналізу Воєнної організації держави та її складових, які були зроблено, характеризуються:

Відсутністю єдиної системи управління питаннями національної безпеки і оборони держави, у тому числі її мобілізаційної складової.

Законодавче визначення єдиної системи управління сектору безпеки і оборони не завершено. Існуючі системи управління складових сектору безпеки і оборони мають обмежені можливості щодо сумісності між собою та переважно оснащені застарілим обладнанням і засобами.

У системі мобілізаційної підготовки держави існують проблемні питання щодо забезпечення потреб складових сектору безпеки і оборони в особливий період.

Існує невідповідність можливої тривалості збройного конфлікту та часових можливостей національної економіки в частині забезпечення озброєнням, військовою технікою та іншими матеріально-технічними засобами потреб збройної боротьби.

2. Відсутністю єдиних поглядів стосовно оснащення озброєнням, військовою та спеціальною технікою, забезпечення матеріально-технічними засобами.

На сьогодні можливості промисловості України вкрай обмежені та становлять приблизно 10 % від потреби в номенклатурі озброєння та військової техніки і приблизно 40 % в номенклатурі матеріально-технічних засобів, тобто стратегія опори виключно на власного виробника, без додавання можливостей зовнішніх ринків призводить до втрати матеріальної основи оборони держави.

3. Недостатньо ефективним механізмом фінансування сфери національної безпеки і оборони.

Недостатня ефективність механізму фінансування полягає в тому, що потреба в коштах формується не системно, а кожною структурою окремо, без урахування частки вкладу в забезпечення безпеки. В основу визначення обсягів фінансування покладаються не потреби складових елементів структури для ефективного виконання поставлених завдань, а чисельність персоналу, що унеможлиблює планування та здійснення розвитку таких елементів як озброєння, військова техніка, інфраструктура.

Управління виділеними фінансовими ресурсами залишається не достатньо ефективним. Залишки невикористаних асигнувань на оборону і безпеку за січень поточного року становили 592,1 млн грн. (або 21,3 відсотка призначень на січень), зокрема по Міноборони – 305,3 млн грн. (або 33,7 відсотка призначень на січень), МВС – 114,8 млн грн. (або 12,9 відсотка призначень на січень).

Кредиторська заборгованість по видатках на оборону і безпеку за 2011 рік зросла по загальному фонду на 110,3 млн грн. і станом на 01.01.2012 становила 326,7 млн грн., з яких по Міноборони – 240,7 млн гривень.

Крім цього, значні суми коштів ідуть в дебіторську заборгованість, яка за 2011 рік зросла по загальному фонду на 137,6 млн грн. і станом на 01.01.2012 становила 744,7 млн грн., з яких по Міноборони – 391,4 млн гривень.

Планування значної частки обсягів фінансування розвитку озброєння та військової техніки, капітального будівництва зі спеціального фонду державного бюджету лише додає негативу в цю справу.

4. Триваючим погіршенням стану Збройних Сил і оборонної промисловості.

На озброєнні Збройних Сил знаходиться важке озброєння та військова техніка, третина якого потребує відновлення. У своїй більшості наявне озброєння та військова техніка виробництва 1980–1990 років є морально та фізично застарілими. Темпи оснащення Збройних Сил новими (модернізованими) зразками озброєння і військової техніки значно відстають від процесів їх морального і фізичного старіння. Зазначена проблема пов'язана як з обмеженістю фінансових ресурсів держави на розроблення (модернізацію) нових видів озброєння і військової техніки, так і обмеженими можливостями конструкторських організацій і підприємств вітчизняного оборонно-промислового комплексу. Спеціалізація підприємств, що склалася, не забезпечує потребу Збройних Сил у всіх видах озброєння, військової і спеціальної техніки.

Кадрова політика Збройних Сил має проблемні питання з укомплектованістю військ (сил) молодшими офіцерами та професійним рядовим та сержантським складом. У той же час чисельність Збройних Сил перевищує показники, визначені Державною програмою розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки.

Зберігається тенденція до дострокового звільнення молодших офіцерів, що призводить до дефіциту командирів первинної ланки і змінює співвідношення між старшими і молодшими офіцерами на користь перших.

Короткий строк строкової військової служби, недостатній професійний та освітній рівень призовного контингенту, низька інтенсивність бойової підготовки – фактори, що перешкоджають досягненню необхідного рівня вишколу особового складу.

Не вирішується проблема забезпечення житлом військовослужбовців та членів їх сімей. Кількість військовослужбовців, які перебувають на квартирному обліку, на 1 січня 2011 р. становила понад 45 тис. осіб, у тому числі понад 11 тис. – звільнених у запас.

Спостерігається стійка тенденція до зниження загального рівня бойової готовності військ (сил), їх можливостей гарантовано виконувати покладені на них завдання. Втрачаються практичні навички офіцерів щодо управління військовими з'єднаннями, частинами та підрозділами, на відновлення яких у майбутньому необхідно буде затратити набагато більше коштів і часу, ніж зараз.

Аналіз формування та виконання державного оборонного замовлення свідчить про наявність ряду проблем, пов'язаних з відсутністю єдиного наскрізного планування створення зразків, яке має ув'язати всі етапи його створення з фінансовими ресурсами, а також скоординувати дії всіх співвиконавців на стадіях розроблення, державних випробувань, прийняття на озброєння, підготовки виробництва, закупівлі та переозброєння військ (сил).

Сталою є практика систематичного невиконання основних показників оборонного замовлення, що фінансується за рахунок спеціального фонду Державного бюджету.

Проблеми забезпечення Збройних Сил України новітніми системами озброєння та військової техніки вітчизняного виробництва накопичувалися протягом всіх років незалежності України, насамперед, через відсутність системних підходів до їх розв'язання.

Підприємства оборонно-промислового комплексу, що здійснюють діяльність у сфері розроблення, виготовлення, ремонту, модернізації та утилізації озброєння, військової і спеціальної техніки, мають низький рівень рентабельності, критичний рівень зношеності основних виробничих фондів, виробничу структуру, яка недостатньо адаптована до роботи в ринкових умовах.

5. Недостатньою ефективністю розвідувальних органів.

6. Недосконалістю Єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій.

7. Нездатністю України протистояти новітнім викликам національній безпеці (явищам і тенденціям, що можуть за певних умов перетворитися на загрози національним інтересам), пов'язаним із застосуванням інформаційних технологій в умовах глобалізації, насамперед кіберзагрозам тощо.

Враховуючи оцінку середовища безпеки, наявні та потенційні загрози, Воєнна організація держави в існуючій конфігурації вже не в змозі забезпечити повноцінний захист життєво важливих інтересів держави, покладених на неї законодавством України у сфері безпеки і оборони. Тому серед складових системи національної безпеки України слід розглядати сукупність не тільки державних установ, але й недержавних організацій, що функціонують у сфері захисту прав та свобод людини, базисних цінностей суспільства від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Виконання завдань у сфері національної безпеки і оборони потребує спільних зусиль та узгодженого використання всіх засобів, які є в розпорядженні держави. Збройні Сили України, внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України, Головне управління розвідки Міністерства оборони України та Служба зовнішньої розвідки України, Державне космічне агентство України, які залишаються військовими формуваннями, є тільки одним із цих засобів, але не завжди самодостатнім для виконання всього спектра завдань, у тому числі і оборони держави.

Ці та інші висновки дають підстави для ініціативи проведення кардинальних змін щодо Воєнної організації держави та забезпечення національної безпеки України.

Найбільш приємним для України щодо захисту її національних інтересів є трансформація Воєнної організації в сектор безпеки і оборони

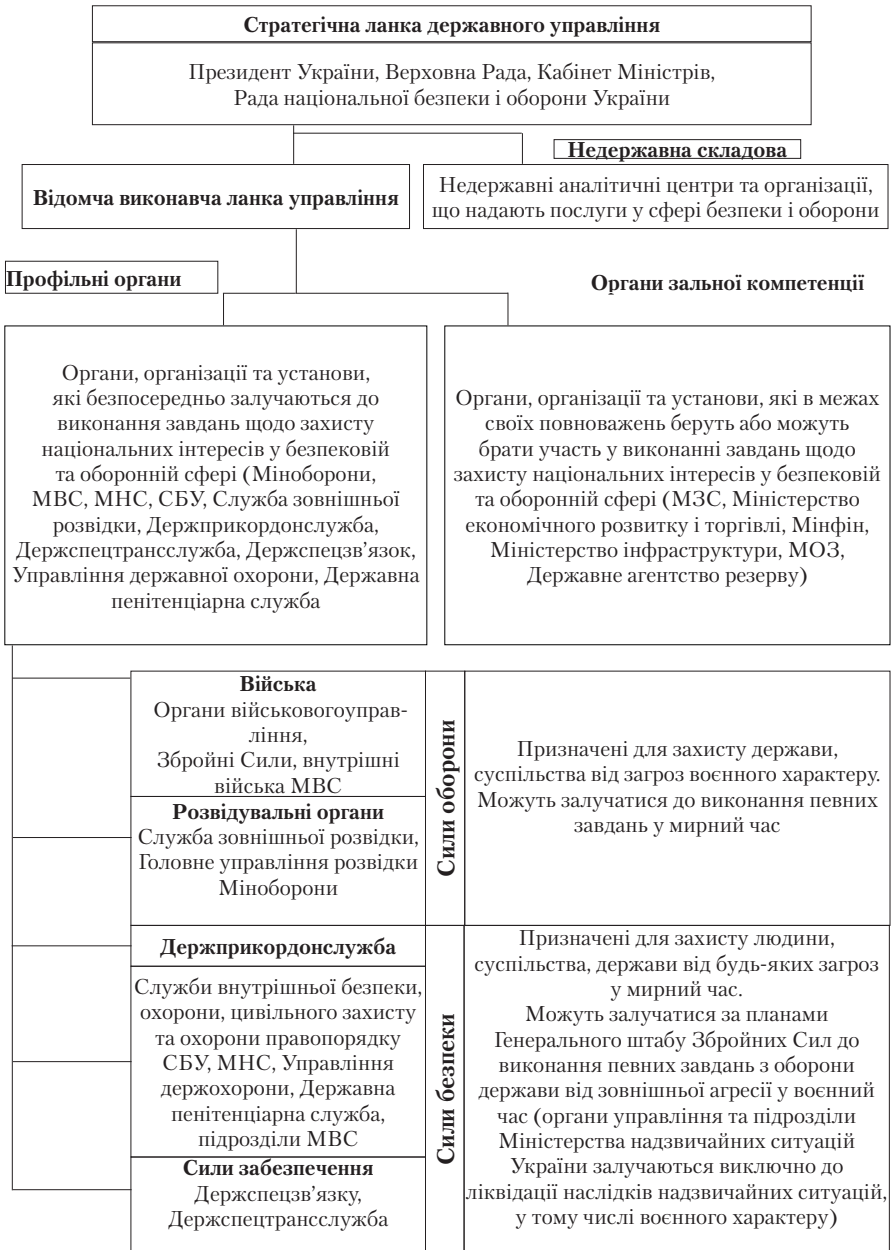


Схема 1. Сектор безпеки і оборони України.

Законодавче закріплення сектору безпеки і оборони, чітке визначення механізму його функціонування в мирний час і кризових ситуаціях дадуть змогу більш ефективно та своєчасно здійснювати коригування пріоритетів державної політики безпеки і оборони, оптимально об'єднати військові та невійськові можливості всіх складових системи національної безпеки для запобігання і нейтралізації існуючих та потенційних воєнних загроз, а також підтримувати оборонний потенціал держави на рівні, що гарантує воєнну безпеку України. Саме такі висновки були підтверджені вітчизняними та закордонними експертами в ході громадського обговорення результатів оборонного огляду.

Діяльність сектору безпеки і оборони спрямовуватиметься на формування сприятливого середовища безпеки довкола та всередині України шляхом консолідації зусиль органів державної влади для забезпечення балансу загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів, формування системи стратегічного планування, створення дієвого механізму моніторингу з метою вчасного коригування пріоритетів державної політики безпеки і оборони, інтеграції можливостей усіх складових сектору безпеки і оборони для врегулювання наявних криз та нейтралізації загроз.

Сектор безпеки і оборони включає профільні і загальної компетенції органи державної влади (державна складова), які об'єднані єдиними цілями, охоплені єдиною системою стратегічного планування та управління і виконують відповідно до Конституції України завдання щодо захисту національних інтересів у сфері безпеки та оборони від наявних і потенційних зовнішніх та внутрішніх викликів і загроз. Вони працюють у тісній взаємодії з недержавними суб'єктами, які будуть широко залучатися до надання послуг у сфері безпеки і оборони, зокрема сприяти просуванню національних інтересів України через вітчизняні та закордонні громадські організації; інформувати громадянське суспільство щодо безпекової та оборонної політики держави; займатися аутсорсингом; надавати консультативно-дорадчу допомогу та миротворчі послуги; проводити експертні оцінки тощо.

До профільних органів державної служби належать органи, установи та організації, які безпосередньо залучаються до виконання завдань щодо захисту національних інтересів у безпековій та оборонній сфері, зокрема: Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство надзвичайних ситуацій України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України, Державна спеціальна служба транспорту, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Управління державної охорони України, Державна пенітенціарна служба України.

До органів загальної компетенції належать органи, установи та організації, які в межах своїх повноважень беруть або можуть брати участь

у виконанні завдань щодо захисту національних інтересів у безпековій та оборонній сфері, зокрема: Міністерство закордонних справ України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство фінансів України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство охорони здоров'я України, Державне агентство резерву України тощо.

Сили і засоби, які перебувають у розпорядженні профільних органів державної влади, розподіляються на сили оборони та сили безпеки.

До сил оборони належать органи військового управління, Збройні Сили, внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України та розвідувальні органи Служби зовнішньої розвідки України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України. Вони призначені для захисту держави, суспільства від загроз воєнного характеру. Можуть залучатися до виконання певних завдань у мирний час.

До сил безпеки належать сили та засоби Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, Міністерства надзвичайних ситуацій України, Управління державної охорони України, Державної пенітенціарної служби України, Міністерства внутрішніх справ України, а також сили забезпечення, зокрема Державна спеціальна служба транспорту і Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. Призначені для захисту людини, суспільства, держави від будь-яких загроз у мирний час. Можуть залучатися за планами Генерального штабу Збройних Сил до виконання певних завдань з оборони держави від зовнішньої агресії в особливий період.

Спираючись на характеристику викликів та загроз національній безпеці України, пріоритети держави в безпековій та оборонній політиці, проаналізовано широкий спектр імовірних ситуацій, у яких застосовуватимуться (залучатимуться) сили безпеки і оборони, на довгострокову перспективу. Ці ситуації об'єднані сценаріями:

- збройна агресія проти України;
- терористичні акти проти України;
- втручання у внутрішні справи України з боку інших держав;
- внутрішня нестабільність;
- порушення державного кордону України;
- надзвичайні ситуації природного характеру;
- активізація організованої злочинності, у тому числі міжнародної;
- надзвичайні ситуації техногенного характеру, у тому числі спричинені терористичними актами та диверсіями, ліквідація наслідків воєнних дій;
- участь у міжнародних миротворчих операціях;
- захист життя громадян України і державної власності за кордоном;
- надання військової допомоги Україною іншим державам у рамках дво- та багатосторонніх угод.

Сценарії стали базовими для визначення місця, ролі і завдань складових сектору безпеки і оборони для гарантування безпеки і оборони держави. За своїм змістом вони є загальним описом ряду кризових ситуацій з визначенням переліку та змісту заходів, що повинна запровадити держава, цілей, які планується при цьому досягти, та базових даних для проведення подальшого планування. Кожний сценарій містить можливі причини (умови) виникнення кризи, сфери зіткнення інтересів (предмет суперечок); цілі, які можуть ставитися протилежною стороною, імовірний розвиток кризи (обстановки), вірогідні масштаби та наслідки; цілі України, що повинні бути досягнуті; функції та завдання складових сектору безпеки і оборони; загальний порядок застосування військ (сил); розрахунки потреб у силах і засобах для протидії (нейтралізації) загрози (кризової ситуації).

У кожному сценарії визначено повноваження органів державної влади, які відповідальні за врегулювання кризових ситуацій за тим чи іншим сценарієм, а також тих, що беруть участь у виконанні цього завдання (таблиця 1).

Таблиця 1.

Розподіл відповідальності складових сектору безпеки і оборони України за організацію виконання завдань з реагування на кризові сценарії

Найменування сценаріїв	Найменування органів виконавчої влади та інших структур України												
	Збройні Сили	Служба безпеки	Міністерство внутрішніх справ	Міністерство надзвичайних ситуацій	Державна спеціальна служба транспорту	Державна прикордонна служба	Служба зовнішньої розвідки	Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації	Управління державної охорони	Державна пенітенціарна служба	Міністерство закордонних справ	Державне космічне агентство	Органи загальної компетенції
Збройна агресія проти України	ГВ	БУ	БУ	БУ	БУ	БУ	ДР	БУ	ДР	ДР	ЗС	ДР	ЗС
Терористичні акти проти України	БУ	ГВ	БУ	ДР	БУ	БУ	БУ	ДР	ДР	ДР	ЗС	ДР	ЗС
Втручання у внутрішні справи України з боку інших держав	ДР	БУ	БУ			ДР	БУ	ДР			ГВ	ДР	

Найменування сценаріїв	Найменування органів виконавчої влади та інших структур України												
	Збройні Сили	Служба безпеки	Міністерство внутрішніх справ	Міністерство надзвичайних ситуацій	Державна спеціальна служба транспорту	Державна прикордонна служба	Служба зовнішньої розвідки	Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації	Управління державної охорони	Державна пенітенціарна служба	Міністерство закордонних справ	Державне космічне агентство	Органи загальної компетенції
Внутрішня не-стабільність	ДР	БУ	ГВ			ДР	ДР	ДР		ДР	Зб	ДР	Зб
Порушення державного кордону України*	ГВ	БУ	БУ			ГВ	БУ	ДР			Зб	ДР	Зб
Надзвичайні ситуації природного характеру	БУ	ДР	БУ	ГВ	БУ	ДР		ДР				ДР	Зб
Активізація організованої злочинності, у тому числі міжнародної		БУ	ГВ			БУ	ДР				Зб	ДР	
Надзвичайні ситуації техногенного та воєнного характеру, у тому числі спричинені терористичними актами і диверсіями	БУ	БУ	БУ	ГВ	БУ	БУ		ДР				ДР	
Участь у міжнародних миротворчих операціях **	ГВ	ДР	БУ	БУ		ДР	ДР				Зб	ДР	
Захист життя громадян України і державної власності за кордоном	БУ	ДР	БУ	ДР		ДР	БУ				ГВ	ДР	

Найменування сценаріїв	Найменування органів виконавчої влади та інших структур України												
	Збройні Сили	Служба безпеки	Міністерство внутрішніх справ	Міністерство надзвичайних ситуацій	Державна спеціальна служба транспорту	Державна прикордонна служба	Служба зовнішньої розвідки	Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації	Управління державної охорони	Державна пенітенціарна служба	Міністерство закордонних справ	Державне космічне агентство	Органи загальної компетенції
Надання військової допомоги Україні іншим державам в рамках дво – та багатосторонніх угод	К	ДР				ДР	БУ				Зб	ДР	

Умовні позначення:

К – керівництво;

БУ – безпосередня участь;

КЗ – координація зусиль (дій, заходів);

ДР – допоміжна роль;

ГВ – головна відповідальність;

Зб – забезпечення (політико – дипломатичне, законодавче, організаційне, ресурсне, інформаційне);

* щодо завдань охорони державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах головна відповідальність покладена на Державну прикордонну службу України; в повітряному та підводному просторі в межах територіального моря – головна відповідальність покладена на Збройні Сили;

** регулюється Законом України «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях».

Примітка: 1. У бойових діях органи управління та підрозділи Міністерства надзвичайних ситуацій України (як не комбатанти) участі не беруть, а проводять роботи з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, у тому числі воєнного характеру.

2. Під час проведення міжнародних миротворчих операцій головні виконавці визначаються залежно від характеру (виду) операції (миротворча, гуманітарна, поліцейська тощо).

Такий розподіл дає можливість спланувати для залучення оптимальну кількість сил та засобів складових сектору безпеки і оборони, забезпечивши тим самим достатню ефективність їх застосування та економію ресурсів держави.

Відповідно до визначених сценаріїв планування складові сектору безпеки і оборони повинні розвивати оперативні можливості, що забезпечать виконання завдань захисту національних інтересів України.

У цілому сили оборони разом із силами безпеки повинні бути здатними до ведення високомобільних, швидкоплинних операцій (бойових дій) з рішучими цілями в умовах жорсткої боротьби за панування в космічному просторі, повітрі та на морі, масованого застосування високоточної зброї, гострого інформаційного протиборства, широкого застосування асиметричних дій і ефективного протистояння аналогічним діям з боку противника.

Завдання суб'єктів забезпечення національної безпеки України визначені Конституцією України та конкретизовані відповідними законами, нормативно-правовими актами та міжнародними договорами України. Водночас вони уточнююватимуться залежно від визначених пріоритетів реалізації національної політики безпеки і оборони.

Основними завданнями сил оборони як найбільш складних та комплексних, що передбачають системне залучення до їх виконання інших складових сектору безпеки і оборони, є:

- оборона України шляхом проведення комплексу заходів щодо ведення інформаційної боротьби, забезпечення готовності до захисту своїх національних інтересів військовими засобами, безпосередньої відсічі збройної агресії проти України, боротьби із силами спеціальних операцій (диверсійно-розвідувальними підрозділами) потенційного противника, ведення територіальної оборони держави, запровадження та підтримання правового режиму воєнного стану, ліквідації наслідків аварій і катастроф, що виникли в результаті бойових дій;

- охорона повітряного та підводного простору держави у випадках, визначених законодавством;

- забезпечення захисту об'єктів Збройних Сил від терористичних актів у випадках, передбачених законодавством. Застосування сил і засобів Збройних Сил для припинення протиправних дій, здійснення терористичного акту в повітряному просторі та територіальних водах України, а також у заходах, спрямованих на забезпечення безпеки судноплавства та боротьбу з піратством і тероризмом, захисту життя і здоров'я громадян, об'єктів державної власності за межами України, у районах кризових ситуацій;

- запобігання, стримування та ліквідація воєнному конфлікту;

- здійснення разом з органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування заходів правового режиму надзвичайного та воєнного стану;

— надання допомоги центральним органам виконавчої влади, місцевим державним адміністраціям і органам місцевого самоврядування під час надзвичайних ситуацій;

— підтримання миру та регіональної (глобальної) стабільності шляхом конструктивного партнерства і співробітництва з існуючими системами глобальної та регіональної безпеки, участі в міжнародних миротворчих операціях, сприяння миротворчим зусиллям інших держав.

Ефективність виконання завдань силами безпеки і оборони досягається шляхом чіткої організації взаємодії між ними. Така взаємодія можлива лише за умов створення єдиної системи оборонного планування, яка інтегрована і є частиною системи державного стратегічного планування.

Загальне керівництво у сфері національної безпеки і оборони здійснює Президент України як глава держави, гарант державного суверенітету, територіальної цілісності, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, Верховний Головнокомандувач Збройних Сил і Голова Ради національної безпеки і оборони України.

Верховна Рада України визначає і затверджує основи національної безпеки і оборони, загальну структуру, чисельність, завдання Збройних Сил, інших військових формувань, оборонний бюджет як складову частину Державного бюджету України, у межах своїх повноважень здійснює законодавче регулювання, розроблення та прийняття відповідних законопроектів і нормативно-правових актів у сфері національної безпеки і оборони, затверджує засади внутрішньої і зовнішньої політики, укази Президента України щодо введення воєнного чи надзвичайного стану, проведення загальної або часткової мобілізації.

Рада національної безпеки і оборони України координує та контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони; з урахуванням змін у геополітичній обстановці вносить Президентіві України пропозиції щодо уточнення Стратегії національної безпеки та Воєнної доктрини України.

Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, вживає заходів щодо забезпечення прав та свобод людини і громадянина, обороноздатності, національної безпеки України, громадсько-го порядку та боротьби зі злочинністю.

Для забезпечення стратегічного керівництва Збройними Силами, іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами в особливий період може створюватися Ставка Верховного Головнокомандувача Збройних Сил як вищий колегіальний орган воєнного керівництва обороною держави в цей період.

Матеріальною базою єдиної системи управління стануть об'єднані інтегрованою системою зв'язку і відповідними засобами автоматизації Си-

туаційний центр Міністерства оборони України та Генерального штабу, Антитерористичний центр при Службі безпеки України, Центр управління в надзвичайних ситуаціях Міністерства надзвичайних ситуацій України, Головний центр управління службою Державної прикордонної служби України, аналогічні підрозділи інших міністерств і відомств, що входять до сектору безпеки і оборони. Існуючі системи управління будуть інтегровані в Єдину автоматизовану систему управління сектору безпеки і оборони на принципах поєднання централізованого та децентралізованого управління.

У рамках правового механізму буде подальше інституціональне перетворення сектору безпеки і оборони. Буде розроблено та впроваджено алгоритм діяльності сектору безпеки і оборони в кризових ситуаціях, забезпечено ефективне планування, координацію та контроль за діяльністю суб'єктів гарантування національної безпеки і оборони.

Сили безпеки і оборони повинні мати стан, який за кількістю і якістю озброєння та військової техніки, запасів матеріально-технічних засобів, наявності сучасної системи управління військами (силами), розвинутої інфраструктури, укомплектованості, рівнем підготовки та морально-психологічним станом особового складу гарантовано забезпечить виконання покладених на них завдань безпеки і оборони.

Побудова нової моделі сектору безпеки і оборони здійснюватиметься на базі існуючих центральних органів виконавчої влади України шляхом уточнення функцій, завдань та розподілу відповідальності і дольової участі всіх складових системи гарантування національної безпеки України за визначеними сценаріями застосування військ (сил).

Крім того, будуть створені умови для більш широкого залучення цивільних державних та недержавних організацій до виконання завдань в інтересах безпеки і оборони країни. Найбільш перспективними напрямками такої діяльності будуть: залучення цивільних організацій до надання миротворчих послуг в інтересах виконання миротворчих завдань Збройних Сил; функціонування мережі недержавних інституцій, що професійно опікуються проблемами безпеки і оборони тощо.

В основу побудови сектору безпеки і оборони слід покласти такі основні принципи:

- пріоритетність створення умов для гарантованого виконання завдань безпеки і оборони держави;
- об'єднання можливостей сил безпеки і оборони при виконанні завдань щодо захисту національних інтересів України;
- верховенство права, реалізацію прав і свобод людини та громадянина, пріоритетність забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців і членів їх сімей;

– інтеграцію, що передбачає формування та функціонування в органічній єдності із системою національної безпеки України;

– оборонну достатність з урахуванням поточного і прогнозованого характеру воєнно-політичної обстановки, економічних і фінансових можливостей держави, а також проведення політики позаблоковості;

– зосередження зусиль на виконанні пріоритетних завдань, що полягає у здатності швидко нарощувати необхідні оперативні можливості складових сектору безпеки і оборони у визначеному місці та в необхідний час;

– відповідність можливостей держави щодо ресурсного задоволення потреб складових сектору безпеки і оборони. Упровадження інноваційних методів управління ресурсами, у тому числі в умовах бюджетних обмежень, що даватиме змогу здійснювати їх концентрацію в інтересах виконання найбільш важливих завдань безпеки і оборони держави, а також раціональний розподіл наявних ресурсів між складовими сектору безпеки і оборони;

– уніфікацію вимог, що полягає в скоординованому набутті необхідних оперативних можливостей сил безпеки і оборони шляхом виконання трьох взаємно узгоджених завдань: упровадження перспективних технологій та проведення єдиної технічної політики; використання узгоджених концепцій підготовки та застосування сил безпеки і оборони; удосконалення організаційної та функціональної взаємодії між складовими сектору безпеки і оборони;

– дотримання загальноновизнаних норм і принципів міжнародного права, виконання міжнародних зобов'язань України.

На сьогодні складові сектору безпеки і оборони розвиваються за своїми власними плануючими документами-концепціями, державними програмами, планами. Введення єдиного оборонного планування, інтегрованого в систему державного стратегічного планування, може вирішити проблему ефективного розподілу завдань між складовими сектору безпеки і оборони, адаптувати їх до завдань сьогоденних та перспективних викликів та загроз, створити ефективну систему фінансування сфери національної безпеки і оборони, уніфіковану воєнно-технічну політику держави, включити використання додаткових джерел воєнних технологій, розроблення та виробництва озброєнь, техніки й ресурсів.

Досягнення цілей побудови сектору безпеки і оборони планується здійснювати поетапно:

– на першому етапі (до кінця 2017 року) – створення необхідних умов для трансформації та здійснення основних структурних і функціональних перетворень складових компонентів;

– на другому (до кінця 2023 року) – забезпечення розвитку за основними напрямками діяльності.

У подальшому передбачається завершення створення сектору безпеки і оборони як цілісної системи та забезпечення його подальшого сталого розвитку.

Процес трансформації сектору безпеки і оборони супроводжуватиметься проведенням постійного, створеного на основі єдиної методологічної бази моніторингу результатів, прийняттям рішень щодо коригування запланованих заходів, апробацією інноваційних ідей і технологій у ході відповідних експериментів, навчань, тренувань тощо. При цьому будуть вирішуватися такі завдання:

- поступове нарощування можливостей сектору безпеки і оборони, що дасть змогу в перспективі брати участь у всьому спектрі майбутніх військових та цивільно-військових операцій з надання гуманітарної допомоги, а також інших операцій, досягнення оперативної сумісності складових сектору безпеки і оборони, розроблення ефективного механізму реагування на кризові ситуації, вивільнення Збройних Сил від виконання невластивих функцій та завдань;

- поетапне вдосконалення організаційних структур, оптимізація чисельності особового складу та кількості озброєння і військової техніки, відновлення справності та продовження ресурсу, проведення модернізації, створення нових систем і уніфікації зразків озброєння та військової техніки шляхом упровадження новітніх технологій;

- перегляд доктрин, стратегій та концепцій, а також удосконалення нормативно-правової бази з питань безпеки і оборони.

Серед важливих проблем реформування та забезпечення сталого функціонування військових формувань є завдання, вирішення яких потребує якомога швидшого вирішення, зокрема:

- у сфері державного оборонного замовлення:

- доведення частки видатків загального фонду державного бюджету в обсягах фінансування державного оборонного замовлення з 2013 року до 80 відсотків, а в наступних роках – до 100 відсотків;

- забезпечення частки видатків спеціального фонду державного бюджету, призначених державними замовниками на фінансування оборонного замовлення, надходженнями з найбільш реальних (гарантованих) джерел наповнення спеціального фонду;

- у сфері реалізація надлишкового рухомого військового майна:

- створення єдиного каталога первинних вартостей (цін придбання) військового майна;

- підвищення відповідальності служб забезпечення та посадових осіб державних органів, в управлінні яких перебуває військове майно, за встановлення категорії технічного стану, зокрема, як це врегульовано Законом України «Про засади запобігання та протидії корупції» по відношенню до суб'єктів оціночної діяльності (кримінальна відповідальність);

— введення до програм підготовки експертів-оцінювачів предмета з вивчення особливостей оцінки військового рухомого та нерухомого майна, їх відповідальності за свою діяльність;

— у сфері управління мобілізаційною підготовкою Воєнної організації та сектору безпеки України;

— здійснення перегляду системи забезпечення потреб Збройних Сил та інших військових формувань в особливий період, зокрема накопичення в рамках оборонного замовлення в мирний час необхідних запасів озброєння, військової техніки, інших матеріально-технічних засобів на складах (базах, арсеналах) Збройних Сил та інших військових формувань, а також Держрезерву. Це дозволить відновлювати втрати та витрати, не чекаючи їх поставок з національної економіки;

— підвищення соціального статусу військовослужбовців, проведення активної державної політики по зміцненню авторитету військової служби;

— розгляд відповідно до підпункту 6.8. Протоколу № 6 засідання Кабінету Міністрів України від 30 січня 2012 року Мінсоцполітики, Мінфіну та Міноборони разом із зацікавленими центральними органами виконавчої влади питання щодо впорядкування грошового забезпечення військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу в межах виділених асигнувань та подання узгоджувальних пропозицій Кабінету Міністрів України;

— завершення опрацювання механізму упорядкування грошового забезпечення і проведення відповідного перерахунку пенсій військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу, винайдення додаткових коштів з державного бюджету на пенсійне забезпечення;

— опрацювання за дорученням Кабінету Міністрів України Мінсоцполітики проекту відповідної постанови Уряду щодо підвищення посадових окладів військовослужбовців, а також перерахування раніше призначених пенсій;

— здійснення перепідготовки військовослужбовців, звільнених у результаті реформування Збройних Сил України (за офіційними даними, звільнено 80 тисяч військовослужбовців, непереїдготовленими залишається 25 тисяч осіб. Крім того, з військових формувань (Збройні Сили, внутрішні війська, Служба безпеки, Державна прикордонна служба, Служба зовнішньої розвідки, Управління державної охорони, спецслужби транспорту та зв'язку України) щороку звільняється до 9 тисяч осіб, з яких більше половини потребує перепідготовки);

— започаткування розроблення після прийняття нормативно-правових актів у сфері розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України, в яких буде визначено прогнозовані показники щодо кількості звільнених військовослужбовців на наступні роки, нової Державної програми соціальної і професійної адаптації військовослужбовців Збройних Сил,

та інших військових формувань України, які звільняються або звільнені на період до 2016 року, передбачивши для її виконання окрему бюджетну програму «Соціальна та професійна адаптація військовослужбовців, що підлягають звільненню та звільнені в запас або відставку».

Існує ряд питань, запропонованих для розгляду на парламентських слуханнях представниками складових воєнної організації держави. Сподіваюся, що вони їх викладуть у ході своїх виступів.

Таким чином, захист національних інтересів України та зміцнення обороноздатності держави доцільно вирішувати шляхом трансформації Воєнної організації держави в сектор безпеки і оборони.

Для цього є обґрунтована необхідність і реальні можливості щодо нормативно-правового врегулювання визначення та перспектив розвитку сектору безпеки і оборони України за умов схвалення проекту Стратегічного оборонного бюлетеня України.

Стратегічний оборонний бюлетень України, проект якого підготовлено за результатами оборонного огляду, стане системним документом для формування скоординованої політики безпеки і оборони, що включає в себе політичні, дипломатичні ініціативи, а також економічні, політичні, соціальні та військові заходи. Він закладе базу для формування комплексного національного підходу до оборони України, коли всі компетентні інститути сектору безпеки і оборони України будуть приймати далекоглядні та узгоджені рішення з урахуванням їх конституційних завдань.

Міністерство оборони України

Парламентські слухання

**«Про стан і перспективи
розвитку
Воєнної організації
та сектору безпеки України»**

ОБОРОННИЙ ОГЛЯД УКРАЇНИ

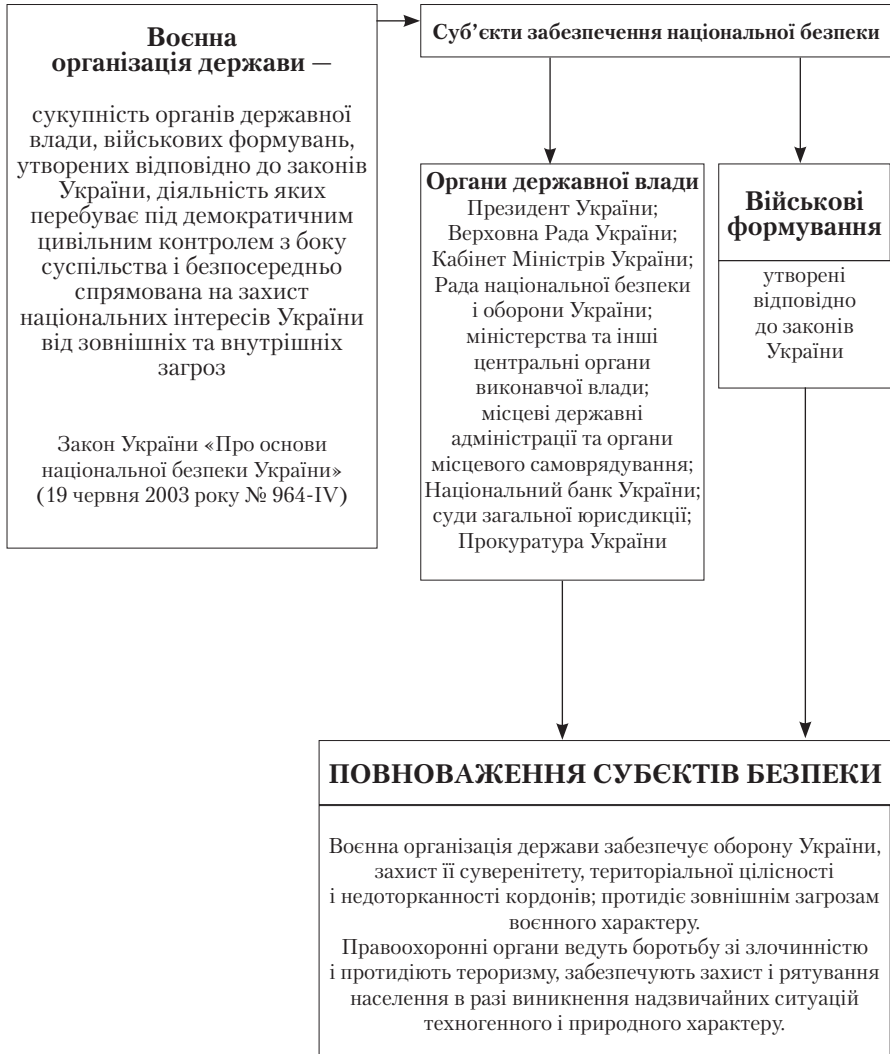
УЧАСНИКИ

1. Президент України;
2. Рада національної безпеки і оборони України;
3. Кабінет Міністрів України;
4. Міністерство юстиції України;
5. Міністерство оборони України;
6. Міністерство закордонних справ України;
7. Міністерство фінансів України;
8. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України;
9. Міністерство інфраструктури України;
10. Міністерство внутрішніх справ України;
11. Міністерство надзвичайних ситуацій України;
12. Державна прикордонна служба України;
13. Служба безпеки України;
14. Служба зовнішньої розвідки України;
15. Управління державної охорони;
16. Державна пенітенціарна служба України;
17. Держспецзв'язку;
18. Державне космічне агентство України

РЕЗУЛЬТАТ

**Стратегічний
оборонний
бюлетень
України**

СТАН ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВИ



ОСНОВНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Нове середовище безпеки України

Геополітичне положення України характеризується динамічністю формування багатополлярної моделі світоустрою, посиленням впливу нових центрів сил, вирішенням неврегульованих конфліктів поблизу державного кордону, посиленням ролі фінансово-економічних чинників у міжнародних відносинах.

Міжнародний тероризм, піратство, транснаціональна організована злочинність і розповсюдження зброї масового ураження, боротьба за сфери впливу, зміна влади в тих чи інших країнах набувають форм, які призводять до зростання міжнародної нестабільності.

Стрімкий розвиток новітніх технологій актуалізує інформаційний чинник у реалізації зовнішньої політики провідних держав світу та забезпеченні їх національних інтересів.

На безпекову ситуацію, загострення старих суперечностей та появу нових загроз суттєво впливатимуть глобальні кліматичні зміни, зростаючий дефіцит питної води і продовольства в окремих регіонах світу, демографічні процеси, загострення міжрелігійних та міжетнічних суперечностей, а також природні і техногенні катастрофи.

З огляду на тенденції та умови розвитку воєнно-політичної обстановки Україна вважає, що збройна агресія, яка призводить до виникнення локальної або регіональної війни проти неї, в середньостроковій перспективі є малоімовірною, але не виключається

Уточнення засад внутрішньої та зовнішньої політики України, зокрема визначення позаблоковості її політики у сфері безпеки і оборони, неучасті у військових союзах дає змогу в середньостроковій перспективі значно зменшити напруженість у регіоні та створити навколо України зону стабільності і стратегічної рівноваги

Пріоритети політики безпеки і оборони України

Захист національних інтересів у сфері безпеки і оборони, запобігання виникненню конфліктів та зміцнення регіональної стабільності, урегулювання наявних криз і нейтралізація загроз на ранніх стадіях їх виникнення, підтримання зусиль, спрямованих на протидію мілітаризації та гонці озброєнь, намагання перерозподілу геополітичних впливів та провокування конфліктних ситуацій, прагнення легітимізувати в той чи інший спосіб статус самопроголошених квазидержавних утворень на територіях окремих країн

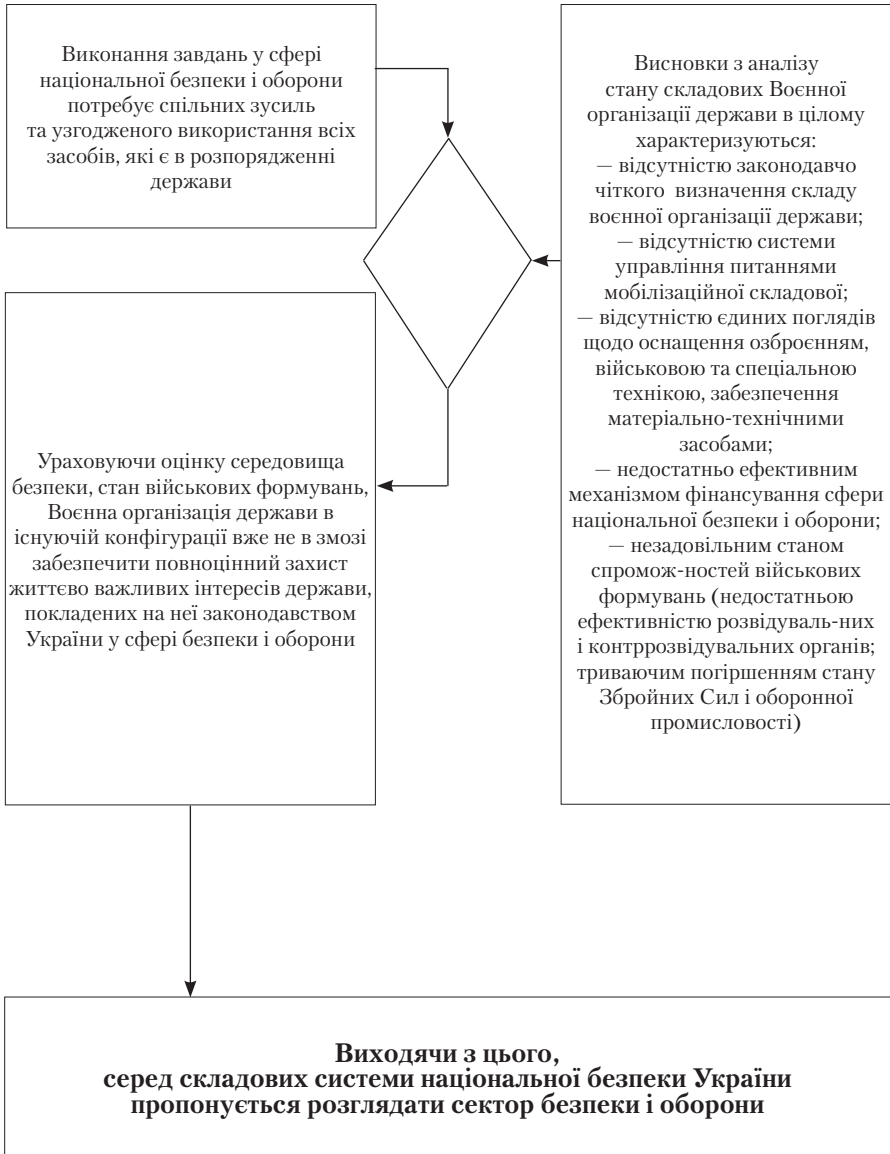
Україна не висуває територіальних претензій до інших держав та не визнає жодних претензій до себе, рішуче захищає суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність своїх державних кордонів. Її політика у сфері безпеки і оборони є відкритою та послідовною

Розвиток можливостей держави щодо оперативного реагування на реальні і потенційні загрози; усебічне забезпечення сил оборони сучасним озброєнням та військовою технікою, підтримання спроможностей вітчизняного оборонно-промислового комплексу за рахунок використання новітніх технологій як на основі кооперації з державами-партнерами, так і впровадження власних замкнених циклів створення військової техніки та озброєнь, формування ефективної бюджетної політики у сфері національної безпеки і оборони

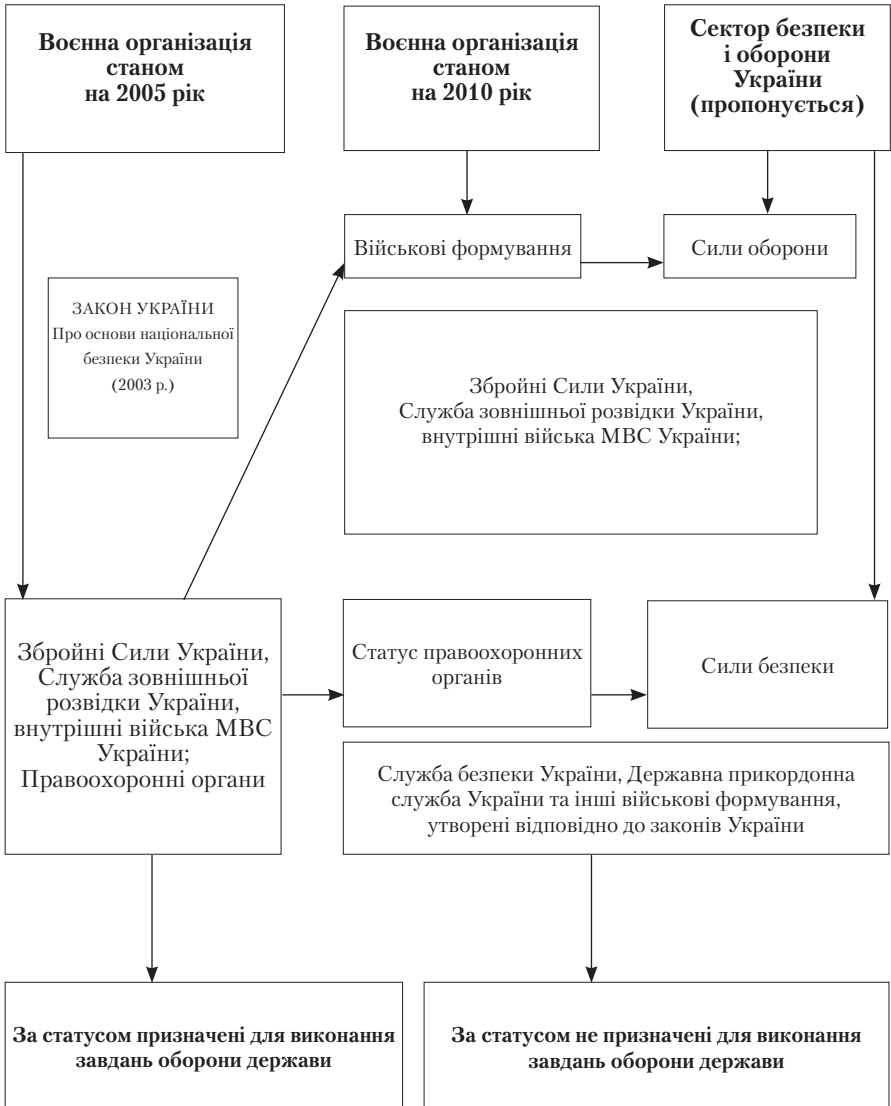
Забезпечення реалізації гарантій соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, працівників правоохоронних органів, інших прирівняних до них осіб

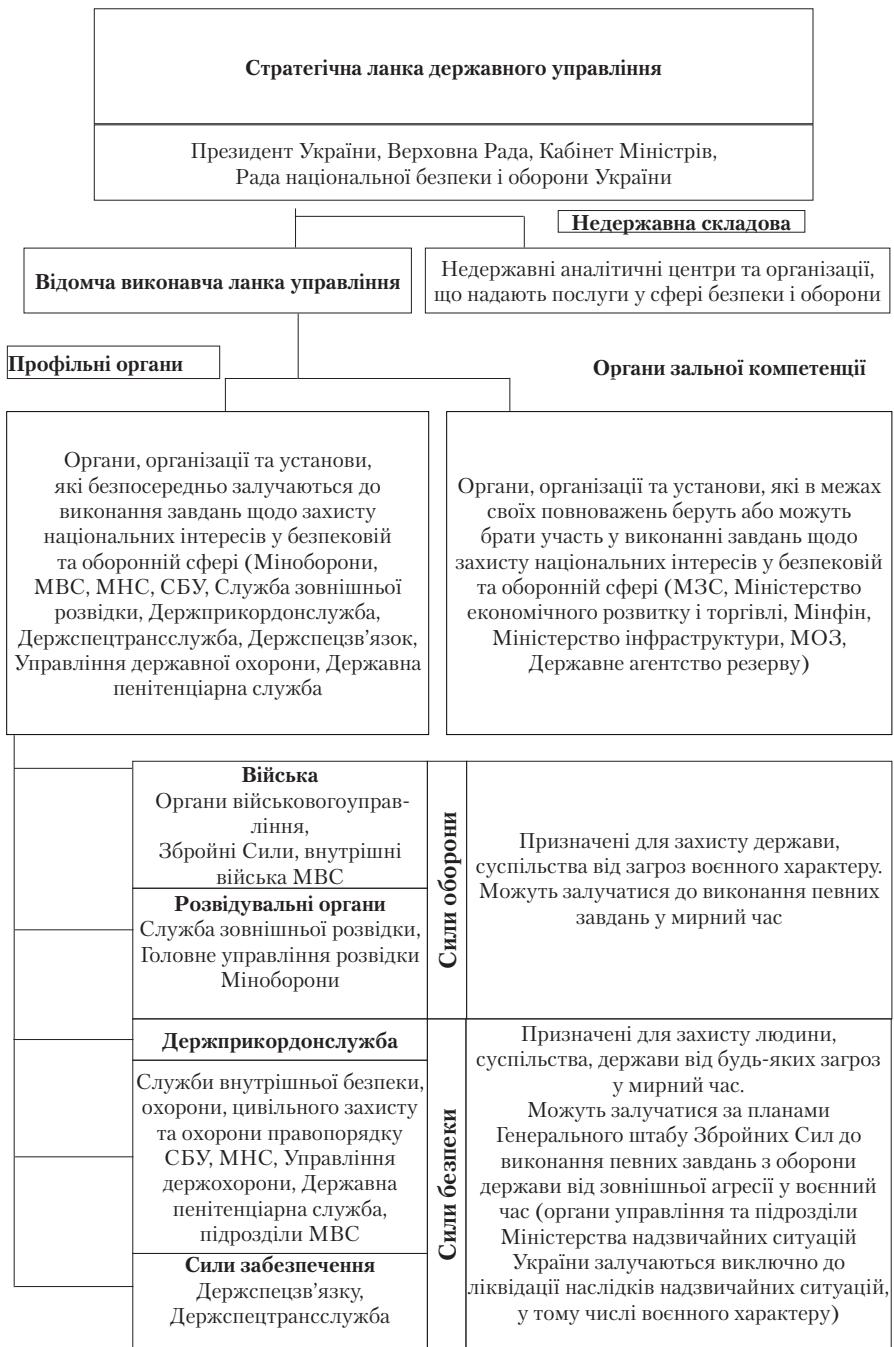
Удосконалення системи демократичного цивільного контролю над складовими сектору безпеки і оборони, забезпечення їх відповідності вимогам європейських інституцій

СУПЕРЕЧНОСТІ РОЗВИТКУ ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВИ



ТРАНСФОРМАЦІЯ ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВИ





ОБ'ЄДНАННЯ ХАРАКТЕРИСТИК ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В СЦЕНАРІЇ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛ

Спираючись на характеристику викликів та загроз національній безпеці України, пріоритети держави в оборонній та безпековій політиці, у ході оборонного огляду проаналізовано широкий спектр імовірних ситуацій, у яких застосовуватимуться (залучатимуться) сили безпеки і оборони, на довгострокову перспективу. Ці ситуації об'єднані такими сценаріями:

Збройна агресія проти України;

Терористичні акти проти України;

Втручання у внутрішні справи України з боку інших держав;

Внутрішня нестабільність;

Порушення державного кордону України;

Надзвичайні ситуації природного характеру;

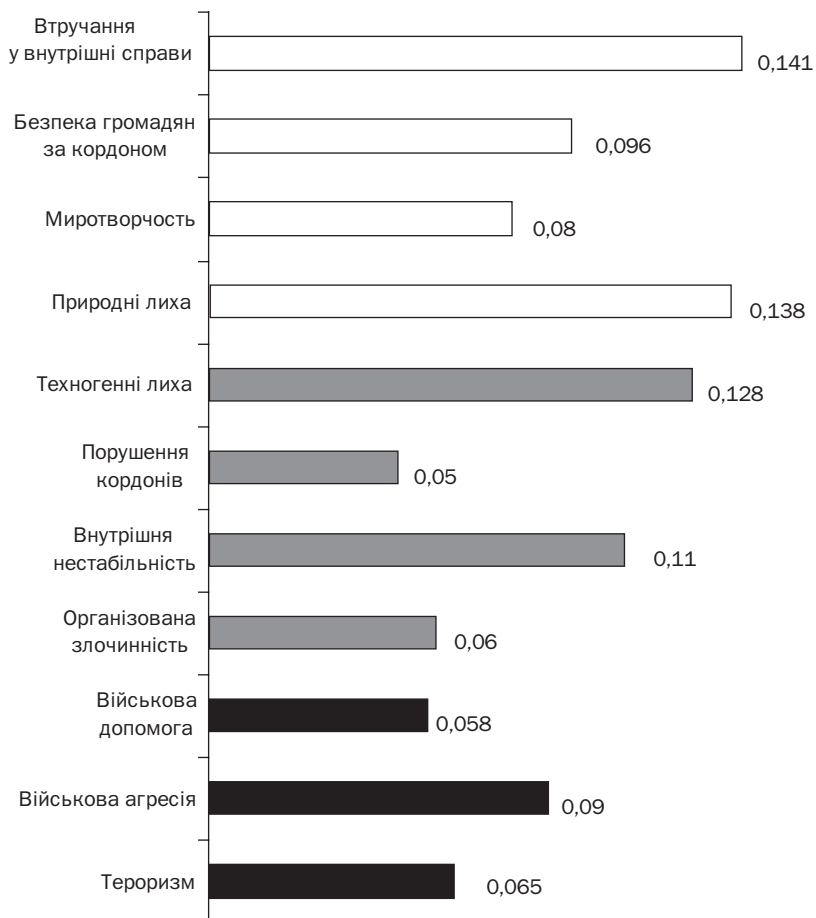
Активізація організованої злочинності, у тому числі міжнародної;

Надзвичайні ситуації техногенного та воєнного характеру, у тому числі спричинені терористичними актами і диверсіями;

Участь у міжнародних миротворчих операціях;

Захист життя громадян України і державної власності за кордоном;

Надання військової допомоги Україною іншим державам у рамках дво- та багатосторонніх угод.



короткострокова перспектива



середньострокова перспектива



довгострокова перспектива

ПРІОРИТЕТИ СЦЕНАРІЇВ ВІДПОВІДНО ДО ЙМОВІРНІСТІ ВИНИКНЕННЯ ТА МОЖЛИВИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ УКРАЇНИ

Короткотермінові — які виникають часто і вимагають практично постійного залучення сил і засобів Збройних Сил України, інших військових формувань для їх нейтралізації.

- Сценарій № 3 — втручання у внутрішні справи України з боку інших держав;
- сценарій № 6 — надзвичайні ситуації природного характеру;
- сценарій № 9 — участь у міжнародних миротворчих операціях;
- сценарій № 10 — захист життя громадян України, державної власності за кордоном;
- ситуація 7.1. — активізація піратства

Середньотермінові — виникнення яких не обумовлене поточними потребами, однак уподовж 4–7 років є висока ймовірність реалізації цих сценаріїв.

- Сценарій № 4 — внутрішня нестабільність;
- сценарій № 5 — порушення цілісності кордонів України, в тому числі в її повітряному та морському просторі;
- сценарій № 7 — активізація організованої злочинності, в тому числі міжнародної;
- сценарій № 8 — надзвичайні ситуації техногенного та воєнного характеру, у тому числі спричинені терористичними актами і диверсіями

Довготермінові — виникнення яких можливе через 10 років і довше.

- Сценарій № 1 — здійснення збройної агресії проти України, запобігання та її відбиття;
- сценарій № 2 — терористичні акти проти України;
- сценарій № 11 — надання військової допомоги Україною іншим державам у рамках дво- та багатосторонніх угод

**РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВ І ВІДОМСТВ УКРАЇНИ
ЗА СЦЕНАРІЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)**

№ п/п	Найменування сценаріїв	Найменування органів виконавчої влади та інших структур											Органи загальної компетенції				
		ЗСУ	СВУ	МВС	МНС	Держ-спец-транс-служба	АДПСУ	СЗР	Держ-спец-зв'язку	УДО	ДПСУ	МЗС		ДКАУ			
1.	Збройна агресія проти України	ГВ	БУ	БУ	БУ	БУ	БУ	БУ	БУ	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ЗБ
2.	Терористичні акти проти України	БУ	ГВ	БУ	ДР	БУ	БУ	БУ	БУ	ДР	БУ	БУ	ДР	ДР	ДР	ДР	ЗБ
3.	Терористичні акти проти України	ДР	БУ	БУ	БУ	БУ	БУ	БУ	ДР	ДР	БУ	БУ	ДР	ДР	ДР	ДР	
4.	Внутрішня нестабільність	ДР	БУ	ГВ	ГВ	ГВ	ГВ	ГВ	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ЗБ
5.	Порушення державного кордону України *	ГВ	БУ	БУ	БУ	БУ	ГВ	ГВ	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ЗБ
6.	Надзвичайні ситуації природного характеру	БУ	ДР	БУ	ГВ	ГВ	ГВ	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ЗБ
7.	Активізація організованої злочинності, у тому числі міжнародної		БУ	ГВ	ГВ	ГВ	ГВ	ГВ	ДР	БУ	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	
8.	Надзвичайні ситуації техногенного та воєнного характеру, у тому числі спричинені терористичними актами і диверсіями	БУ	БУ	БУ	ГВ	ГВ	ГВ	ДР	ДР	БУ	БУ	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	
9.	Участь у міжнародних миротворчих операціях **	ГВ	ДР	БУ	БУ	БУ	БУ	БУ	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	
10.	Захист життя громадян України і державної власності за кордоном	БУ	ДР	БУ	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	ДР	БУ	БУ	ДР	ДР	ДР	ДР	
11.	Надання військової допомоги Україною іншим державам у рамках дво- та багатосторонніх угод	К	ДР						ДР	ДР	БУ	БУ	ДР	ДР	ДР	ДР	

* щодо завдань охорони державного кордону на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах ГВ є Держжиркордонслужба, повітряного простору в межах територіального моря ГВ є ЗСУ;
** ЗСУ – ГВ; за військовими миротворчі операції.

К – керівництво;

БУ – безпосередня;

ДР – допоміжна роль;

КЗ – координація зусиль (дії, заходів);
ГВ – головна відповідальність;

ЗБ – забезпечення політико-дипломатичне, законодавче, організаційне, ресурсне, інформаційне).

СТРАТЕГІЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Досягнення цілей побудови сектору безпеки і оборони планується здійснювати поетапно:

*Перший етап
(до кінця 2017 р.)*

Створення необхідних умов для трансформації та здійснення основних структурних і функціональних перетворень складових компонентів

*Другий етап
(до кінця 2023 р.)*

Забезпечення розвитку за основними напрямками діяльності

У подальшому завершення створення сектору безпеки і оборони як цілісної системи та забезпечення його подальшого сталого розвитку

При цьому будуть вирішуватися такі завдання:

поступове нарощування можливостей сектору безпеки і оборони, що дасть змогу в перспективі брати участь у всьому спектрі майбутніх військових та цивільно-військових операцій з надання гуманітарної допомоги, а також інших операцій, досягнення оперативної сумісності складових сектору безпеки і оборони, розроблення ефективного механізму реагування на кризові ситуації, вивільнення Збройних Сил від виконання невластивих функцій та завдань;

поетапне вдосконалення організаційних структур, оптимізація чисельності особового складу та кількості озброєння і військової техніки, відновлення справності та продовження ресурсу, проведення модернізації, створення нових систем і уніфікації зразків озброєння та військової техніки шляхом упровадження новітніх технологій; перегляд доктрин, стратегій та концепцій, а також удосконалення нормативно-правової бази з питань безпеки і оборони

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

В основу побудови сектору безпеки і оборони слід покласти такі основні принципи:

1. Пріоритетність створення умов для гарантованого виконання завдань безпеки і оборони держави.
2. Об'єднання можливостей сил безпеки і оборони при виконанні завдань щодо захисту національних інтересів України.
3. Верховенство права, реалізацію прав і свобод людини та громадянина, пріоритетність забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців і членів їх сімей.
4. Інтеграцію, що передбачає формування та функціонування в органічній єдності із системою національної безпеки України.
5. Оборонну достатність з урахуванням поточного і прогнозованого характеру воєнно-політичної обстановки, економічних і фінансових можливостей держави, а також проведення політики позаблоковості.
6. Зосередження зусиль на виконанні пріоритетних завдань, що полягає у здатності швидко нарощувати необхідні оперативні можливості складових сектору безпеки і оборони у визначеному місці та в необхідний час.
7. Відповідність можливостей держави щодо ресурсного задоволення потреб складових сектору безпеки і оборони. Упровадження інноваційних методів управління ресурсами, у тому числі в умовах бюджетних обмежень, що даватиме змогу здійснювати їх концентрацію в інтересах виконання найбільш важливих завдань безпеки і оборони держави, а також раціональний розподіл наявних ресурсів між складовими сектору безпеки і оборони.
8. Уніфікацію вимог, що полягає в скоординованому набутті необхідних оперативних можливостей сил безпеки і оборони шляхом виконання трьох взаємно узгоджених завдань: упровадження перспективних технологій та проведення єдиної технічної політики; використання узгоджених концепцій підготовки та застосування сил безпеки і оборони; удосконалення організаційної та функціональної взаємодії між складовими сектору безпеки і оборони.
9. Дотримання загальновизнаних норм і принципів міжнародного права, виконання міжнародних зобов'язань України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Основні завдання сил оборони сектору безпеки і оборони

1. Оборона України шляхом проведення комплексу заходів щодо ведення інформаційної боротьби, забезпечення готовності до захисту своїх національних інтересів військовими засобами, безпосередньої відсічі збройної агресії проти України, боротьби із силами спеціальних операцій, ведення територіальної оборони держави, запровадження та підтримання правового режиму воєнного стану, ліквідації наслідків аварій і катастроф, що виникли в результаті бойових дій;

2. Охорона повітряного та підводного простору держави у випадках, визначених законодавством;

3. Забезпечення захисту об'єктів Збройних Сил від терористичних актів. Застосування сил і засобів Збройних Сил для припинення протиправних дій, здійснення терористичного акту в повітряному просторі та територіальних водах України, а також у заходах, спрямованих на забезпечення безпеки судноплавства та боротьбу з піратством і тероризмом, захист життя і здоров'я громадян, об'єктів державної власності за межами України, у районах кризових ситуацій;

4. Запобігання, стримування та ліквідація воєнного конфлікту;

5. Здійснення разом з органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим і органами місцевого самоврядування заходів правового режиму надзвичайного та воєнного стану;

6. Надання допомоги центральним органам виконавчої влади, місцевим державним адміністраціям і органам місцевого самоврядування під час надзвичайних ситуацій;

7. Підтримання миру та регіональної (глобальної) стабільності шляхом конструктивного партнерства і співробітництва з існуючими системами глобальної та регіональної безпеки, участі в міжнародних миротворчих і гуманітарних операціях, сприяння миротворчим зусиллям інших держав

КЕРІВНИЦТВО СФЕРОЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ



ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ
УЗАГАЛЬНЕНІ КОМІТЕТОМ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
І ОБОРОНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАНЬ

Щодо основних засад політики безпеки і оборони України

Політика України у сфері безпеки і оборони відповідно до Конституції України спрямована на забезпечення захисту суверенітету і територіальної цілісності нашої держави, її безпеки, громадського порядку, законних справ і інтересів громадян, на рівноправне, вигідне для України співробітництво з провідними безпековими організаціями, регіональне та двостороннє партнерство з провідними державами світу та країнами-сусідами. Цим забезпечено мир і стабільність на кордонах. Такий курс має бути продовжений і надалі спільними зусиллями всіх гілок державної влади України.

Здійснений у зв'язку з підготовкою до Парламентських слухань аналіз безпекового середовища викликів і загроз, пріоритетів політики безпеки і оборони держави на довгострокову перспективу дає підстави для таких висновків.

Нове безпекове середовище

Розвиток безпекового середовища у світі та навколо України визначається процесами, пов'язаними з формуванням багатополлярної моделі світоустрою, посиленням впливу нових центрів сил, збільшенням ролі фінансово-економічної сфери в міжнародних відносинах, необхідністю вирішення неврегульованих конфліктів поблизу державного кордону нашої країни.

Важливим чинником формування зовнішньополітичних умов, що впливатиме на рівень безпеки нашої держави, залишається співробітництво з провідними міжнародними та регіональними організаціями, підтримання взаємовигідних партнерських відносин на двосторонньому рівні.

Характерною рисою еволюції сучасного світу є глобалізація, яка суттєво впливає на економіку держав, посилює їх взаємозалежність, загострює суперництво за доступ до енергетичних, продовольчих та інших ресурсів.

Європейський регіон залишається одним з найбільш прогнозованих та стабільних. У той же час на ситуацію негативно впливає посилення міграційних процесів, загострення міжетнічних та міжрелігійних суперечок, наявність «заморожених» конфліктів, що не виключає можливості застосування військової сили для вирішення міждержавних суперечностей або врегулювання зазначених конфліктів.

Характерною рисою новітніх конфліктів є розширення масштабу військових операцій і перетворення морського, повітряного, космічного

та сухопутного простору в єдиний глобальний театр воєнних дій, зростання загальної динаміки та швидкоплинності воєнних дій, можливості стрімкого їх поширення на всю територію держави. Відсутність чітких розмежувальних ліній між ворогуючими сторонами може призвести до нівелювання понять «фронт», «лінія фронту», «тил» тощо. Перевага надаватиметься «безконтактним» та асиметричним бойовим діям, зокрема жорсткому інформаційно-психологічному протиборству.

Зусилля, скоріше за все, зосереджуватимуться на виведенні з ладу «чутливих центрів» противника, насамперед вищого політичного та військового керівництва, ключових об'єктів економіки та життєдіяльності держави. Характерним елементом бойових дій стає широке застосування новітніх засобів розвідки та ураження противника, зокрема високоточною зброєю, а в перспективі – зброєю, створеною на нових фізичних принципах.

Актуальною залишається небезпека розповсюдження зброї масового знищення і неконтрольованого поширення ядерних технологій та матеріалів, збільшення кількості держав, які наблизились до створення або вже мають власну ядерну зброю. Еволюція воєнних доктрин і концепцій національної безпеки країн, які прагнуть досягти рівня світових центрів сили, призводить до акцентування уваги на володінні тактичною ядерною зброєю як фактору стримування воєнної загрози.

Міжнародний тероризм, піратство, транснаціональна організована злочинність набувають форм, які призводять до зростання міжнародної нестабільності. Вирішення цих проблем вимагає консолідації зусиль усієї світової спільноти.

Все більшого значення набуває інформаційний чинник у реалізації зовнішньої політики провідних держав світу та забезпеченні їх національних інтересів, чому сприяє стрімкий розвиток новітніх технологій.

Суттєво впливатимуть на безпекову ситуацію і глобальні кліматичні зміни, зростаючий дефіцит питної води, брак продовольчих ресурсів в окремих регіонах світу, демографічні процеси, загострення міжрелігійних та міжетнічних суперечностей, а також природні та техногенні катастрофи.

Виклики та загрози у сфері національної безпеки і оборони

Аналіз спектру викликів та загроз, характерних прогнозованому середовищу безпеки, свідчить про низьку ймовірність виникнення в короткостроковій та середньостроковій перспективі безпосередньої загрози широкомасштабного застосування воєнної сили проти України. Водночас повністю виключити таку можливість у довгостроковій перспективі неможливо.

Визначення позаблоковості як провідного принципу політики України у сфері безпеки і оборони в цілому сприяє реалізації національних

інтересів держави. Неучасть у військових союзах дає змогу в середньостроковій перспективі значно зменшити напруженість у регіоні та створити навколо України зону стабільності і стратегічної рівноваги. Зазначені чинники формують умови для подальшого зростання можливостей України активно долучатися до вирішення актуальних проблем формування нової архітектури європейської безпеки.

Водночас деякі виклики і загрози національній безпеці України за певних умов можуть призвести до виникнення кризової ситуації, що матиме потенціал до переростання у воєнний конфлікт.

До викликів та загроз, імовірність впливу яких на Україну може бути високою у середньостроковій перспективі, належать:

а) зовнішні:

— наявність територіальних претензій до України, які хоча й не мають формальних ознак, але висувуються окремими державними та політичними діями високого рівня деяких сусідніх країн. Ризик загострення ситуації щодо територіальних питань, ймовірність перенесення їх вирішення у збройну площину підсилюватиметься за умов нагнітання етнічного та конфесійного протистояння;

— політична нестабільність, наявність конфліктних ситуацій і неврегульованих суперечностей у регіоні, а також «заморожених» конфліктів, у тому числі поблизу кордонів України;

— втручання у внутрішні справи України, у тому числі шляхом підтримки радикально налаштованих політичних партій (рухів) та окремих груп населення, надання подвійного громадянства, здійснення економічного тиску та інших деструктивних дій, спрямованих на поступове розмивання засад української державності;

— посилення міжнародного суперництва за доступ до енергетичних ресурсів, намагання встановити контроль за маршрутами їх транспортування і потужностями для їх переробки;

— збереження високого рівня загрози неконтрольованого розповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки, а також компонентів і технологій, придатних для їх створення, намагання терористичних організацій заволодіти ядерними, радіоактивними, хімічними та біологічними речовинами;

— посилення інформаційно-пропагандистського тиску на Україну;

— зростання загрози здійснення кібернетичних атак та диверсій, які впливають на систему управління у сфері безпеки і оборони;

— розвиток і загострення сепаратизму, етнічної та релігійної конфронтації, проявів національного егоїзму в суміжних з Україною регіонах;

— посилення загроз міжнародного тероризму та екстремізму, можливість здійснення терористичних диверсій на ядерних та інших стратегічних об'єктах України;

— піратські дії проти суден з українськими громадянами і вантажами на борту, які загрожують життю та здоров'ю людей, завдають шкоди національним інтересам держави;

— зростання небезпеки виникнення масштабних природних катаклізмів, у тому числі через втручання людини в екосистему планети, техногенних і технологічних катастроф;

б) до внутрішніх чинників, що підвищують вірогідність виникнення кризових явищ та потребують усунення в найкоротші терміни, відносяться:

— розбалансованість і недовершеність системних реформ державного управління, у тому числі у сфері безпеки і оборони;

— недостатня ефективність прийняття та виконання рішень, насамперед у сфері безпеки і оборони;

— існування радикальних політичних сил і рухів, програмні засади та практичні дії яких створюють небезпеку сепаратизму;

— зниження рівня економічного добробуту населення, безробіття, корупція та злочинність;

— зниження обороноздатності України.

Адекватне реагування на існуючі та потенційні виклики і загрози національній безпеці нашої держави потребує створення власних оборонних можливостей у комплексі з іншими заходами.

Пріоритети зовнішньополітичної діяльності України в контексті гарантування воєнної безпеки

Пріоритетами України є забезпечення, у тому числі дипломатичними засобами, суверенітету, безпеки, територіальної цілісності та непорушності кордонів нашої країни, її політичних, торговельно-економічних та інших інтересів. У цьому контексті є необхідним:

а) на найближчу та середньострокову перспективу:

— завершення договірно-правового оформлення державного кордону України;

— зміцнення позиції України в ООН та її органах, у тому числі шляхом активної участі в реформуванні ООН та залучення вітчизняних військових контингентів до миротворчих операціях під егідою Організації;

— ініціативна позиція щодо посилення ролі ОБСЄ в гарантуванні регіональної безпеки, у тому числі з урахуванням головування України в цій Організації у 2013 році;

— забезпечення підписання та ратифікації Угоди про асоціацію з ЄС, формування зони вільної торгівлі з Європейським Союзом;

— продовження конструктивного партнерства з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО), Організацією Договору колективної безпеки та інших міжнародних структур при зосередженні зусиль на взаємовигідних практичних аспектах співпраці;

- сприяння врегулюванню «заморожених» конфліктів, насамперед у регіонах, що межують з Україною;
- розроблення та реалізація державних цільових програм формування позитивного міжнародного іміджу України;
- вдосконалення системи експортного контролю та механізмів просування на зовнішні ринки продукції і технологій військового призначення та подвійного використання.

б) на постійній основі:

- створення зовнішніх умов для зміцнення незалежності, державного суверенітету, економічної самостійності та збереження територіальної цілісності України;
- сприяння забезпеченню стабільності міжнародного становища, піднесенню міжнародного авторитету, формуванню позитивного іміджу України як надійного і передбачуваного партнера;
- сприяння розвитку оборонної дипломатії як ефективного інструменту запобігання виникненню та ескалації воєнних конфліктів у рамках практичної реалізації політики безпеки і оборони України;
- здійснення моніторингу та аналізу інформаційного простору з метою виявлення інформаційно-медійних сценаріїв впливу, що мають деструктивний характер, становлять загрозу інформаційній безпеці нашої країни;
- формування навколо України іміджу безпечного міжнародного середовища, сприяння зміцненню систем колективної безпеки на європейському і трансатлантичному просторах;
- запобігання втручанню у внутрішні справи України та посяганням на її державний суверенітет і територіальну цілісність з боку інших держав;
- забезпечення участі України у формуванні загальноєвропейської системи колективної безпеки;
- захист права та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном;
- сприяння інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі;
- розвиток українсько-російського партнерства на основі прагматизму та відкритості, взаємовигідної кооперації і співпраці як ключових умов гарантування національної та регіональної безпеки;
- розвиток гармонійних, взаємовигідних та добросусідських відносин з країнами регіону;
- сприяння закріпленню на дво- та багатосторонньому рівні посиленних гарантій безпеки нашої державі;
- підтримання міжнародного миру і безпеки, попередження виникнення конфліктів, сприяння врегулюванню криз та нейтралізації загроз на ранніх стадіях шляхом подальшої участі в міжнародній миротворчій

діяльності за мандатом ООН, багатосторонніх заходах з протидії розповсюдженню зброї масового знищення, участі у заходах міжнародного військового співробітництва;

— сприяння усуненню та попередженню загроз у сфері енергетичної безпеки, транскордонних загроз екологічного характеру.

Політика безпеки і оборони України

Україна не висуває територіальних претензій до інших держав та не визнає жодних претензій до себе, рішуче захищає суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність своїх державних кордонів. Її політика у сфері безпеки і оборони є відкритою, послідовною та передбачає:

— забезпечення реалізації національних інтересів у сфері безпеки і оборони України шляхом співробітництва із заінтересованими партнерами за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права, уникаючи залежності від окремих держав, груп держав чи міжнародних структур;

— запобігання конфліктам у регіонах, що межують з Україною, та врегулювання наявних конфліктів;

— зміцнення обороноздатності держави, посилення відповідальності органів державної влади всіх рівнів за належну підготовку і гарантування безпеки держави;

— застосування Збройних Сил для стримування та відбиття збройної агресії проти України, будь-яких інших збройних зазіхань на її територіальну цілісність і недоторканність державних кордонів, боротьби з міжнародним тероризмом та піратством або в інших випадках, передбачених міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

З огляду на характер існуючих та потенційних загроз довгостроковими пріоритетами політики безпеки і оборони України є:

— захист національних інтересів у сфері безпеки й оборони, попередження виникнення конфліктів та зміцнення регіональної стабільності, урегулювання існуючих криз і нейтралізація загроз на ранніх стадіях їх виникнення;

— розвиток можливостей держави щодо оперативного реагування на реальні і потенційні загрози; всебічне забезпечення складових Сектору безпеки і оборони сучасними видами військової техніки й озброєнь;

— нарощування можливостей вітчизняного оборонно-промислового комплексу за рахунок використання новітніх технологій як на основі впровадження власних замкнутих циклів створення військової техніки й озброєнь, так і з використанням кооперації з державами-партнерами;

— формування ефективної бюджетної політики;

— забезпечення гарантій соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, працівників правоохоронних органів, інших порівнянних до них осіб;

— удосконалення системи демократичного цивільного контролю над складовими частинами Сектору безпеки і оборони, забезпечення їх відповідності вимогам європейських інституцій.

Прийняття 1 липня 2010 року Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», яким задекларовано «дотримання Україною політики позаблоковості», не призвело до подальших змін у законодавстві. Напрацьовані проекти підзаконних актів, які передбачають реалізацію положень Закону, на цей час керівництвом держави не затверджені.

Системний механізм забезпечення обороноздатності держави перебуває у стані повної невизначеності стосовно зміни своїх завдань, структури, пріоритетів розвитку (трансформації).

Протягом 2008–2010 років проведено оборонний огляд України із залученням центральних органів виконавчої влади, причетних до розв'язання завдань гарантування безпеки і оборони держави. Основна увага приділялася зміцненню оборони України, що розглядалося у комплексі з іншими питаннями забезпечення національної безпеки. У ході оборонного огляду проведено аналіз діяльності Збройних Сил та Міністерства оборони, розглянуто діяльність інших військових, правоохоронних та спеціальних формувань. Опрацьовано проект Стратегічного оборонного бюлетеня України (далі – проект СОБ), в якому визначені сценарії та ситуації, що потребують планування застосування сил і засобів сектору безпеки і оборони України, правоохоронних і спеціальних органів, державних органів, що беруть участь у виконанні завдань оборони держави.

Однак у проведенні оборонного огляду України не був задіяний Державний департамент страхового фонду документації. Функції державної системи страхового фонду документації спрямовані на забезпечення національної безпеки в цілому та визначені Законом України «Про страховий фонд документації України» від 22 березня 2001 р. № 2332, не були враховані при опрацюванні структури сектору безпеки і оборони. Станом на 15.04.2012 вони не знайшли свого відображення у проекті СОБ.

Проектом СОБ зазначено, що за наявних умов Воєнна організація держави в існуючій конфігурації вже не в змозі виконувати завдання щодо захисту життєво важливих інтересів держави, покладених на неї законодавством України у сфері безпеки і оборони. Тому серед складових системи національної безпеки України пропонується розглядати сукупність не тільки державних установ, але й недержавних організацій, що функціонують у сфері захисту прав та свобод людини, базисних цінностей суспільства від зовнішніх і внутрішніх загроз. За функціональним принципом систему національної безпеки України пропонується

поділити на інтегровані сектори (підсистеми): безпеки і оборони; економічної безпеки; інформаційної безпеки; енергетичної безпеки; державної безпеки; екологічної безпеки тощо.

Виконання завдань у сфері національної безпеки потребує спільних зусиль та узгодженого використання всіх засобів, які є в розпорядженні держави. Збройні Сили є тільки одним з цих засобів, але не завжди самодостатнім для виконання всього спектра завдань сектору безпеки і оборони.

Трансформація Воєнної організації держави в сектор безпеки і оборони, законодавче закріплення, чітке визначення механізму його функціонування в мирний час і кризових ситуаціях дадуть змогу більш ефективно та своєчасно здійснювати коригування пріоритетів державної політики безпеки і оборони, оптимально об'єднати військові та невійськові можливості всіх складових системи національної безпеки для запобігання і нейтралізації існуючих та потенційних воєнних загроз, а також підтримувати оборонний потенціал держави на рівні, що гарантував би воєнну безпеку України.

Визначення оптимальної структури та штатної чисельності органів сектору безпеки і оборони, виходячи з загальних потреб національної безпеки та економічних можливостей держави.

Співвідношення кількості військовослужбовців збройних сил до чисельності громадян у деяких країнах Європи:

Держава	Чисельність військовослужбовців збройних сил	Співвідношення чисельності військовослужбовців збройних сил на 1000 громадян
Україна	144 000	3,19
<i>Країни члени НАТО</i>		
Польща	105 000	2,83
Угорщина	33 400	3,34
Румунія	93 619	4,35
Словаччина	26 200	4,82
Чехія	57 050	5,57
Туреччина	154 850	7,03
Болгарія	68 450	7,85
<i>Країни – члени СНД</i>		
Білорусь	65 000	7,08
Російська Федерація	1 037 000	7,24
Казахстан	65 800	4,33
Вірменія	46 000	10,30
Азербайджан	66 940	8,10

<i>Позаблокові країни</i>		
Фінляндія	36 700	5,17
Ірландія	10 500	5,78
Туркменістан	26 000	5,86
Македонія	12 850	6,28

Профільними актами визначено структуру та чисельність формувань, віднесених до сектору безпеки і оборони. Називати ці показники оптимальними і такими, що відповідають реальним загрозам і можливостям держави, немає підстав. Це підтверджується на прикладі визначення чисельності Збройних Сил різними документами оборонного планування та їх фактичною чисельністю.

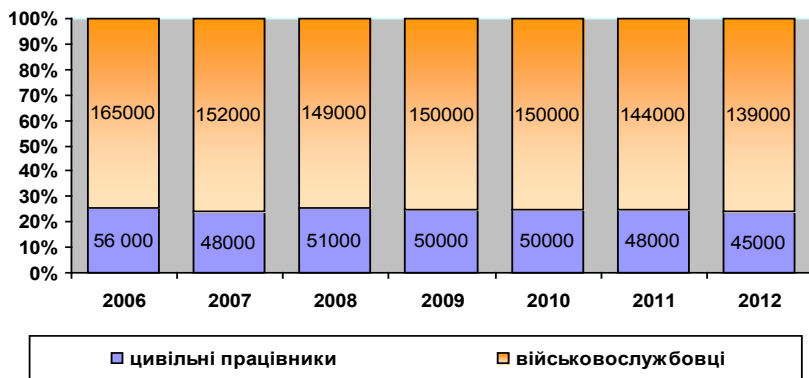
Визначення чисельності Збройних Сил України на 2006–2011 роки

(тис. осіб)

Акт, яким визначено чисельність	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік
Стратегічний оборонний бюлетень України на період до 2015 року	160–175	130–135	100–110	100–105	97–103	95–102
Державна програма розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки	221	200	183	165	147	143
Рішення Ради національної безпеки і оборони від 26.09.08, Указ Президента України від 10.01.09				212	212	212
Рішення Ради національної безпеки і оборони від 13.10.09, Указ Президента України від 30.10.09				200	200	200
Закони про чисельність Збройних Сил на відповідний рік	221	200	191			192
Чисельність Збройних Сил України	221	200	200	200	200	192

Структура чисельності Збройних Сил у 2006 – 2011 роках

(осіб)



Укомплектованість Збройних Сил України особовим складом за 2006 – 2011 роки

Рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Загальна укомплектованість	92,8 %	98,8 %	93 %	94,2 %	92,5 %	95,6 %
Укомплектованість офіцерським складом	91,4 %	90,9 %	86,7 %	84,2 %	78,9 %	77 %
Укомплектованість первинних посад офіцерського складу	87,8 %	87,9 %	82,6 %	73,7 %	64,5 %	56,7 %

Динаміка зміни чисельності особового складу внутрішніх військ МВС України за 2006 – 2011 роки

Рік	Штат (осіб)	За списком (осіб)	Укомплектваність (%)	Некомплект (осіб)
2006	33 166	31 062	94 %	- 2 104
2007	33 270	31 713	95 %	- 1 557
2008	33 271	30 610	92 %	- 2 661
2009	33 221	31 950	96 %	- 1 271
2010	33 218	31 516	95 %	- 1 702
2011	32 962	30 983	94 %	- 1 979

**Динаміка зміни чисельності особового складу
Державної прикордонної служби України
за 2006 – 2011 роки**

Рік	Штат (осіб)	За списком (осіб)	Укомплектованість
2006	44 114	38 991	88,4 %
2007	44 203	38 995	88,2 %
2008	46 050	36 576	79,4 %
2009	45 798	34 943	76,3 %
2010	46 509	34 346	73,8 %
2011	46 388	33 854	72,9 %

**Динаміка зміни чисельності особового складу
Служби безпеки України
за 2006 – 2011 роки**

Рік	Штат (осіб)	За списком (осіб)	Укомплектованість
2006	32 575	29 927	91,9 %
2007	32 993	28 431	86,2 %
2008	32 890	29 168	88,7 %
2009	32 169	28 982	90,1 %
2010	32 486	28 938	89,1 %
2011	32 165	29 114	90,5 %

**Динаміка зміни чисельності особового складу
Управління державної охорони України
за 2006 – 2011 роки**

Рік	Штат (осіб)	За списком (осіб)	Укомплектованість
2006	2 915	2 545	87 %
2007	2 912	2 652	91 %
2008	2 912	2 583	89 %
2009	2 912	2 456	84 %
2010	2 912	2 618	90 %
2011	2 912	2 640	91 %

**Динаміка зміни чисельності особового складу
Державної спеціальної служби транспорту України
за 2006 – 2011 роки**

Рік	Штат (осіб)	За списком (осіб)	Укомплектованість
2006	5 000	4 500	90 %
2007	5 000	4 493	90 %
2008	5 000	3 908	78 %
2009	5 000	4 617	92 %
2010	5 000	4 540	91 %
2011	5 000	4 525	91 %

**Динаміка зміни чисельності особового складу
Державної служби спеціального зв'язку
та захисту інформації України
за 2006 – 2011 роки**

Рік	Штат (осіб)	За списком (осіб)	Укомплектованість
2007	8 249	6 320	77 %
2008	7 682	5 587	73 %
2009	6 918	5 594	81 %
2010	6 088	5 353	88 %
2011	6 209	5 401	87 %

**Динаміка зміни чисельності особового складу
Державної пенітенціарної служби України у 2006 – 2011 роки**

Рік	Штат (осіб)	За списком (осіб)	Укомплектованість
2006	52385	47763	92,2 %
2007	52459	47615	91,8 %
2008	52368	46463	89,8 %
2009	50948	47565	93,2 %
2010	51929	47676	91,8 %
2011	52336	46126	90,6 %

Формування сектору безпеки і оборони держави укомплектовані особовим складом максимум на 94 відсотки (ВВ МВС). Значну динаміку зменшення укомплектованості має Держприкордонслужба (72,9%).

Особливу тривогу викликає падіння у деяких формуваннях рівня укомплектованості офіцерських посад:

– офіцерами – у Держприкордонслужбі складає 67 відсотків, Держспецзв'язку – 81 відсоток;

– первинних офіцерських посад – у Збройних Силах – 56,7 відсотка; внутрішніх військах МВС – 74 відсотки, Держприкордонслужбі – 66 відсотків; Держспецтрансслужбі – 78 відсотків.

Чисельність посад військовослужбовців і працівників правоохоронних органів, що підлягають заміщенню особами вищого офіцерського (начальницького) складу

Міноборони та Збройні Сили України	Внутрішні війська МВС	Держ прикордон служба	Державна спеціальна служба транспорту	Управління державної охорони України	ДПтС України
150	31	69	2	8	27

Одним із пріоритетів у комплектуванні формувань особовим складом є завершення переходу на комплектування посад рядового, сержантського та старшинського складу військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом.

Перехід військових формувань на комплектування посад рядового, сержантського та старшинського складу військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, має неконтрольований характер (від 24 відсотків у Держспецтрансслужбі до 50,2 – у ВВ МВС), здобутки залежать від рівня грошового забезпечення військовослужбовців та результативності роботи керівного складу формувань. У той же час рівень укомплектованості зазначеною категорією особового складу Держприкордонслужби, яка завершила перехід на контрактну службу, складає лише 69 відсотків. Системи комплектування військ (сил) військовослужбовцями за контрактом наявні в Держприкордонслужбі, Збройних Силах.

Збройні Сили продовжують вдосконалювати Систему комплектування військ (сил) військовослужбовцями за контрактом, яка націлена в першу чергу на комплектування посад, що визначають бойову готовність.

**Стан укомплектованості посад
рядового, сержантського та старшинського складу
військовослужбовцями, які проходять військову службу
за контрактом**

Формування	Укомплектованість станом на 31.12.11	Прийнято на службу за контрактом у 2011 році (осіб)	Середнє грошове забезпечення особи, яка проходить службу за першим контрактом (грн.)	Кількість центрів комплектування	Термін переходу на контрактну службу, передбачений програмою (роки)
Збройні Сили України	49,5%	5773	1500	25	2002–2015
Внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ	50,2%	1707	1461	–	–
Держприкордонслужба	69%	2143	1390	6	<i>перехід завершено 2008 р.</i>
Державна спеціальна служба транспорту	24%	98	950	–	2005 – 2015

Середня заробітна плата в Україні за грудень 2011 року: 3 054 грн.;
найвища (м. Київ) – 4 819 грн.;
найнижча (Тернопільська обл.) – 2 132 грн.

Забезпечення бюджетного фінансування сектору безпеки та оборони як цілісної системи в обсягах, достатніх для його реформування і розвитку.

**Співвідношення витрат бюджету на одного військовослужбовця
деяких країн Європи**

Держава	На одного військовослужбовця збройних сил (тис. дол. США)	Витрати на оборону в 2012 році (відсотків ВВП)
Україна	6,0	1,18
Франція	152,8	2,6 (2008 рік)
ФРН	113,4	1,7
Польща	56,5	1,9
Росія	41,6	3 – 4
Туреччина	22,7	5,3
Білорусія	42,1	1,3
Румунія	8,68	1,4

**Стан фінансування Міністерства оборони України
у 2006 – 2011 роках**

Рік	Потреба відповідно до бюджетного запиту (млн. грн.)	Передбачено у бюджеті (млн. грн.)			Передбачено у загальному фонді відносно запиту (відсотків)	Фактично профінансовано		
		Всього	загальний фонд	спец. фонд		Сума (млн. грн.)	Відсотків від передбаченого бюджетом	% від ВВП
2006		7 604,9	5 925,7	1 679,1		6 407,4	84	1,24
2007	13 100,4	9 061,5	7 549,4	1 512,1	58	8 078,2	89	1,12
2008	17 357,9	9 926,5	8 926,6	999,9	51	9 495,2	96	1,0
2009	31 976,6	11 650,2	7 428,6	4 221,6	23	8323	71	0,91
2010	19 853,4	11 335,1	8 671,1	2 664	44	10 242,2	90	0,95
2011	13 600	13 688,8	11 479,1	2 209,7	84	12 295,1	90	0,94
2012 план	17 416,5	16 387,4	14 171	2 216,4	81			

**Структура видатків Міністерства оборони України
у 2006 – 2011 роках**

(відсотків)

	Світова практика	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Утримання	50	68,7	73,9	77,1	84	87,9	86,9
Підготовка	20	9,7	9,8	7,8	9	5,1	4,1
Інвестиції на розвиток ОВТ та інфраструктури	30	21,6	16,3	15,1	7	7	9

Протягом 2006–2011 років видатки на підготовку Збройних Сил зменшилися вдвічі (з 9,7 до 4,1 відсотка), а інвестиції на розвиток ОВТ та інфраструктуру – майже втричі (з 21,6 до 7–9 відсотків).

**Стан фінансування
внутрішніх військ МВС України
у 2006 – 2011 роках**

Рік	Потреба відповідно до бюджетного запиту (млн. грн.)	Передбачено у бюджеті (млн. грн.)			Передбачено у загальному фонді відносно запиту	Фактично профінансовано	
		Всього	загальний фонд	спец. фонд		Сума (млн. грн.)	від передбаченого бюджетом
2006	1 037,2	536,7	452,3	84,4	44%	521,4	97%
2007	1 276,4	713,6	619,6	94	49%	706,4	99%
2008	2 000,8	1028,5	885,6	142,9	44%	1009,5	98%
2009	4 392,1	1116,9	923	193,9	21%	1094,9	98%
2010	4 539,7	1355	1 099,7	255,3	24%	1 342,2	99%
2011	5 148,7	1273,9	1 091,2	182,7	21%	1 259,8	99%

**Стан фінансування з державного бюджету
Державної прикордонної служби України
у 2006 – 2011 роках**

Рік	Потреба відповідно до бюджетного запиту (млн. грн.)	Передбачено у бюджеті (млн. грн.)			Передбачено у загальному фонді бюджету відносно запиту	Фактично профінансовано	
		Всього	загальний фонд	спец. фонд		Сума (млн. грн.)	від передбаченого бюджетом
2006	1792,1	1022,4	967,0	55,4	54,0%	967,0	94,6%
2007	2859,5	1268,6	1237,2	31,4	43,3%	1237,2	97,5%
2008	2454,6	1733,4	1704,2	29,2	69,4%	1680,4	96,9%
2009	4094,6	1589,2	1551,4	37,8	37,9%	1498,1	96,6%
2010	4164,5	1879,3	1842,6	36,7	44,2%	1842,6	94,3%
2011	4249,6	2208,1	2165,2	42,9	51,0%	2165,2	98,1%

Видатки державного бюджету, передбачені для Державної прикордонної служби України, в середньому складають близько 50 % потреб, заявлених у запитах.

**Стан фінансування
Служби безпеки України
у 2006–2011 роках**

Рік	Потреба відповідно до бюджетного запиту (млн. грн)	Передбачено у бюджеті (млн. грн.)			Передбачено у загальному фонді бюджету відносно запиту	Фактично профінансовано	
		Всього	Загальний фонд	спец. фонд		Сума (млн. грн.)	від передбаченого бюджетом
2006	2871,4	1505,5	1330,1	175,4	46,3%	1284,9	96,6%
2007	2673,4	1624,2	1475,9	148,3	55,2%	1474,7	99,92%
2008	4883,3	2115,8	1962,5	153,3	40,2%	1910,2	97,34%
2009	6310,9	2135,6	1968,9	166,7	31,2%	1959,8	99,54%
2010	6362,4	2550,1	2348,0	202,2	36,9%	2341,2	99,71%
2011	6786,1	3151,5	2917,1	234,4	43,0%	2917,1	100,0%

**Стан фінансування
Служби зовнішньої розвідки України
у 2006 – 2011 роках**

Рік	Потреба відповідно до бюджетного запиту (млн. грн)	Передбачено у бюджеті (млн. грн.)			Передбачено у загальному фонді бюджету відносно запиту	Фактично профінансовано	
		Всього	Загальний фонд	спец. фонд		Сума (млн. грн.)	від передбаченого бюджетом
2006	355,1	170,8	168,6	2,2	47,5 %	168,9	98,9 %
2007	454,7	256	254,4	1,6	56,4 %	256,2	100 %
2008	540,1	352,5	350	2,4	65,3 %	373,3	100 %
2009	829	349	344,6	4,4	41,6 %	356,4	100 %
2010	830,5	388,4	384,7	3,7	46,3 %	396,9	100 %
2011	840,1	457,4	455,9	1,5	54,3 %	455,6	99,6 %

**Стан фінансування
Головного управління розвідки
Міністерства оборони України
в 2006 – 2011 роках (загальний фонд)**

Рік	Потреба відповідно до бюджетного запиту (млн. грн)	Передбачено у бюджеті (млн. грн.)		Передбачено у загальному фонді бюджету відносно запиту	Фактично профінансовано (млн. грн.)
		Загальний фонд			
2006	249,9	158		63,2 %	158
2007	320,4	240,7		75,1 %	240,7
2008	483,6	334,9		69,3 %	334,9
2009	755,3	322,9		42,8 %	322,9
2010	843,3	380,8		45,2 %	380,8
2011	1 040,9	425,2		40,8 %	423,3

**Стан фінансування
Управління державної охорони України
у 2006 – 2011 роках**

Рік	Потреба відповідно до бюджетного запиту (млн. грн.)	Передбачено у бюджеті (млн. грн.)			Передбачено у загальному фонді відносно запиту	Фактично профінансовано	
		Всього	загальний фонд	спец. фонд		Сума (млн. грн.)	від передбаченого бюджетом
2006	159,6	108	107,4	0,55	67 %	109,7	101 %
2007	224	170,2	169,6	0,55	76 %	165,9	97 %
2008	285,1	193,7	193,2	0,51	68 %	182,9	94 %
2009	445,2	191,3	191,3	—	43 %	189,5	99 %
2010	317,4	239,3	239,3	—	75 %	239	100 %
2011	363,9	283,7	283,7	—	78 %	286,4	100 %

Стан фінансування потреб, визначених у бюджетних запитах формувань, складають: Держприкордонслужба – близько 50 відсотків; Управління державної охорони – до 78 відсотків.

**Стан фінансування
Державної спеціальної служби транспорту
у 2006 – 2011 роках**

Рік	Потреба відповідно до бюджетного запиту (млн. грн.)	Передбачено у бюджеті (млн. грн.)			Передбачено у загальному фонді відносно запиту	Фактично профінансовано	
		Всього	Загальний фонд	Спец. фонд		Сума (млн. грн.)	від передбаченого бюджетом
2006	66,3	78,9	65,1	13,7	98 %	81,5	100 %
2007	94,4	98,5	79,8	18,7	85 %	114,8	100 %
2008	179,8	133,1	107	26,1	60 %	152,8	100 %
2009	286,9	149,3	113,7	35,5	40%	142,5	95%
2010	305,9	189,8	143,9	45,9	47%	162,5	86 %
2011	334,1	202,2	147,5	54,8	44 %	176,2	87%

**Стан фінансування
Державної служби спеціального зв'язку
та захисту інформації України
у 2006 – 2011 роках**

Рік	Потреба відповідно до бюджетного запиту (млн. грн.)	Передбачено у бюджеті (млн. грн.)			Передбачено у загальному фонді відносно запиту	Фактично профінансовано	
		Всього	Загальний фонд	Спец. фонд		Сума (млн. грн.)	від передбаченого бюджетом
2007	889,4	338,1	331	7,1	38 %	331,2	98 %
2008	1015	396,4	391	5,5	39 %	386,7	97,5 %
2009	1189	334,22	327,4	6,8	28,1 %	338,4	82,6 %
2010	1194,8	409,8	402,8	7	34,3 %	405	98,8 %
2011	988,9	429,8	420,5	9,3	43,5 %	703,2	100 %

З дня утворення Держспецзв'язку врахування в Державному бюджеті України її потреб не перевищує 50 відсотків.

**Стан фінансування
Державної пенітенціарної служби України
у 2006 – 2011 роках**

Рік	Потреба відповідно до бюджетного запиту (млн. грн.)	Передбачено у бюджеті (млн. грн.)			Передбачено у загальному фонді відносно запиту	Фактично профінансовано (по загальному фонду)	
		Всього	Загальний фонд	Спец. фонд		Сума (млн. грн.)	від передбаченого бюджетом
2006	2 802,1	1 215,3	1 062,6	152,7	37,9 %	1 052,1	99,0 %
2007	2 606,2	1 613,3	1 455,0	158,3	55,8 %	1 455,0	100,0 %
2008	3 667,0	2 188,2	1 978,2	210,0	53,9 %	1 966,2	99,4 %
2009	4 946,5	2 034,3	1 881,5	152,8	38,0 %	1 876,8	99,8 %
2010	5 006,0	2 459,9	2 322,2	137,7	46,4 %	2 321,1	99,95 %
2011	5 347,6	2 776,5	2 619,7	156,8	49,0 %	2 603,6	99,4 %

Підтримка Збройних Сил та інших військових формувань у стані високої боєздатності, бойової і мобілізаційної готовності.

Цей напрям визначається у першу чергу станом технічного оснащення.

Станом на 2012 рік Автоматизована система управління Збройними Силами України (АСУ СЗС) не створена, існують тільки її елементи, програмне забезпечення яких створено на базі різних платформ. Постійні зміни структури органів управління Збройних Сил не дозволяють створити АСУ СЗС найближчим часом.

**Стан оновлення основних зразків озброєння
і військової техніки
Збройних Сил України
у 2006 – 2011 роках**

	Танки	Бойові літаки	Бойові вертольоти	Бойові кораблі та катери
Згідно з Державною програмою розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки	22%	31%	38%	22%
Фактично оновлено	10%	3%	0	4%

При зазначеній вище структурі видатків Державного бюджету Збройні Сили, наприклад у 2010 році спрямували основні зусилля на відновлення справності та підтримання технічної придатності основних зразків

озброєння та військової техніки (ОВТ) військових частин Об'єднаних сил швидкого реагування і тих, що залучаються для участі в миротворчих операціях.

Справною є лише третина бойових та половина транспортних вертольотів. Потребує ремонту переважна більшість зразків артилерійського озброєння, бронетанкової та автомобільної техніки Збройних Сил. Система військового зв'язку в основному складається з аналогових систем передачі інформації виробництва 70–80 років минулого століття. Загалом із близько 1500 основних зразків бойових систем 95 % потребують негайної заміни, модернізації або ремонту.

Стан військової техніки внутрішніх військ МВС:

- укомплектованість відповідно до штату складає – 97 відсотків;
- знаходиться у справному стані – 91 відсоток;
- кількість надлишкової техніки – 16 відсотків;
- має термін експлуатації понад 10 років – 89 відсотків
- має термін експлуатації понад 20 років – 52 відсотки.

Стан оновлення військової техніки внутрішніх військ МВС у 2006 – 2011 роках

Рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Оновлено	0,7 %	0,7 %	5,6 %	0,9 %	2,3 %	2,5 %

Рівень фінансування заходів зі створення спеціальних технічних засобів і спеціальної техніки Служби безпеки України

Зміст заходів	Рівень фінансування						
	Перший етап Державної програми розвитку озброєння та військової техніки				Другий етап Державної програми розвитку озброєння та військової техніки		
	2007	2008	2009	Разом	2010	2011	Разом
Розроблення спеціальних технічних засобів і спеціальної техніки	36,2%	20,1%	9,6%	21%	10,8%	13,8%	12,%

Виготовлення та закупівля нових систем (комплексів, зразків) спеціальної техніки	10,3%	94,4%	0%	35%	41,2%	100%	84,7%
Разом	25,1%	47,8%	5,5%	27,1%	36,7%	53,2%	47,0%

Стан укомплектованості спеціальною технікою Служби безпеки України:

- рівень забезпеченості підрозділів – 65,3% – 75%;
- морально застаріла або техніка, що вичерпала експлуатаційний ресурс – 39,2% – 90%;
- оновлено спеціальної техніки за 2007 – 2011 роки – 1% – 23,7%.

Стан укомплектованості озброєнням, технікою і технічними засобами Держприкордонслужби:

- автотранспортом – 92 відсотки (із них має термін експлуатації понад 10 років – 49 відсотків);
- озброєнням і боєприпасами – 100 відсотків;
- авіаційною технікою – 82 відсотки,
- із них має термін експлуатації понад 10 років – 82 відсотки;
- корабельно – катерного складу – 78 одиниць (із них вислужили встановлені терміни – 55 одиниць).

Стан оновлення озброєння, техніки і технічних засобів Держприкордонслужби у 2006 – 2011 роках

Закуплено та отримано за рахунок міжнародної технічної допомоги:

- автомобільної техніки – 701 одиниця;
- мотоциклів – 560 одиниць;
- снігоходів – 66 одиниць;
- квадроциклів – 24 одиниці;
- тракторів – 26 одиниць;
- система оптико – електронного спостереження – (10 вишок);
- навігаційні РЛС – 2 одиниці;
- інженерна техніка – 5 одиниць.

Закуплено за бюджетні кошти та отримано за рахунок міжнародної технічної допомоги:

- навігаційні РЛС – 12 одиниць;
 - систем автоматичної ідентифікації суден – 12 одиниці;
 - модернізовано навігаційних РЛС – 22 одиниці;
 - індивідуальних технічних засобів спостереження – 1566 одиниці.
- Закуплено за бюджетні кошти 3 сучасних легких літаки.

На суднобудівних підприємствах будуються головні зразки корабля, катера та малий катер Морської охорони.

Стан забезпечення Управління державної охорони України озброєнням

Зброя з боєкомплектom	Забезпеченість озброєнням та боєприпасами			
	зброя та боєприпаси вітчизняного та радянського виробництва		сучасні зразки зброї та боєприпасів іноземного виробництва	
	наявність (%)	потреба (%)	наявність (%)	потреба (%)
пістолети	100	–	62	38
автоматична зброя	100	–	34,6	65,4
снайперські гвинтівки	100	–	53	47
набої для виконання навчальних вправ	51	49	15	85

Стан забезпечення Управління державної охорони України коштами на закупівлю нової спецтехніки, озброєння, засобів індивідуального захисту та активної оборони, автомобільного транспорту, забезпечення боєприпасами у 2006 – 2011 роках

Рік	Розрахункова потреба (тис. грн.)	Затверджено державним бюджетом (тис. грн.)	Профінансовано (тис. грн.)	У відсотках до потреби
2006	8 940,5	2 720,0	2 720,0	30,42 %
2007	16 404,3	10 450,0	10 450,0	63,70 %
2008	17 250,0	15 743,4	14 000,0	81,16 %
2009	14 955,1	1 523,0	1 523,0	10,18 %
2010	15 150,0	4 653,0	4 227,0	27,90 %
2011	26 073,9	4 950,0	4 950,0	18,98 %

Стан озброєння та техніки Державної спеціальної служби транспорту:

- укомплектованість відповідно до штату складає – 100 відсотків;
- має термін експлуатації техніки понад 10 років – 96 відсотків;
- має термін експлуатації техніки понад 20 років – 75 відсотків.

За програмою технічного переоснащення протягом 2006 – 2011 років було закуплено автомобільної, будівельно – відновлювальної техніки та механізованого інструменту на загальну суму 12,869 млн. грн.

Стан озброєння і військової техніки Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України

На озброєнні перебувають 26 видів рухомих засобів зв'язку загальною чисельністю понад 700 од. Нова техніка зв'язку не надходила з 1993 року.

Техніка непорушного запасу та переважна частина засобів поточно-го постачання знаходяться в експлуатації понад 20 років. Відпрацювали встановлені терміни експлуатації 45% рухомих засобів зв'язку штатної потреби. Потребують відновлення до 50% засобів зв'язку (у тому числі: капітального ремонту – до 29% , середнього ремонту – 16%, списання – 5%) та близько 46% автотранспортних засобів (у тому числі: капітального та середнього ремонту – 2%, регламентованого ремонту – 24%, списання – 10%). Поточні та середні ремонти ускладнені через недосконалість ремонтної бази, відсутність ремонтних комплектів і запасних частин.

Загальна сума коштів, необхідних для поповнення некомплекту в боєприпасах та оновлення військово-хімічного і інженерного майна, становить 19,5 млн. грн.

Підвищення рівня професіоналізму та відповідальності в усіх ланках сектору безпеки і оборони, подальше впровадження демократичних стандартів у повсякденну діяльність його органів.

Стосовно Збройних Сил цей напрям залишився декларативним.

Відсутність спадкоємності, намагання кожного керівника Міністерства оборони скорегувати заплановані або виконані заходи щодо реформування Збройних Сил чи пріоритетів та напрямів їх реформування призвела до втрат навіть тих результатів виконання Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006 – 2011 роки, на виконання яких були витрачені значні бюджетні кошти.

Розформування Об'єднаного оперативного командування та Командування сил підтримки всупереч завданням, визначеним Державною програмою, проведення ряду інших не передбачених нею заходів не дістали відповідної оцінки керівництва держави. Самочинні дії керівництва оборонного відомства згубно позначилися на Державній програмі розвитку Збройних Сил України на 2006 – 2011 роки. Незважаючи на те, що

Державна програма була затверджена Президентом України, вона не стала обов'язковою для виконання.

Рішення, які приймалися при здійсненні оборонного планування, виявилися низько ефективними у плані узгодженості їх з обсягом матеріальних ресурсів, які може виділити держава.

Ігнорування прогнозних показників видатків на потреби Міністерства оборони при підготовці рішень щодо прискорення переходу Збройних Сил на контрактну основу (у 2010 році) призвело до погіршення показників їх укомплектованості цією категорією військовослужбовців.

Підготовка особового складу формувань: Основні показники підготовки видів Збройних Сил України

Показники підготовки військ (сил)	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>Сухопутні війська</i>						
Батальйонні тактичні навчання	0	5	6	3	4	5
Середній наліт льотних екіпажів зі складу ОСШР армійської авіації	до 52 год	до 43 год	до 46 год	до 12 год 18 хв	до 19 год	до 20год 34 хв
<i>Повітряні Сили</i>						
Середній наліт льотних екіпажів зі складу ОСШР	до 65 год	до 44 год	до 36 год	до 18 год	до 17 год	до 20 год 26 хв
Середній наліт льотних екіпажів зі складу ОСО	до 27 год	до 31 год	до 19 год	до 5,5 год	до 3 год	до 4 год
Тактичні навчання з бойовою стрільбою ЗРВ	6	8	9	0	12	8
<i>Військово-Морські Сили</i>						
Середня наплаваність	до 19 діб	до 30,3 діб	до 29 діб	до 10 діб	до 21,3діб	до 22,3діб
Середній наліт льотних екіпажів зі складу ОСШР морської авіації	до 33 год	до 27год	до 58год	до 28год 19 хв	до 28год 37 хв	до 32год 9 хв

Основні показники підготовки територіальних підрозділів Держспецв'язку

Динаміка окремих показників бойової підготовки територіальних підрозділів Держспецв'язку (кількість):

Заходи з підготовки:	Рік підготовки				
	2007	2008	2009	2010	2011
Всього, з них:	37	35	25	22	21
полкові навчання	1	—	—	—	—
батальйоні навчання	9	8	5	6	5
ротні навчання	27	27	20	16	16

Чисельність особового складу та кількість озброєння, що залучалися до навчань:

Показники	Рік підготовки				
	2007	2008	2009	2010	2011
Залучено особового складу (осіб)	5224	5469	3755	4490	5739
Задіяно техніки зв'язку (од.)	424	444	305	399	345
Задіяно автотранспортних засобів (од.)	837	877	602	902	681
Розгорнуто положень вузлів зв'язку	186	196	135	162	152

Участь Збройних Сил України та Міністерства внутрішніх справ України у миротворчій діяльності.

**Участь України в діяльності з підтримання
чи відновлення міжнародного миру і безпеки
у 2007 – 2011 роках**

Рік	Участь у миротворчих операціях		Прийняло участь (осіб)		Загибель особового складу		Витрати (млн. грн.)			Компен-сація ООН (млн. грн.)	Дозво-ли на про-льоти літаків
	краї	із них краї-ни Африки	МО за рік	МВС на 31 грудня	МО	МВС	МО	МВС	ра-зом		
2007	14	4	982	228	2	—	155,6	17,2	172,9	104,5	608
2008	13	4	1008	80	1	1	152	41,4	203,4	135,2	585
2009	12	4	954	69	1	—	97,3	35,2	132,5	161,1	367

2010	15	4	708	73	—	—	195,9	10,8	206,7	180,2	526
2011	15	4	709	73	1	—	207,6	9,2	216,8	158,2	369

Соціальний захист військовослужбовців та членів їхніх сімей

Розміри грошового забезпечення військовослужбовців за основними типовими посадами (грудень 2011 р.)

	Командир бригади	Командир батальйону	Командир роти	Командир взводу	Контрактник першого року служби (мін. платня)
Збройні Сили України	4063 грн.	3425 грн.	3185 грн.	2379 грн.	1463 грн.
Внутрішні війська МВС	4217 грн.	3413 грн.	2853 грн.	2221 грн.	1461 грн.

Розміри грошового забезпечення по категоріях особового складу

(грн.)

	Вищий офіцерський склад	Старший офіцерський склад	Молодший офіцерський склад	Прапорці	Контрактники
Держспецтрансслужба		3 440	2 890	2 510	2 190
Держприкордонслужба	6 380	3 770	3 110	2 240	1 690
Управління державної охорони	12 456	7 896	4 360	3 272	
Служба безпеки		4 600		3 000	

Середній розмір грошового забезпечення по категоріям особового складу

	Вищий офіцерський склад (вищий начальницький склад)	Старший офіцерський склад (старший начальницький склад)	Молодший офіцерський склад (середній начальницький склад)	Прапорщики (рядовий і молодший начальницький склад)
ДПТС України	8605,2	3930,0	2480,0	1790,0

Забезпечення житлом
Аналіз стану виконання Державної програми розвитку Збройних Сил
України на 2006 – 2011 роки в частині забезпечення житлом
військовослужбовців Збройних Сил України

Показники	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	Разом: 2006–2011
Обсяги фінансування будівництва житла відповідно до показників Державної програми (тис. грн.)	1 371 782	1 440 403	1 481 822	1 431 157	1 286 227	1 221 358	8 232 749
Фактичне фінансування (тис. грн.), в тому числі:	671 731	499137	509529	98488	229978	178128	2 186 991
Відсоток (%) виконаний	49%	35%	34%	7%	18%	15%	27%
Збудовано (придбано) житла (квартир)	4427	1549	2569	85	2020	1 454	12 104
Відсоток (%) виконання	57%	20%	34%	1%	35%	28%	30%
Кількість військовослужб. на квартирліку	45500	51800	51500	45100	45200	45175	

Забезпечення житлом військовослужбовців
внутрішніх військ МВС
у 2006 – 2011 роках

Роки	2006	2007	2008	2009	2010	2011
За рахунок бюджетних коштів	—	97	50	11	—	—
Інші джерела	88	22	19	18	175	36
Кількість військовослужб. на квартирліку						4983

Забезпечення житлом персоналу
Державної кримінально-виконавчої служби України

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29 листопада 1999 року № 2166 Державну пенітенціарну службу України визна-

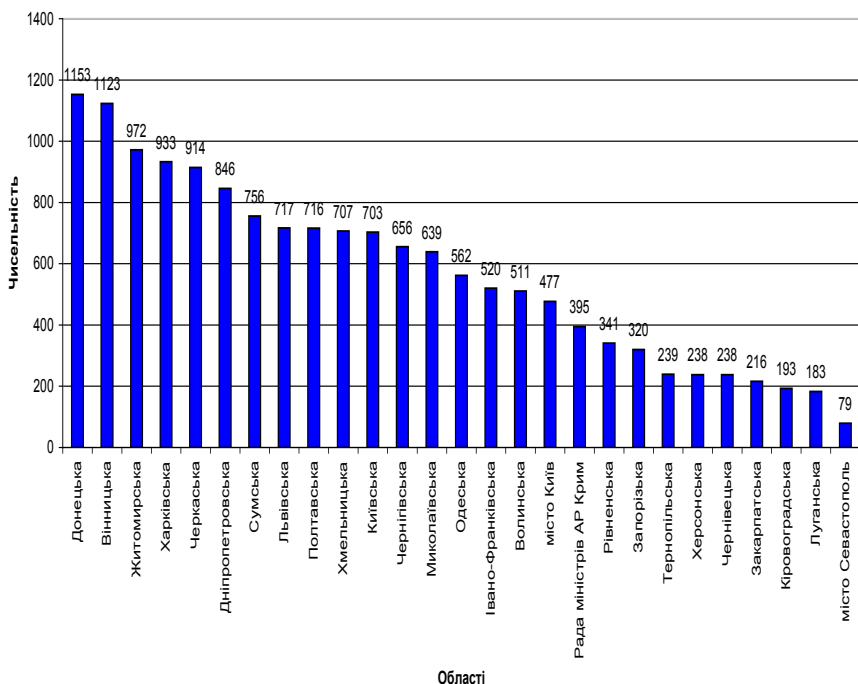
чено одним з виконавців Комплексної програми забезпечення житлом військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, посадових осіб митної служби та членів їх сімей.

Протягом 2006–2011 років на будівництво та придбання житла для персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України за рахунок коштів державного бюджету було залучено 35,1 млн. грн., що становить 7 % від запланованих обсягів. Це дало змогу ввести у дію 22,9 тисяч квадратних метрів житла і забезпечити квартирами 344 сім'ї працівників.

У черзі на отримання житла перебуває 2549 працівників, у тому числі 2062 особи рядового і начальницького складу, з яких 914 звільнені у запас (відставку), а також 487 неатестованих службовців, з яких 122 пенсіонери. Із загальної кількості черговиків 1294 працівники не можуть покращити свої житлові умови протягом 10 і більше років.

Управління державної охорони України єдине серед військових формувань, яке не здійснює медичного забезпечення свого особового складу та членів їхніх сімей, ветеранів.

ЧИСЕЛЬНІСТЬ колишніх військовослужбовців, які перебувають на квартирному обліку в органах місцевого самоврядування, у розрізі областей станом на 1 січня 2012 року



Загальна кількість колишніх військовослужбовців, які перебувають на квартирному обліку в органах місцевого самоврядування, складає 15 347 осіб (за інформацією Рахункової палати).

Проведеним Рахунковою палатою аудитом ефективності використання коштів державного бюджету, виділених на медичне лікування, реабілітацію та санаторне забезпечення особового складу Збройних Сил України та осіб пільгових категорій на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя встановлено, що лікарняними та санаторно-курортними закладами Міністерства оборони України, розташованими на території Автономної Республіки Крим, протягом 2010–2011 років не забезпечено ефективного використання коштів державного бюджету та належного функціонування системи медичного забезпечення Збройних Сил України щодо повноцінної охорони здоров'я військовослужбовців та осіб, яким законодавчо надано право на отримання медичної допомоги в цих закладах.

Лікарняними та санаторно-курортними закладами Міноборони, розташованими на території Автономної Республіки Крим, кошти в сумі 67,4 млн. грн., або 20,1 відс. від виділених на медичне лікування, реабілітацію та санаторне забезпечення особового складу Збройних Сил України, використано з порушенням чинного законодавства та неефективно.

Зокрема, внаслідок невиконання планів розподілу путівок, які щороку затверджувалися Міністром оборони України Єжемем М.Б. (у липні та квітні 2010 і 2011 років відповідно), однак до санаторних закладів своєчасно не доводилися, кошти державного бюджету використовувалися на утримання незаповнених ліжок. Водночас, не здійснювалося фінансування медичних наукових досліджень, відсутність яких стримує розвиток військової медицини.

У порушення Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.92 № 2801, Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» Центром медичної реабілітації, санаторного лікування та спеціальної підготовки особового складу Повітряних і Військово-Морських Сил Збройних Сил України «Судак» надання санаторно-курортних послуг до теперішнього часу здійснюється за відсутності ліцензії на провадження медичної практики.

Рівень забезпечення путівками військовослужбовців становив лише 2,5 відс., а осіб пільгового контингенту – 3 відс. від загальної потреби, тобто санаторне лікування отримала лише кожна вісімдесята особа передбаченого законодавством контингенту.

За наявності потенціалу робота санаторних закладів Міноборони не була спрямована на задоволення передусім потреб військовослужбовців та осіб пільгових категорій у лікуванні, а фактично здійснювалася з метою отримання доходів від реалізації путівок і надання платних послуг іншим верствам населення. Завантаженість існуючого ліжкового фонду центрів

медичної реабілітації та санаторного лікування становила 15 відс., а при цьому кількість пільгових путівок для особового складу Збройних Сил та осіб пільгових категорій щороку зменшувалася на 20 відсотків.

Існуюча організація лікувально-діагностичного процесу в медичних і санаторних закладах Міноборони, розташованих на території Криму, який на сьогодні здійснюється за відсутності стандартів медичного та санаторного лікування військовослужбовців, затверджених напрямів спеціалізації підпорядкованих закладів, практично не впливає на зниження захворюваності особового складу Збройних Сил України та підтримання його працездатності. Кількість хворих військовослужбовців протягом останніх років постійно зростає, а кількість госпіталізованих у 2011 році збільшилася майже на чверть.

Розвиток системи стратегічного планування, координації та контролю діяльності органів сектору безпеки і оборони з урахуванням європейських критеріїв.

При наявності Закону України «Про організацію оборонного планування» і невизначеності складу Воєнної організації держави, відсутності чіткого розмежування завдань та сфер відповідальності суб'єктів забезпечення національної безпеки цей Закон не став основним керівним документом, що визначив завдання, принципи, зміст і порядок планування в галузі оборони та координації дій органів державної влади у цій сфері.

Воєнна організація держави не розглядалася інститутами сектору безпеки як єдина система, тому не була розроблена єдина політика їх реформування, а законодавча база в частині визначення військових, правоохоронних, спеціальних формувань, їх завдань та ресурсного забезпечення характеризувалася неузгодженістю. Оборонний огляд 2003–2004 років був проведений як огляд Збройних Сил. Тільки під час проведення оборонного огляду 2008–2010 років до нього були залучені всі формування, причетні до забезпечення обороноздатності держави, і його можна розглядати як Оборонний огляд України.

Існує нагальна потреба в оптимізації положень Закону України «Про організацію оборонного планування» в частині зменшення переліку основоположних документів оборонного планування, узгодження його періодів із строками планування соціально-економічного розвитку України.

Повернення до Конституції 1996 року призвело до втрати Верховною Радою України і без того обмежених можливостей здійснення парламентського контролю над інститутами сектору безпеки і оборони.

У державі практично не відчувається діяльності органу координації силових структур, а постійне покладання функцій з розроблення проєктів основоположних документів оборонного планування на Міністерство оборони призвело до неприпустимої ситуації, коли армія, а не уряд і парламент керує оборонною політикою держави.

Утилізація надлишкових та непридатних боєприпасів та рідких компонентів ракетного палива (меланж).

**Обсяги утилізації звичайних видів боєприпасів,
непридатних для подальшого використання і зберігання**

Рік	Фактичні обсяги утилізації (тис. тон)	Передбачено Державною цільовою оборонною програмою утилізації звичайних видів боєприпасів, непридатних для подальшого використання і зберігання, на 2008 – 2017 роки			
		Етапи виконання програми	Передбачено утилізувати тис. тон	Відсоток виконання	Передбачено утилізувати протягом виконання двох етапів 474,2 тис. тон боєприпасів
2006	23,5	Перший			
2007	24		19,1	100	
2008	19,1		23,1	100	
2009	23,1		42,9	61	
2010	26,3		82,1	54	
2011	44,5				
Разом	160,5				
2012 план	82,1		82,1		
2013–2017			Другий	224,9	

Обсяги утилізації компонентів рідкого ракетного палива (меланж)

Рік	Фактичні обсяги утилізації тон	Вивільнені місця зберігання	Кошти для виконання заходів з утилізації	Всього підлягає утилізації тон
2008	215	Радехів Львівської обл., Калинівка Вінницької обл., Ценжів Івано-Франківської обл., Біла Церква Київської обл.	Польща	15427
2009	470			
2010	3221,8			
2011	3186,2			
Разом	7093			
2012 план	вивезено 768,3 т	Шевченкове Харківської обл., Любашівка Одеської обл.	ОБСЕ	
	8 018			

Інформація стосовно військових містечок Збройних Сил України

Стан	Кількість військових містечок					
	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік
На обліку	2092	1932	1905	1882	1875	1846
Вивільнені	481	435	422	430	411	416

Деякі характеристики промисловості України та її оборонно-промислового комплексу.

Примітка

При підготовці матеріалів використано інформацію, надану центральними органами виконавчої влади, відповідними державними органами, військовими формуваннями, народними депутатами України та аналітичні матеріали Національного інституту стратегічних досліджень.

З М І С Т

ПОСТАНОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ «Про проведення парламентських слухань на тему: «Про стан та перспективи розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України»	3
---	---

ПОСТАНОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ «Про внесення зміни до Постанови Верховної Ради України «Про проведення парламентських слухань на тему: «Про стан та перспективи розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України»	4
--	---

СТЕНОГРАМА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАНЬ ПРО СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	5
--	---

Вступне слово В. М. ЛИТВИНА, <i>Голови Верховної Ради України</i>	5
---	---

Доповідь А. П. КЛЮЄВА, <i>Секретаря Ради національної безпеки і оборони України</i>	9
---	---

Співдоповіді:

А. С. ГРИЦЕНКА, <i>голови Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони</i>	14
---	----

В. М. ЗАМАНИ, <i>начальника Генерального штабу — Головнокомандувача Збройних Сил України</i>	19
--	----

Виступи в обговоренні:

СКИБІНЕЦЬКИЙ О. М., <i>голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (Блок Юлії Тимошенко)</i>	24
---	----

САМОФАЛОВ Г. Г., <i>член Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я (Партія регіонів)</i>	26
КРЮЧКОВ Г. К., <i>народний депутат України третього і четвертого скликань</i>	28
САЛАМАТІН Д. А., <i>міністр оборони України</i>	30
НАДРАГА В. І., <i>перший заступник міністра соціальної політики України</i>	32
ГОРБУЛІН В. П., <i>голова Ради із зовнішньої та безпекової політики</i>	33
ПОРОДЬКО В. М., <i>заступник Голови Служби безпеки України</i>	36
ГРИНЕВЕЦЬКИЙ С. Р., <i>перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (Блок Литвина)</i>	38
ЛИТВІНЕНКО О. В., <i>заступник директора Національного інституту стратегічних досліджень при Президентіві України</i>	40
КУРАТЧЕНКО В. О., <i>заступник генерального директора ДП «Укроборонпром»</i>	42
МОЛДАВЧУК В. С., <i>заступник командувача Внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України</i>	44
ПЕТРУК М. М., <i>член Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (Блок Юлії Тимошенко)</i>	46
ЦУРКАН О. Г., <i>перший заступник голови Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України</i>	47

МАЛЬКОВ М. І.,
голова Адміністрації
Державної спеціальної служби транспорту України 49

ПЕРЕПЕЛИЦЯ Г. М.,
директор Інституту зовнішньої політики
Дипломатичної академії України при МЗС України 51

БІЛОУС В. О.,
голова Співки офіцерів України 52

ТАРАСЮК Б. І.,
голова Комітету Верховної Ради України
з питань європейської інтеграції (Блок Юлії Тимошенко)
голова Товариства сприяння обороні України 55

ТІМЧЕНКО В. М.,
голова Товариства сприяння обороні України 57

Заключне слово:

В. М. ЗАМАНИ,
начальника Генерального штабу —
Головнокомандувача Збройних Сил України 59

А. С. ГРИЦЕНКА,
голови Комітету Верховної Ради України
з питань національної безпеки і оборони 60

М. В. ТОМЕНКА,
заступника Голови Верховної Ради України 61

Тексти невіголошених виступів:

ЖУГАЄВИЧ Я. В.,
голова Профспівки авіабудівників України,
голова Координаційної ради профспілок
оборонно-промислового комплексу 63

ПОЛЯКОВ Л. І.,
голова Експертної ради Центру досліджень армії,
конверсії та роззброєння 65

СУНГУРОВСЬКИЙ М. В., <i>директор військових програм Центру Разумкова</i>	68
ЦИБЕНКО П. С., <i>перший заступник голови Комітету Верховної Ради України у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів (Фракція Комуністичної партії України)</i>	70
ЧУМАК В. В., <i>директор Українського інституту публічної політики</i>	73
ПОСТАНОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та перспективи розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України»	77
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ Кабінету Міністрів України до парламентських слухань	87
ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ, узагальнені Комітетом Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони до парламентських слухань	120

Громадсько-політичне видання

«ПРО СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ВОЄННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ»

*Матеріали парламентських слухань
у Верховній Раді України
23 травня 2012 року*

Відповідальний за випуск
Грабовенко І. М.

Технічна редакція та комп'ютерна верстка
Хома І. І.

Підписано до друку 09.10.2012 р.
Формат 60х90/16. Папір офс. Гарнітура Petersburg.
Офс. друк. Обл.-вид. арк. 9,65 . Ум. друк. арк. 10,0.
Вид. № 998. Тираж 500 пр.

Парламентське видавництво
04053, м. Київ-53, Несторівський провулок, 4
тел. 272-12-61, факс 272-10-18
E-mail: radabook@gmail.com

Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 2759 від 07.02.2007 р.

НОТАТКИ

НОТАТКИ

НОТАТКИ